

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS COUR
EUROPEENNE DES DROITS DE L'HOMME EUROPSKI
SUD ZA LJUDSKA PRAVA

Vodič kroz članak 1. Protokola br. 1 uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima

Zaštita vlasništva

Prvo izdanje

CONSEIL DE L'EUROPE

Izdavači ili organizacije koji žele prevesti i/ili reproducirati ovaj vodič ili dio ovog vodiča u tiskanom ili elektroničkom obliku trebaju se javiti na publishing@echr.coe.int za daljnje informacije o postupku odobravanja.

Ako želite provjeriti koji se prijevodi vodiča kroz sudsku praksu trenutačno pripremaju, pogledajte [Prijevodi u pripremi](#).

Ovaj vodič pripremio je Odjel za praćenje sudske prakse te on ne obvezuje Sud. Može biti podvrgnut uredničkim izmjenama.

Ovaj vodič izvorno je sastavljen na engleskom jeziku. Tekst je dovršen 31. kolovoza 2018. Redovito će se ažurirati.

Vodiči kroz sudsku praksu dostupni su za preuzimanje na www.echr.coe.int (Case-law – Case-law analysis – Case-law guides). Za ažuriranje ove publikacije pratite račun Suda na Twitteru na <https://twitter.com/echrpublication>.

Za ovaj prijevod, koji se objavljuje u dogovoru s Vijećem Europe i Europskim sudom za ljudska prava, odgovoran je isključivo Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.

© Vijeće Europe / Europski sud za ljudska prava, 2019.

Sadržaj

Bilješka čitateljima	5
I. Uvod.....	6
II. Opća pitanja	7
A. Primjenjivost članka 1. Protokola br. 1 - „vlasništvo“	7
1. Pojam „vlasništva“	7
a. Autonomno značenje.....	7
b. Zaštićeno „vlasništvo“	8
i. Legitimna očekivanja	9
ii. Udjeli u društvima i drugi financijski instrumenti	11
iii. Profesionalni klijenti	11
iv. Poslovne dozvole	11
v. Budući prihod.....	12
vi. Intelektualno vlasništvo	12
vii. Najam imovine i stambena prava	12
viii. Socijalne naknade / mirovine	13
ix. Uništenje imovine u situacijama međunarodnog ili unutarnjeg oružanog sukoba - potreban standard dokazivanja	14
x. Ljudski embriji.....	15
B. Miješanje u pravo na mirno uživanje vlasništva	15
1. Pristup „tri pravila“	15
a. Lišavanje vlasništva.....	17
b. Kontrola upotrebe	18
2. Načelo zakonitosti	19
3. Javni ili opći interes.....	20
4. Razmjernost i povezana pitanja (pravična ravnoteža, naknada, sloboda procjene)	22
a. Postupovni čimbenici.....	23
C. Pozitivne obveze država članica	27
1. Horizontalni učinak - miješanje od strane privatnih osoba	29
2. Korektivne mjere	29
3. Ovršni postupak [izvršenje sudskih odluka]	30
D. Odnos između članka 1. Protokola br. 1 i drugih članaka Konvencije	32
1. Članak 2.....	32
2. Članak 3.....	32
3. Članak 4.....	32
4. Članak 6.....	33
5. Članak 7.....	34
6. Članak 8.....	35
7. Članak 10.....	37
8. Članak 11.....	37
9. Članak 13.....	37
III. Posebna pitanja.....	39
A. Stanarska prava i kontrola najamnine	39
B. Predmeti u vezi sa socijalnom skrbi.....	42

C.	Predmeti vezani uz bankarstvo.....	45
D.	Oporezivanje.....	47
E.	Prostorno planiranje.....	49
F.	Oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom	49
G.	Povrat vlasništva	51
H.	Društva u državnom vlasništvu	53
I.	Mjere štednje.....	55
J.	Pravo Europske unije.....	56
Popis citiranih predmeta		588

Bilješka čitateljima

Ovaj vodič jedan je u nizu Vodiča kroz sudsku praksu koje je objavio Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu „Sud“, „Europski sud“ ili „Strasburški sud“) kako bi informirao pravne praktičare o najvažnijim presudama i odlukama koje je donio Strasburški sud. U vodiču se analizira i sažima sudska praksa o članku 1. Protokola br. 1 Europske konvencije o ljudskim pravima (u daljnjem tekstu: „Konvencija“ ili „Europska konvencija“) do 31. kolovoza 2018. godine. Čitatelji će u njemu naći ključna načela iz ovog područja kao i mjerodavne presedane.

Sudska je praksa citirana selektivno: riječ je o vodećim, značajnim i/ili nedavnim presudama i odlukama.¹

Presude i odluke Suda ne služe samo za odlučivanje u predmetima pred Sudom već i općenitije za pojašnjenje, čuvanje i razvoj pravila koja proizlaze iz Konvencije, čime doprinose tome da države poštuju obveze koje su preuzele kao ugovorne stranke ([Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), 18. siječnja 1978., stavak 154., Serija A br. 25 i, nedavno, [Jeronovičs protiv Latvije](#) [VV], br. 44898/10, stavak 109., 5. srpnja 2016.).

Stoga je zadaća sustava ustanovljenog Konvencijom odlučivati, u općem interesu, o pitanjima javne politike, čime se podižu opći standardi zaštite ljudskih prava i širi poznavanje jurisprudencije iz područja ljudskih prava diljem zajednice država potpisnica Konvencije ([Konstantin Markin protiv Rusije](#) [VV], 30078/06, stavak 89., ECHR 2012). Doista, Sud je naglasio ulogu Konvencije kao „ustavnog instrumenta europskog javnog poretka“ u području ljudskih prava ([Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske](#) [VV], br. 45036/98, stavak 156., ECHR 2005-VI).

Ovaj vodič sadrži upućivanja na ključne riječi za svaki citirani članak Konvencije i njezinih Dodatnih protokola. Pravna pitanja koja se rješavaju u svakom predmetu sažeta su u [Popisu ključnih riječi](#), odabranih iz tezaurusa pojmova (u većini slučajeva) izravno iz teksta Konvencije i njezinih Protokola.

[Baza podataka HUDOC](#) sudske prakse Suda omogućuje pretraživanje po ključnim riječima. Pretraživanje s tim ključnim riječima omogućuje pronalaženje skupine dokumenata sa sličnim pravnim sadržajem (obrazloženje i zaključci Suda u svakom predmetu sažeti su ključnim riječima). Ključne riječi za pojedinačne predmete mogu se pronaći klikom na oznaku Case Details na HUDOC-u. Daljnje informacije o bazi podataka HUDOC i ključnim riječima potražite u [Vodiču za korisnike baze podataka HUDOC](#).

¹ Citirana sudska praksa može biti na jednom ili oba službena jezika (engleskom ili francuskom) Suda i Europske komisije za ljudska prava. Ako nije drugačije naznačeno, sva upućivanja odnose se na presude o osnovanosti zahtjeva koje je donijelo Vijeće Suda. Kratica „(odl.)“ znači da se citat odnosi na odluku Suda, a „[VV]“ da je predmet bio pred Velikim vijećem.

I. Uvod

Članak 1. Protokola br. 1 - Pravo na vlasništvo

„1. „Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

2. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.“

Ključne riječi za HUDOC

Pozitivne obveze (P1-1)

Vlasništvo (P1-1-1) - Mirno uživanje vlasništva (P1-1-1) - Miješanje (P1-1-1) - Lišenje vlasništva (P1-1-1): Javni interes (P1-1-1) - Predviđeno zakonom (P1-1-1): Dostupnost (P1-1-1); Predvidljivost (P1-1-1); Mjere zaštite od zloupotrebe (P1-1-1) - Opća načela međunarodnoga prava (P1-1-1)

Kontrola upotrebe vlasništva (P1-1-2): Opći interes (P1-1-2) - Osiguranje plaćanja poreza (P11-2) - Osiguranje plaćanja doprinosa ili kazni (P1-1-2)

1. Namjena je ovog vodiča informirati pravne praktičare o najvažnijim presudama o ovoj temi koje je donio Europski sud za ljudska prava („Sud“) od osnivanja do danas². U njemu su navedena ključna načela razvijena u sudskoj praksi Suda, kao i mjerodavni presedani. Sudska je praksa citirana selektivno: riječ je o vodećim, značajnim i nedavnim presudama i odlukama³.

2. Presude Strasburškog suda zapravo ne služe samo za odlučivanje u predmetima pred Sudom već i općenitije za pojašnjenje, čuvanje i razvoj pravila koja proizlaze iz Europske konvencije o ljudskim pravima („Konvencija“), čime doprinose tome da države poštuju obveze koje su preuzele kao ugovorne stranke ([Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 154.). Stoga je zadaća konvencijskog sustava odlučivati o pitanjima javne politike u općem interesu, čime se podižu opći standardi zaštite ljudskih prava i širi poznavanje jurisprudencije iz područja ljudskih prava diljem zajednice država potpisnica Konvencije ([Konstantin Markin protiv Rusije](#) [VV], stavak 89.).

3. Člankom 1. Protokola br. 1 zajamčeno je pravo na vlasništvo. U predmetu [Marckx protiv Belgije](#), stavci 63. - 64., Sud je prvi put naveo da:

„... Priznajući da svatko ima pravo na mirno uživanje vlasništva, člankom 1. u biti se jamči pravo vlasništva. To je jasan dojam koji ostavljaju riječi „vlasništvo“ i „upotreba vlasništva“ (na francuskom: „bens“, „propriete“, „usage des biens“); *travaux preparatoires*, s druge strane, to nedvosmisleno potvrđuju: autori su stalno govorili o „pravu vlasništva“ i „pravu na vlasništvo“ kako bi opisali predmet uzastopnih nacрта koji su bili preteča ovom članku 1.

² Upućivanja na sudsku praksu ažurirana do 31. kolovoza 2018.

³ Hiperveze na citirane presude i odluke pružaju poveznicu na izvorni tekst na engleskom ili francuskom (dva službena jezika Suda). Čitateljima je omogućen uvid u bazu podataka sudske prakse Suda [HUDOC](#), u kojoj je omogućen pristup presudama i odlukama na engleskom i/ili francuskom jeziku te [prijevodima na približno dvadeset drugih jezika](#).

Pravo na raspolaganje vlasništvom, zaista, predstavlja tradicijski i osnovni aspekt prava vlasništva ...

Ipak, drugi stavak članka 1. ovlašćuje državu ugovornicu da „primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom“. Taj stavak, stoga, postavlja državu ugovornicu kao jedinog suca testa „nužnosti“ za donošenje takvog zakona ... U pogledu pojma „općeg interesa“, on može u određenim slučajevima dovesti do usvajanja zakonodavstva kako bi se „uredila upotreba vlasništva“ (...)

II. Opća pitanja

A. Primjenjivost članka 1. Protokola br. 1 - „vlasništvo“

Članak 1. Protokola br. 1 - Pravo na vlasništvo

„1. Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. ...“

Ključne riječi za HUDOC

Vlasništvo (P1-1-1) - Mirno uživanje vlasništva (P1-1-1)

1. Pojam „vlasništva“

4. Pojam „vlasništva“ u prvom dijelu članka 1. Protokola br. 1 autonoman je te obuhvaća i „postojeće vlasništvo“ i imovinu, uključujući zahtjeve, u odnosu na koje podnositelj može tvrditi da ima barem „legitimno očekivanje“. „Vlasništvo“ uključuje prava „*in rem*“ i „*in personam*“. Taj izraz obuhvaća nepokretnu i pokretnu imovinu i druge vlasničke interese.

a. Autonomno značenje

5. Pojam „vlasništva“ ima autonomno značenje neovisno o službenoj kategorizaciji u domaćem pravnom sustavu i nije ograničen na posjedovanje fizičkih dobara: određena druga prava i interesi koji predstavljaju imovinu mogu se također smatrati „vlasničkim pravima“ pa tako i „vlasništvom“ u svrhu ove odredbe. Pitanje koje treba ispitati u svakom predmetu jest je li u okolnostima predmeta, kada ih se razmotri u cjelini, podnositelju zahtjeva dodijeljeno pravo na materijalni interes zaštićen člankom 1. Protokola br. 1 ([Depalle protiv Francuske](#) [VV], stavak 62.; [Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavak 63.; [Öneryildiz protiv Turske](#) [VV], stavak 124.; [Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavak 129.; [Beyeler protiv Italije](#) [VV], stavak 100; [Iatridis protiv Grčke](#) [VV], stavak 54.; [Centro Europa 7 S.R.L. i di Stefano protiv Italije](#) [VV], stavak 171.; [Fabris protiv Francuske](#) [VV], stavci 49. i 51.; [Parrillo protiv Italije](#) [VV], stavak 211.; [Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 76.).

6. Činjenica da se u domaćim zakonima neke države određeni interes ne priznaje kao „pravo“ ili čak ni kao „pravo vlasništva“ ne sprječava nužno da se predmetni interes, u nekim okolnostima, smatra „vlasništvom“ u smislu članka 1. Protokola br. 1 ([Depalle protiv Francuske](#) [VV], stavak 68., u pogledu opozivog i neizvjesnog prava na korištenje javnog vlasništva zbog proteka vremena; [Oneryildiz protiv Turske](#) [VV], stavak 129., u pogledu vlasničkog interesa podnositelja zahtjeva za njegovu bespravno izgrađenu nastambu). Zbog višegodišnjeg toleriranja od strane vlasti, podnositelji zahtjeva stjecali su prava vlasništva i u odnosu na sporno zemljište ([Kosmas i drugi protiv Grčke](#), stavci 68. - 71.). Nadalje, smatralo se da je domaći zakon na temelju kojeg se određuje izvlaštenje zemljišta u određenim okolnostima, uz pravo na naknadu, stvorio vlasnički interes ([Kutlu i drugi protiv Turske](#), stavak 58.).

7. Sud može uzeti u obzir domaći zakon koji je bio na snazi u vrijeme navodnog miješanja ako ništa ne ukazuje na to da je taj zakon u suprotnosti s ciljem i svrhom članka 1. Protokola br. 1 ([Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije](#), stavak 31.). Primjerice, bespravno izgrađene zgrade u određenim se okolnostima mogu smatrati „vlasništvom“ ([Öneryildiz protiv Turske](#) [VV], stavak 127.; [Depalle protiv Francuske](#) [VV], stavak 85., vidi prethodni stavak; [Brosset-Triboulet i drugi protiv](#)

[Francuske](#) [VV], stavak 71.; [Keriman Tekin i drugi protiv Turske](#), stavci 42. - 46.), osobito ako je u domaćem zakonu prihvaćeno da su one predmeti prava vlasništva ([Ivanova i Cherkezov protiv Bugarske](#), stavak 68.). Prema tome, priznavanje vlasničkog interesa od strane domaćih sudova vrlo je bitno za ocjenu Suda ([Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavci 130. - 131.), iako nije presudno.

8. Činjenica da se pravo vlasništva može opozvati u određenim okolnostima ne znači da ono ne predstavlja „vlasništvo“ u smislu članka 1., barem do opoziva ([Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 75.; [Krstić protiv Srbije](#), stavak 83.; [Čakarević protiv Hrvatske](#), stavak 52.). Primjerice, u [Beyeler protiv Italije](#) [VV], stavci 104. - 105., Sud je utvrdio postojanje vlasničkog interesa zaštićenog člankom 1. Protokola br. 1, iako su nacionalne vlasti ugovor o kupovini slike smatrali ništavnim, na osnovi činjenice da je podnositelj zahtjeva sliku posjedovao nekoliko godina, činjenice da su vlasti smatrale da ima *de facto* vlasnički interes za tu sliku i činjenice da je primio naknadu (vidi također u nastavku poglavlje Predmeti u vezi sa socijalnom skrbi).

9. U slučaju nematerijalne imovine, Sud je posebice uzeo u obzir pitanje je li predmetni pravni položaj doveo do nastanka financijskih prava i interesa i stoga imao ekonomsku vrijednost. Tako je, primjerice, smatrao da intelektualno vlasništvo, kao što su zaštitni znakovi i autorska prava ([Melnichuk protiv Ukrajine](#) (odl.); [Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavci 72., 76. i 78.), ili dozvole za upotrebu vlasništva na određeni način (kao što su dozvole za posluživanje alkoholnih pića ili ribolovna prava, [Tre Traktor Aktiebolag protiv Švedske](#), stavak 53.; [Alatulkila i drugi protiv Finske](#), stavak 66.; [O'Sullivan McCarthy Mussel Development Ltd protiv Irske](#), stavak 89.), predstavljaju „vlasništvo“; kao i isključivo pravo na upotrebu internetskih domena registriranih na ime nekog društva ([Paeffgen GmbH protiv Njemačke](#) (odl.)).

b. Zaštićeno „vlasništvo“

10. Članak 1. Protokola br. 1 primjenjuje se samo na postojeće „vlasništvo“ neke osobe ([Marckx protiv Belgije](#), stavak 50.; [Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavak 64.).

11. Stoga, podnositelj zahtjeva može navesti da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 samo u mjeri u kojoj se osporene odluke odnose na njegovo „vlasništvo“ u smislu ove odredbe. „Vlasništvom“ se može smatrati ili „postojeće vlasništvo“ ili imovina, uključujući zahtjeve, u odnosu na koje podnositelj može tvrditi da ima barem „legitimno očekivanje“ da će ostvariti učinkovito uživanje vlasničkog prava ([Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije](#), stavak 31.; [J.A. Pye \(Oxford\) Ltd i J.A. Pye \(Oxford\) Land Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 61.; [Von Maltzan i drugi protiv Njemačke](#) (odl.) [VV], stavak 74. točka (c); [Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavak 35. točka (c)).

12. Nasuprot tome, nada u priznanje vlasničkog prava koje je bilo nemoguće stvarno uživati ne može se smatrati „vlasništvom“ u smislu članka 1. Protokola br. 1, kao ni uvjetni zahtjev koji prestaje važiti zbog neispunjenja uvjeta ([Knez Hans-Adam II. od Lihtenštajna protiv Njemačke](#) [VV], stavci 82. - 83.; [Gratzinger i Gratzingerova protiv Češke Republike](#) (odl.) [VV], stavak 69.; [Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavak 35. točka (c); [Malhous protiv Češke Republike](#) (odl.) [VV]; [Nerva i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 43.; [Stretch protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 32.; [Centro Europa 7 S.R.L. i di Stefano protiv Italije](#) [VV], stavak 172.) (vidi u nastavku za poseban kontekst povrata izvlaštenog vlasništva).

13. Osoba koja prigovara povredi svojeg prava vlasništva mora prvo dokazati da takvo pravo postoji ([Pištorová protiv Češke Republike](#), stavak 38.; [Des Fours Walderode protiv Češke Republike](#) (odl.); [Zhigalev protiv Rusije](#), stavak 131.). U početku je pripisivanje i utvrđivanje vlasničkih prava na nacionalnom pravnom sustavu, a na podnositelju zahtjeva je da utvrdi točnu prirodu prava u nacionalnom pravu i svoje pravo na uživanje tog prava. Presuda kojom je Ustavni sud proglasio neki zakonodavni akt neustavnim, ali je odgodio njezinu primjenu, nije stvorila legitimno očekivanje u odnosu na razdoblje prije nego što je presuda postala primjenjiva ([Dobrowolski i drugi protiv Poljske](#) (odl.), stavak 28.).

14. Kada postoji spor o tome ima li podnositelj vlasnički interes koji podliježe zaštiti na temelju članka 1. Protokola br. 1, Sud mora utvrditi pravni položaj podnositelja ([J.A. Pye \(Oxford\) Ltd i J.A. Pye](#)

([Oxford Land Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 61.). Sud je utvrdio da ne postoji dostatan vlasnički interes koji bi predstavljao „vlasništvo“ u predmetu u kojem je do likvidacije imovine oca podnositeljice zahtjeva došlo mnogo prije nego što je utvrđeno njezino srodstvo ([Wysowska protiv Poljske](#) (odl.), stavci 51. - 52.).

i. Legitimna očekivanja

15. U određenim okolnostima, „legitimno očekivanje“ stjecanja imovine također može uživati zaštitu članka 1. Protokola br. 1 ([Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije](#), stavak 31.; *a contrario* [Gratzinger i Gratzingerova protiv Češke Republike](#) (odl.) [VV], stavak 73.).

16. Kako bi „očekivanje“ bilo legitimno, mora biti konkretnije od puke nade i mora se temeljiti na zakonskoj odredbi ili pravnom aktu, kao što je sudska odluka, koji se odnosi na predmetni vlasnički interes ([Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavci 49. - 50.; [Centro Europa 7 S.R.L. i di Stefano protiv Italije](#) [VV], stavak 173.; [Saghinadze i drugi protiv Gruzije](#), stavak 103.; [Ceni protiv Italije](#), stavak 39.; [Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 75.).

17. Pojam „legitimnog očekivanja“ u kontekstu članka 1. Protokola br. 1 Sud je prvi put razradio u predmetu [Pine Valley Developments Ltd i drugi protiv Irske](#), stavak 51. U tom je predmetu Sud utvrdio da je „legitimno očekivanje“ nastalo kad je izdano odobrenje okvirnog plana izgradnje na koje su se društva podnositelji zahtjeva oslanjala kad su kupila zemljište s ciljem njegova razvoja. Odobrenje plana, koje vlasti nadležne za planiranje nisu mogle ukinuti, bilo je „sastavni dio vlasništva društava podnositelja zahtjeva“ (*ibid.*, stavak 51; [Stretch protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 35., u pogledu korištenja mogućnosti obnove dugoročnog najma; i [Ceni protiv Italije](#), stavak 43., u pogledu potpisanog predugovora o kupovini stana, pune plaćene cijene i ulaska u posjed stana od strane podnositelja zahtjeva). U toj se kategoriji predmeta „legitimno očekivanje“ stoga temelji na razumno opravdanom pozivanju na pravni akt koji ima čvrstu pravnu osnovu i koji se odnosi na prava vlasništva ([Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavak 47.).

18. Još jedan aspekt pojma „legitimnog očekivanja“ prikazan je u predmetu [Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije](#), stavak 31. Na temelju niza odluka Kasacijskog suda, Sud je presudio da podnositelji zahtjeva mogu tvrditi da su imali „legitimno očekivanje“ da će se o njihovim zahtjevima koji proizlaze iz pomorskih nesreća odlučiti u skladu s općim odštetnim pravom, prema kojem su ti zahtjevi nastali čim je nastala šteta. „Legitimno očekivanje“ utvrđeno u tom predmetu nije samo po sebi predstavljalo vlasnički interes; odnosilo se na način na koji bi se prema domaćem pravu postupalo u odnosu na zahtjev koji se smatra „imovinom“ ([Draon protiv Francuske](#) [VV], stavak 70.; [Maurice protiv Francuske](#) [VV], stavci 67. - 69.).

19. Nasuprot tome, ne može se reći da postoji legitimno očekivanje u slučajevima kada postoji spor glede ispravnog tumačenja i primjene domaćeg prava, a nacionalni sudovi naknadno odbace podneske podnositelja zahtjeva ([Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavak 65.; [Centro Europa 7 S.R.L. i di Stefano protiv Italije](#) [VV], stavak 173.; [Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 75.; [Karachalios protiv Grčke](#) (odl.), stavak 46.; [Radomilja i drugi protiv Hrvatske](#) [VV], stavak 149.).

20. Legitimno očekivanje ne postoji u situaciji kada se podnositelj zahtjeva poziva na puku činjenicu da su članovi tužene Vlade dali političke izjave u korist podnositeljevih zahtjeva za povratom vlasništva ([Baťa protiv Češke Republike](#) (odl.), stavak 77.) ili na programatsku izjavu u nekom statutu, koja upućuje na budući statut koji na kraju nije usvojen ([Zamoyski-Brisson protiv Poljske](#) (odl.), stavak 78.).

21. U zahtjevima koji su se odnosili na druga potraživanja osim onih vezanih uz postojeće „vlasništvo“, uvjet da je na temelju okolnosti predmeta, razmatranih u cjelini, podnositelju zahtjeva dodijeljeno pravo na neki materijalni interes na različite se načine ispitivao u sudskoj praksi Suda ([Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 76.). Primjerice, u brojnim predmetima Sud je ispitivao jesu li podnositelji zahtjeva imali „potraživanje dovoljno utvrđeno da bi bilo izvršivo“ ([Gratzinger i Gratzingerova protiv Češke Republike](#) (odl.) [VV], stavak 74.); jesu li dokazali da „mogu tvrditi da na temelju domaćeg prava imaju neko pravo na naknadu iz socijalne skrbi“ ([Stec i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.) [VV], stavak 51.); ili jesu li dotične osobe ispunile „zakonske uvjete

propisane domaćim pravom za priznavanje bilo kojeg posebnog oblika novčane naknade“ ([Richardson protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.), stavak 17.).

22. U sudskoj praksi Suda ne razmatra se postojanje „stvarnog spora“ ili „dokazivog zahtjeva“ kao kriterija za utvrđivanje postoji li „legitimno očekivanje“ zaštićeno člankom 1. Protokola br. 1, za razliku od slučaja utvrđivanja primjenjivosti članka 6. Konvencije u njegovom građanskom aspektu u postupku u nekom predmetu ([Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavci 50. i 52.; [Draon protiv Francuske](#) [VV], stavak 68.). Stoga ne postoji nužna međusobna povezanost između postojanja zahtjeva obuhvaćenih pojmom „vlasništva“ u smislu članka 1. Protokola br. 1 i primjenjivosti članka 6. stavka 1. u postupku kojem se prigovara. Činjenica da podnositelji zahtjeva nisu imali legitimno očekivanje da će im imovina biti vraćena prema materijalnim odredbama domaćeg prava bila je dovoljna da isključi primjenu članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju u okolnostima predmeta. Istodobno, ta činjenica nije bila dovoljna za isključivanje zaključka da jamstva iz članka 6. stavka 1. postaju primjenjiva kada dođe do stvarnog i ozbiljnog spora o postojanju prava vlasništva ([Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavak 52.; [J.S. i A.S. protiv Poljske](#), stavak 51.).

23. Ukratko, bez obzira na raznolikost izraza u sudskoj praksi koji se odnose na uvjet postojanja domaće pravne osnove za nastanak vlasničkog interesa, njihov se opći smisao može sažeti na sljedeći način: za priznavanje „vlasništva“ koje se sastoji od „legitimnog očekivanja“, podnositelj zahtjeva mora moći tvrditi da ima pravo koje, prema načelu iz stavka 52. presude [Kopecký protiv Slovačke](#) [VV] (vidi sljedeće poglavlje Zahtjevi i potraživanja određena presudom), mora predstavljati dostatno utvrđen materijalni vlasnički interes prema nacionalnom pravu ([Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 79.).

c. Različite vrste „vlasništva“ i drugi vlasnički interesi

i. Zahtjevi i potraživanja određena presudom

24. Da bi se zahtjev mogao smatrati „imovinom“ koja ulazi u opseg članka 1. Protokola br. 1, tužitelj mora utvrditi da taj zahtjev ima dovoljnu osnovu u nacionalnom pravu, primjerice, kada postoji ustaljena sudska praksa domaćih sudova koja to potvrđuje ([Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavak 52.; [Plechanow protiv Poljske](#), stavak 83.; [Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske](#) [VV], stavak 94.; [Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavak 65.; [Haupt protiv Austrije](#) (odl.), stavak 47.; [Radomilja i drugi protiv Hrvatske](#) [VV], stavak 142.). Kada je to učinjeno, može doći do primjene pojma „legitimnog očekivanja“ ([Draon protiv Francuske](#) [VV], stavak 65.).

25. Kada je riječ o zahtjevima, pojam „legitimnog očekivanja“ odnosi se i na način na koji bi se prema domaćem pravu postupalo u odnosu na zahtjev koji se smatra „imovinom“ te, posebice, na oslanjanje na činjenicu da bi se utvrđena sudska praksa nacionalnih sudova i dalje primjenjivala na isti način ([Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavak 48.).

26. Nasuprot tome, Sud je isključio primjenjivost pojma „legitimnog očekivanja“ na utvrđeni zahtjev koji nije imao izgleda za uspjeh zbog predvidljive zakonodavne intervencije ([National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society i Yorkshire Building Society protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 69.).

27. Uvjetni zahtjev koji prestaje važiti zbog neispunjenja uvjeta ne predstavlja vlasništvo za potrebe članka 1. Protokola br. 1 ([Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavak 35.; [Knez Hans-Adam II. od Lihtenštajna protiv Njemačke](#) [VV], stavak 83.; [Gratzinger i Gratzingerova protiv Češke Republike](#) (odl.) [VV], stavak 69.).

28. Potraživanje određeno presudom koje je dovoljno utvrđeno da bi bilo izvršivo predstavlja „vlasništvo“ ([Grčke rafinerije Stran i Stratis Andreadis protiv Grčke](#), stavak 59.; [Burdov protiv Rusije](#), stavak 40.; [Gerasimov i drugi protiv Rusije](#), stavak 179.; [Yuriy Nikolayevich Ivanov protiv Ukrajine](#), stavak 45.; [Streltsov i drugi „vojni umirovljenici iz Novochoerkasska“ protiv Rusije](#), stavak 58.). Nasuprot tome, potraživanje utvrđeno presudom koja nije pravomoćna i stoga nije neposredno plativo, ne može se smatrati „dovoljno utvrđenim da bi bil izvršivo“ te stoga ne predstavlja

„vlasništvo“.

29. Može doći do povrede članka 1. Protokola br. 1 u vezi s člankom 14. Konvencije ako je uvjet diskriminatoran ([Zeibek protiv Grčke](#), stavci 45. - 46.). Zahtjevi u pogledu nasljeđivanja i sljedništva koji se odnose na razlike u postupanju smatrani su „vlasništvom“ ([Marckx protiv Belgije](#), stavci 52. - 55.; [Fabris protiv Francuske](#) [VV], stavci 52. - 55.).

ii. Udjeli u društvima i drugi financijski instrumenti

30. Općenito, udio u društvu koji ima ekonomsku vrijednost, zajedno s različitim pravima koji se uz njega vežu, a koja dioničaru omogućuju da utječe na društvo, može se smatrati „vlasništvom“ ([Olczak protiv Poljske](#) (odl.), stavak 60.; [Sovtransavto Holding protiv Ukrajine](#), stavak 91.; [Shesti Mai Engineering OOD i drugi protiv Bugarske](#), stavak 77.). Time je obuhvaćeno i neizravno potraživanje imovine društva, uključujući pravo na udio u toj imovini u slučaju likvidacije društva, ali i druga odgovarajuća prava, posebice prava glasa i pravo utjecaja na postupanje i politiku društva ([Društvo S. i T. protiv Švedske](#), odluka Komisije; [Reisner protiv Turske](#), stavak 45.; [Marini protiv Albanije](#), stavak 165.).

31. U određenim okolnostima jedini vlasnik nekog društva može tvrditi da je „žrtva“ u smislu članka 34. Konvencije u pogledu osporenih mjera koje su poduzete u odnosu na njegovo društvo ([Ankarcrone protiv Švedske](#) odl.); [Glas Nadezhda EOOD i Anatoliy Elenkov protiv Bugarske](#), stavak 40.). Međutim, kada to nije slučaj, zanemarivanje pravne osobnosti društva podnositelja zahtjeva može biti opravdano samo u izuzetnim okolnostima, osobito kada je jasno utvrđeno da društvo nema mogućnost podnijeti zahtjev ustanovama Konvencije putem tijela uspostavljenih prema njegovim osnivačkim aktima ili - u slučaju likvidacije - putem svojih stečajnih upravitelja ([Agrotexim i drugi protiv Grčke](#), stavak 66.; [CDI Holding Aktiengesellschaft i drugi protiv Slovačke](#) (odl.); [Meltex Ltd i Movsesyan protiv Armenije](#), stavak 66.; [Veselá i Loyka protiv Slovačke](#) (odl.)) ili kada su postupci ili odluke kojima se prigovara vezani uz radnje osoba, kao što je stečajni upravitelj, koje djeluju u ime društva ([G.J. protiv Luksemburga](#), stavak 24.).

32. Nadalje, u situacijama u kojima je društvo s ograničenom odgovornošću korišteno od strane vlasnika ili direktora samo kao fasada za prijevarne radnje, proboj pravne osobnosti može biti prikladno rješenje za zaštitu prava vjerovnika, te se kao takav ne smatra pogrešnim ([Khodorkovskiy i Lebedev protiv Rusije](#), stavak 877.).

33. Konačno, članak 1. Protokola br. 1 obuhvaća i obveznice koje su prenosive na tržištu kapitala, koje se prenose s jednog imatelja na drugog i čija vrijednost može varirati ovisno o brojnim čimbenicima ([Mamatas i drugi protiv Grčke](#), stavak 90.).

iii. Profesionalni klijenti

34. Sud je priznao da prava slična vlasničkim pravima postoje u slučajevima koji se odnose na profesionalne prakse u kojima su dotični podnositelji zahtjeva vlastitim radom stekli klijente koji su, u mnogim pogledima, imali obilježja privatnog prava te su predstavljali imovinu, a prema tome i vlasništvo u smislu prve rečenice članka 1. Protokola br. 1 ([Lederer protiv Njemačke](#) (odl.); [Buzescu protiv Rumunjske](#), stavak 81.; [Wendenburg i drugi protiv Njemačke](#) (odl.); [Olbertz protiv Njemačke](#) (odl.); [Döring protiv Njemačke](#) (odl.); [Iatridis protiv Grčke](#) [VV], stavak 54.; [Van Marle i drugi protiv Nizozemske](#), stavak 41.; [Malik protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 89.).

iv. Poslovne dozvole

35. Dozvola za vođenje poslovanja predstavlja vlasništvo; ukidanje te dozvole predstavlja miješanje u pravo zajamčeno člankom 1. Protokola br. 1 ([Megadat.com SRL protiv Moldavije](#), stavci 62. - 63.; [Bimer S.A. protiv Moldavije](#), stavak 49.; [Rosenzweig i Bonded Warehouses Ltd. protiv Poljske](#), stavak 49.; [Capital Bank AD protiv Bugarske](#), stavak 130.; [Tre Traktorer Aktiebolag protiv Švedske](#), stavak 53.; [Vékony protiv Mađarske](#), stavak 29.; [Fredin protiv Švedske \(br. 1\)](#), stavak 40.; [Malik protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 90.).

36. Odobrenje za pružanje bankovnih usluga, čije ukidanje dovodi do prisilne likvidacije banke,

smatralo se „vlasništvom“ ([Capital Bank AD protiv Bugarske](#), stavak 130.).

37. Nadalje, dozvola za zemaljsko televizijsko emitiranje u cijeloj zemlji bez dodjele frekvencija za emitiranje bila je lišena svrhe ([Centro Europa 7 S.R.L. i di Stefano protiv Italije](#) [VV], stavak 177.).

38. Slično tome, odobrenje za prikupljanje mlađi dagnji, povezano s uobičajenim obavljanjem djelatnosti akvakulture podnositelja zahtjeva, smatralo se „vlasništvom“, a privremena zabrana prikupljanja mlađi dagnji smatrala se ograničenjem te dozvole ([O’Sullivan McCarthy Mussel Development Ltd protiv Irske](#), stavak 89.).

v. Budući prihod

39. Budući prihod predstavlja „vlasništvo“ samo ako je prihod zarađen ili ako postoji izvršivo potraživanje tog prihoda ([Ian Edgar \(Liverpool\) Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.); [Wendenburg i drugi protiv Njemačke](#) (odl.); [Levanen i drugi protiv Finske](#) (odl.); [Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavak 64.).

40. Suprotno tome, obujam poslovanja slobodne djelatnosti - bez fiksnog prihoda i bez zajamčenog prometa - koje je izloženo rizicima gospodarskog života ne predstavlja „vlasništvo“ ([Grčki savez carinskih službenika, Gialouris i drugi protiv Grčke](#), odluka Komisije).

vi. Intelektualno vlasništvo

41. Članak 1. Protokola br. 1 primjenjuje se na intelektualno vlasništvo kao takvo ([Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavak 72.).

42. Primjenjiv je na zahtjev za registraciju zaštitnog znaka i prije same registracije tog zaštitnog znaka (*ibid.*, stavak 78.), patente ([Smith Kline i French Laboratories Ltd protiv Nizozemske](#) (odl.); [Lenzing AG protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), odluka Komisije), autorsko pravo ([Melnichuk protiv Ukrajine](#) (odl.)). Nositelji autorskih prava zaštićeni su člankom 1. Protokola br. 1 ([Neij i Sunde Kolmisoppi protiv Švedske](#) (odl.); [SIA AKKA/LAA protiv Latvije](#), stavak 41.). Pravo na objavljivanje prijevoda romana spada u područje primjene ove odredbe ([SC Editura Orizonturi SRL protiv Rumunjske](#), stavak 70.), kao i pravo na glazbena djela i ekonomske interese koji iz njih proizlaze dodijeljeno putem ugovora o licenci ([SIA AKKA/LAA protiv Latvije](#), stavak 55.).

vii. Najam imovine i stambena prava

43. Sud je u određenim slučajevima najam smatrao vlasničkim interesom koji uživa zaštitu članka 1. Protokola br. 1 ([Stretch protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavci 32. - 35.; [Bruncrona protiv Finske](#), stavak 79.;

[Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske](#) [VV], stavak 140.). U [Di Marco protiv Italije](#), stavci 48. - 53., Sud je smatrao da je legitimno očekivanje podnositelja zahtjeva u vezi s vlasničkim interesima, kao što su korištenje zemljišta i poslovne aktivnosti vezane uz njega, dovoljno važno da predstavlja „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1.

44. U području stanovanja, često je ključno pitanje je li članak 1. Protokola br. 1 primjenjiv (vidi također „Uništenje imovine u situacijama međunarodnog ili unutarnjeg oružanog sukoba“).

45. U predmetu Komisije [S. protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.), podnositeljica zahtjeva dugi je niz godina živjela u istospolnoj vezi s drugom ženom, koja je bila podstanarka u kući u vlasništvu lokalnih vlasti. Sama podnositeljica zahtjeva nije imala stanarsko pravo ni bilo koje drugo pravo na tu kuću. Nakon smrti njezine partnerice, lokalne vlasti pokrenule su postupak protiv podnositeljice zahtjeva i ishodile sudski nalog za njezino iseljenje. Komisija je utvrdila da nije postojao ugovorni odnos između podnositeljice i lokalnih vlasti i da činjenica da je podnositeljica zahtjeva neko vrijeme živjela u kući bez pravne osnove ne može predstavljati „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokol br. 1.

46. U pogledu postojanja „vlasništva“, odluka Komisije u predmetu [Durini protiv Italije](#) odnosila se na navode majke i njezinih kćeri da trebaju imati pravo i dalje živjeti u obiteljskom dvorcu (koji pripada jednoj zakladi), unatoč odredbama oporuke njihovog pokojnog oca i očevih predaka iz 1918. godine kojima je određeno da se to pravo treba dodijeliti najstarijem muškom potomku. Komisija je presudila

da pravo na život u dvorcu kojeg osoba nije vlasnik ujedno nije „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1 i da ta odredba stoga nije primjenjiva na taj predmet.

47. Konačno, pravo podnositeljice zahtjeva na „socijalni najam stana“ („*bail social*“) po svojoj prirodi nije predstavljalo „vlasništvo“ na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Tchokontio Happe protiv Francuske](#), stavak 60.) jer se, prema domaćoj presudi, podnositeljici trebalo dodijeliti pravo na korištenje stana, a ne pravo na stjecanje stana.

viii. Socijalne naknade / mirovine

48. U starijoj sudskoj praksi organa Konvencije, smatralo se da temeljem plaćanja obveznih doprinosa sustavima socijalnog osiguranja bilo koje vrste nastaje pravo zaštićeno na temelju članka 1. Protokola br. 1 samo kada postoji izravna veza između visine uplaćenih doprinosa i dodijeljenih naknada ([Müller protiv Austrije](#), odluka Komisije, str. 49.). U suprotnom, podnositelj zahtjeva ni u jednom trenutku nije imao udio u fondu koji je moguće utvrditi i potraživati ([G. protiv Austrije](#), odluka Komisije, str. 86.; [Kleine Staarman protiv Nizozemske](#), odluka Komisije, str. 166.).

49. Međutim, u brojnim kasnijim predmetima Sud je dosljedno smatrao da čak i naknada iz socijalne skrbi u sustavu koji se ne temelji na uplati doprinosa može predstavljati vlasništvo u smislu članka 1. Protokola br. 1 ([Bucheň protiv Češke Republike](#), stavak 46.; [Koua Poirrez protiv Francuske](#), stavak 37.; [Wessels-Bergervoet protiv Nizozemske](#) (odl.); [Van den Bouwhuisen i Schuring protiv Nizozemske](#) (odl.)).

50. Nesigurnost u pogledu primjenjivosti ove odredbe na naknade iz socijalnog osiguranja konačno je razjašnjena u predmetu [Stec i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.) [VV], stavci 47. - 56. Sud je napomenuo da u većini država postoji širok raspon naknada iz socijalnog osiguranja predviđenih kao dodijeljeno pravo. Naknade se financiraju na mnogo različitih načina: neke se plaćaju uplatom doprinosa u određeni fond; neke ovise o evidenciji doprinosa tužitelja; velik broj plaća se iz općeg oporezivanja na temelju zakonom utvrđenog statusa. S obzirom na raznolikost načina financiranja i međusobnu povezanost naknada u većini sustava socijalne skrbi, više nije bilo opravdano smatrati da samo naknade financirane doprinosima određenom fondu spadaju u područje primjene članka 1. Protokola br. 1. Štoviše, isključiti naknade plaćene iz sustava općeg oporezivanja značilo bi zanemariti činjenicu da mnogi tužitelji koji potraživanja temelje na tom potonjem sustavu također doprinose njegovom financiranju kroz plaćanje poreza.

51. U modernoj demokratskoj državi opstanak mnogih pojedinaca tijekom cijelog života ili dijela života potpuno ovisi o naknadama socijalnog osiguranja i socijalne skrbi. Mnogi domaći pravni sustavi prepoznaju da je takvim pojedincima potreban određen stupanj izvjesnosti i sigurnosti te predviđaju pravo na isplatu naknada - ovisno o ispunjavanju uvjeta prihvatljivosti. Kad neki pojedinac može tvrditi da na temelju domaćeg prava ima neko pravo na naknadu iz socijalne skrbi, tada se važnost tog interesa treba očitovati i u presudi da je članak 1. Protokola br. 1 primjenjiv ([Stec i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.) [VV], stavak 51.; [Moskal protiv Poljske](#), stavak 39.; [Andrejeva protiv Latvije](#) [VV], stavak 77.).

52. Člankom 1. Protokola br. 1 ne ograničava se sloboda država ugovornica da odluče hoće li ili ne uspostaviti bilo kakav oblik sustava socijalnog osiguranja ili da odaberu vrstu ili iznos naknada koje će se pružati u nekom takvom sustavu ([Sukhanov i Ilchenko protiv Ukrajine](#), stavak 36.; [Kolesnyk protiv Ukrajine](#) (odl.), stavci 89. i 91.; [Fakas protiv Ukrajine](#) (odl.), stavci 34., 37. - 43., 48.). Međutim, ako država ugovornica ima na snazi zakonodavstvo kojim se predviđa isplata socijalne naknade - bez obzira na to je li ta naknada uvjetovana prethodnim plaćanjem doprinosa ili ne - takvo zakonodavstvo stvara vlasnički interes koji spada u domašaj članka 1. Protokola br. 1 za osobe koje ispunjavaju uvjete prema tom zakonodavstvu ([Stec i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.) [VV], stavak 54.).

53. Zakonodavstvo kojim se predviđa isplata starosne mirovine, bez obzira na to je li uvjetovana plaćanjem doprinosa ili ne, stvara vlasnički interes koji spada u domašaj tog članka za osobe koje ispunjavaju uvjete prema tom zakonodavstvu ([Carson i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 64.).

54. Međutim, kada određena osoba ne udovoljava ([Bellet, Huertas i Vialatte protiv Francuske](#) (odl.), stavak 5.) zakonskim uvjetima utvrđenim domaćim pravom za dodjelu bilo kojeg posebnog oblika socijalne naknade ili mirovine ili ih prestane ispunjavati, ne postoji miješanje u prava na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Rasmussen protiv Poljske](#), stavak 71.), kao ni u slučaju kada je došlo do promjene uvjeta prije nego što je podnositelj zahtjeva ispunio sve uvjete za isplatu određene naknade ([Richardson protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.), stavak 17.). Kada obustavljanje ili smanjenje mirovine nije posljedica bilo kakvih promjena u okolnostima podnositelja zahtjeva, već je posljedica promjena zakona ili njegove primjene, može doći do miješanja u prava na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Béla Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 86.). Nadalje, utvrđeno je da je članak 1. Protokola br. 1 primjenjiv u slučaju kada je podnositelj zahtjeva naloženo da vrati naknade koje je primila, u dobroj vjeri, pozivajući se na administrativnu odluku, i kada je došlo do pogreške vlasti ([Čakarević protiv Hrvatske](#), stavci 54. - 65.).

55. U predmetu [Gaygusuz protiv Austrije](#), stavak 41., Sud je utvrdio da pravo na izvanrednu pomoć - socijalnu naknadu vezanu uz plaćanje doprinosa u fond za osiguranje za slučaj nezaposlenosti - ukoliko je predviđeno u primjenjivom zakonodavstvu, predstavlja imovinsko pravo za potrebe članka 1. Protokola br. 1. U predmetu [Klein protiv Austrije](#), stavak 57., napominje se da je pravo na mirovinu koja se isplaćuje iz odvjetničkog mirovinskog sustava bilo povezano s plaćanjem doprinosa, a ako su se ti doprinosi plaćali, dotičnoj se osobi ne može uskratiti isplata. Doprinosi mirovinskom fondu stoga mogu, u određenim okolnostima i prema domaćem pravu, stvoriti pravo vlasništva ([Kjartan Asmundsson protiv Islanda](#), stavak 39.; [Apostolakis protiv Grčke](#), stavci 28. i 35.; [Bellet, Huertas i Vialatte protiv Francuske](#) (odl.); [Skorkiewicz protiv Poljske](#) (odl.)). Za dodatne pojedinosti vidjeti poglavlje Predmeti u vezi sa socijalnom skrbi u nastavku.

ix. Uništenje imovine u situacijama međunarodnog ili unutarnjeg oružanog sukoba - potreban standard dokazivanja

56. U slučajevima kada su podnositelji zahtjeva prigovorili uništenju svojih kuća u kontekstu oružanih sukoba, Sud je prihvatio zahtjev za vlasništvo na temelju izvadaka iz inventara stambenih objekata koji je izdala gradska uprava nakon napada kojem su prigovorili ([Kerimova i drugi protiv Rusije](#), stavak 293.). U predmetu [Damayev protiv Rusije](#), stavci 108. - 111., smatrao je da podnositelj zahtjeva koji prigovara uništenju svog doma mora navesti barem kratak opis predmetne imovine. Kao daljnje primjere *prima facie* dokaza vlasništva nad imovinom ili boravka u imovini Sud je prihvatio dokumente kao što su vlasnički listovi, izvadci iz zemljišnih knjiga ili poreznih registara, dokumenti lokalne uprave, planovi, fotografije i potvrde o održavanju, kao i dokaz o isporuci pošte, izjave svjedoka ili bilo koji drugi relevantni dokaz ([Prokopovich protiv Rusije](#), stavak 37.; [Elsanova protiv Rusije](#) (odl.)). Također se smatralo da takozvane tehničke putovnice, kao „inventarsko-tehnički dokumenti“, predstavljaju neizravan dokaz o pravu vlasništva nad kućama i zemljištem ([Chiragov i drugi protiv Armenije](#) [VV], stavci 140. - 141.). Općenito, ako podnositelj zahtjeva ne dostavi nikakav dokaz o pravu vlasništva nad imovinom ili boravku u imovini, njegovi prigovori o uništenju te imovine ne mogu uspjeti jer Sud možda neće biti uvjeren da ima dovoljno dokaza da prihvati da je dotična imovina postojala i da je spadala u opseg podnositeljevog „vlasništva“ ([Sargsyan protiv Azerbajdžana](#) [VV], stavak 183.; [Lisnvy i drugi protiv Ukrajine i Rusije](#) (odl.), stavci 26. - 27.).

57. U predmetu [Doğan i drugi protiv Turske](#), koji se odnosio na prisilno iseljenje mještana iz regije na jugoistoku Turske u izvanrednom stanju i odbijanje davanja dopuštenja da se vrate za nekoliko godina, tužena Vlada iznijela je prigovor da neki od podnositelja zahtjeva nisu dostavili vlasničke listove kojima bi potvrdili da posjeduju imovinu u selu. Sud je smatrao da nije potrebno odlučiti imaju li, bez vlasničkih listova, podnositelji zahtjeva pravo vlasništva prema domaćem pravu. Zapravo je trebalo razmotriti pitanje predstavljaju li sveukupne gospodarske aktivnosti koje su obavljali podnositelji zahtjeva „vlasništvo“ koje ulazi u opseg članka 1. Protokola br. 1. Nakon potvrdnog odgovora na to pitanje, Sud je napomenuo da je nesporno da su podnositelji zahtjeva do 1994. godine živjeli u selu Boydaş. Iako nisu imali registriranu imovinu, ili su imali vlastite kuće sagrađene na zemlji svojih predaka ili su živjeli u kućama svojih očeva i obrađivali zemlju koja je pripadala potonjima; imali su

neosporna prava na zajednička zemljišta u selu, kao što su pašnjaci, zemljišta za ispašu i šumska zemljišta, te su za život zarađivali uzgojem stoke i sječom drveća. Svi ti gospodarski resursi i prihod koji su podnositelji zahtjeva iz njih ostvarivali smatrali su se „vlasništvom“ za potrebe članka 1. Protokola br. 1 ([ibid.](#), stavak 139.).

58. Ukratko, podnositelji zahtjeva dužni su dostaviti *prima facie* dokaze kojima potkrepljuju svoje prigovore na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju o uništenju imovine u kontekstu oružanog sukoba.

x. Ljudski embriji

59. Uzimajući u obzir gospodarski i imovinski opseg članka 1. Protokola br. 1, ljudski se embriji ne mogu svesti na „vlasništvo“ u smislu te odredbe ([Parrillo protiv Italije](#) [VV], stavak 215.).

B. Miješanje u pravo na mirno uživanje vlasništva

1. Pristup „tri pravila“

60. Nakon što se Sud uvjeri da je članak 1. Protokola br. 1 primjenjiv u okolnostima predmeta, provodi materijalnu analizu okolnosti kojima se prigovara.

61. Članak 1. Protokola br. 1 sadržava tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvoj rečenici prvog stavka, općenite je naravi i artikulira načelo mirnog uživanja vlasništva. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici prvog stavka, obuhvaća lišavanje „vlasništva“ i podvrgava ga uvjetima. Treće pravilo, navedeno u drugom stavku, prepoznaje da države imaju pravo, *inter alia*, kontrolirati upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ([Sporrong i Lönnroth protiv Švedske](#), stavak 61.; [latridis protiv Grčke](#) [VV], stavak 55.; [J.A. Pye \(Oxford\) Ltd i J.A. Pye \(Oxford\) Land Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 52.; [Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavak 62.; [Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 98.; [Immobiliare Saffi protiv Italije](#) [VV], stavak 44.; [Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavak 134.; i [Vistinš i Perepjolkins protiv Latvije](#) [VV], stavak 93.).

62. Ta tri pravila nisu „različita“ u smislu da su nepovezana: drugo i treće pravilo odnose se na posebne slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje vlasništva i stoga se trebaju tumačiti u svjetlu općeg pravila opisanog u prvom pravilu ([Bivši kralj Grčke i drugi protiv Grčke](#) [VV], stavak 50.; [Bruncrona protiv Finske](#), stavak 65.; [Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavak 62.) (za dodatne pojedinosti vidjeti potpoglavlja Lišavanje vlasništva, Kontrola upotrebe ili Opće pravilo).

63. Miješanje mora ispunjavati određene kriterije: mora biti u skladu s načelom zakonitosti i težiti legitimnom cilju na način koji je razumno proporcionalan cilju koji se želi ostvariti ([Beyeler protiv Italije](#) [VV], stavci 108. - 114.).

64. Taj pristup predstavlja strukturu metode koju Sud koristi za ispitivanje predmeta kada se uvjeri da je članak 1. Protokola br. 1 primjenjiv (vidi poglavlje Primjenjivost članka 1. Protokola br. 1). On se sastoji od niza uzastopnih koraka u kojima se rješavaju sljedeća pitanja: Je li došlo do miješanja u pravo podnositelja zahtjeva na mirno uživanje njegova „vlasništva“? Ako jest, predstavlja li to miješanje lišavanje vlasništva? Ako nije, je li riječ o kontroli upotrebe vlasništva? Ako se mjere koje su utjecale na prava podnositelja zahtjeva ne mogu smatrati ni lišavanjem ili kontrolom upotrebe vlasništva, Sud tumači činjenično stanje predmeta u svjetlu općeg pravila poštovanja mirnog uživanja „vlasništva“.

65. U većini slučajeva, ako Sud utvrdi da miješanje nije bilo podvrgnuto uvjetima predviđenim zakonom ili nije bilo u javnom interesu, utvrđuje povredu Konvencije samo iz tog razloga i ne smatra potrebnim provoditi analizu razmjernosti mjera kojima se prigovara ([Simonyan protiv Armenije](#), stavci 25. - 26.; [Vijatović protiv Hrvatske](#), stavak 58.; [Gubiyev protiv Rusije](#), stavak 83.; [Dimitrovi protiv Bugarske](#), stavci 52. - 56.; i [Bock i Palade protiv Rumunjske](#), stavci 58. - 65.) (za dodatne pojedinosti vidjeti potpoglavlja Načelo zakonitosti i Javni ili opći interes).

66. Međutim, u određenim rijetkim slučajevima Sud ostavlja jedno od ovih pitanja otvorenim i nastavlja ispitivati predmet s aspekta proporcionalnosti ([Megadat.com SRL protiv Moldavije](#), stavak 67., i [Ünspeđ Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Ş. protiv Bugarske](#), stavak 43.) (za dodatne pojedinosti vidjeti potpoglavlje Razmjernost i povezana pitanja (pravična ravnoteža, naknada, sloboda procjene)).

67. Nakon što se Sud uvjeri da je došlo do miješanja u prava podnositelja zahtjeva, u svakom predmetu ispituje kojoj kategoriji pripada miješanje kojem se prigovara. Ako je vlasništvo podnositelja zahtjeva prekinuto prema odredbama domaćeg prava, ispitat će predmet na temelju druge rečenice prvog stavka, odnosno, kao lišavanje „vlasništva“. Lišavanje „vlasništva“ obuhvaća niz situacija, bez obzira na to kako su okvalificirane prema domaćem pravu, u kojima je ugrožena sama bit nekog pojedinačnog prava.

68. Sud može mjere manje invazivne od izvlaštenja okvalificirati kao „kontrolu upotrebe vlasništva“. U određenim slučajevima potrebno je odrediti jasnu granicu između mjera okvalificiranih kao kontrola upotrebe vlasništva i mjera koje predstavljaju lišavanje vlasništva. Isto vrijedi i u pogledu razlikovanja između kontrole upotrebe vlasništva i mjera koje Sud ispituje prema prvom općem pravilu mirnog uživanja „vlasništva“. Općenito, što je mjera manje nametljiva, tim se prije može analizirati prema prvom općem pravilu nego prema aspektu kontrole upotrebe.

69. Sud može različito okvalificirati slične mjere (primjerice, u predmetu [Sporrong i Lönnroth protiv Švedske](#), stavci 62. - 64., nalog za izvlaštenje u kombinaciji sa zabranom gradnje tijekom dužeg razdoblja analizirao se kao kontrola upotrebe vlasništva, dok su slične mjere ispitane prema općem načelu u [Phocas protiv Francuske](#), stavak 52.; [Iatridis protiv Grčke](#) [VV], stavak 55.; [Katte Klitsche de la Grange protiv Italije](#), stavak 40.; [Pialopoulos i drugi protiv Grčke](#), stavak 53. Isto tako, u [Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije](#), stavak 34., prestanak potraživanja za naknadu štete putem zakonodavne intervencije ispitano je kao lišavanje vlasništva, dok je u predmetu [Grčke rafinerije Stran i Stratis Andreadis protiv Grčke](#) Sud istu vrstu mjere ispitao prema prvom pravilu članka 1. Protokola br. 1.

70. U nekim je slučajevima Sudu teže neku mjeru ili niz mjera kvalificirati kao lišenje ili kontrolu upotrebe vlasništva, u biti, jer se ta mjera ne može lako izjednačiti s mjerama kvalificiranim u postojećoj sudskoj praksi ili jer taj niz mjera uključuje posve različite odluke koje pripadaju različitim granama domaćeg prava. U takvim slučajevima, Sud će vjerojatno analizirati okolnosti predmeta prema općem pravilu u prvoj rečenici članka 1. Protokola br. 1. To će posebice vrijediti u situacijama u kojima na vlasništvo podnositelja zahtjeva nije utjecala samo jedna odluka, već kombinacija različitih mjera/odluka ([Đokić protiv Bosne i Hercegovine](#), stavci 55. - 56. - ugovor o kupoprodaji stana pravno je valjan, podnositelj je uknjižen kao vlasnik, ali mu je onemogućeno da vrati stan u posjed; i [Matos e Silva, Lda., i drugi protiv Portugala](#), stavak 85. - u nedostatku formalne odluke o izvlaštenju, došlo je do ograničenja prava na vlasništvo zbog smanjene mogućnosti raspolaganja vlasništvom i štete prouzročene činjenicom da se razmatralo izvlaštenje; no podnositelji zahtjeva i dalje su obrađivali zemlju). U predmetu u kojem su podnositelji zahtjeva tvrdili da su im prava povrijeđena zbog odstupanja između procjena tržišne vrijednosti izvlaštene imovine za potrebe utvrđivanja naknade i za potrebe poreza na nasljedstvo u odnosu na istu imovinu, izvlaštenje i oporezivanje ispitani su odvojeno te nije utvrđena povreda. Međutim, ispitano je zajednički učinak obiju mjera prema prvom pravilu, što je dovelo do utvrđenja povrede ([Jokela protiv Finske](#), stavci 61. - 65.).

71. U takvim slučajevima, iako nisu sve mjere imale isti pravni učinak i imale su različite ciljeve, Sud obično smatra da je potrebno sagledati ih zajednički u svjetlu općeg pravila poštovanja mirnog uživanja „vlasništva“ ([Matos e Silva, Lda., i drugi protiv Portugala](#), stavci 84. - 85.).

72. Ta poteškoća u kvalificiranju mjera tako da predstavljaju kontrolu upotrebe ili da podliježu općem pravilu odražava se i u činjenici da Sud u nekim slučajevima ne naznačuje izričito koji je dio članka 1. Protokola br. 1 primijenjen u predmetu ([Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke](#), stavak 46.) ili izričito ostavlja to pitanje otvorenim ([Lavrechov protiv Češke Republike](#), stavak 43.; [Denisova i Moiseyeva protiv Rusije](#), stavak 55.; [Ünspeđ Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Ş. protiv Bugarske](#), stavci 39. - 40.).

73. U svakom slučaju, Sud će primijeniti iste kriterije za procjenu, bez obzira na klasifikaciju miješanja.

U svim slučajevima ono mora biti u javnom interesu (vidi poglavlje Miješanje u javnom interesu u nastavku), mora udovoljavati uvjetima predviđenim zakonom (vidi poglavlje Miješanje pod uvjetima predviđenim zakonom u nastavku) i mora proći test pravične ravnoteže (vidi poglavlje Proporcionalnost i povezana srodna pitanja u nastavku).

74. Postupci koji se odnose na građanskopravni spor između privatnih stranaka sami po sebi ne dovode do odgovornosti države na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju ([Ruiz Mateos protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), odluka Komisije, str. 268. i 275.; [Gustafsson protiv Švedske](#) [VV], stavak 60.; [Skowronski protiv Poljske](#) (odl.); [Kranz protiv Poljske](#) (odl.); [Eskelinen protiv Finske](#) (odl.); [Törmälä protiv Finske](#) (odl.)). Sama činjenica da država, putem svog pravosudnog sustava, pruža forum za odlučivanje u privatnopravnom sporu ne dovodi do miješanja države u prava vlasništva na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Kuchař i Štis protiv Češke Republike](#), odluka Komisije), čak i ako materijalni rezultat presude koju je donio građanski sud dovede do gubitka određenog „vlasništva“. Međutim, dio je dužnosti država na temelju članka 1. Protokola br. 1 da uspostave minimalni zakonodavni okvir, uključujući odgovarajući forum koji će osobama koje tvrde da im je povrijeđeno pravo omogućiti da učinkovito ostvaruju svoja prava i da ishode provedbu tih prava. Ako to ne učini, država ne bi ispunila svoju obvezu zaštite vladavine prava i sprječavanja proizvoljnosti ([Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavak 117.).

75. Uloga Suda u ocjenjivanju jesu li domaći zakoni ispravno tumačeni i primjenjivani ograničena je, a njegova funkcija nije preuzeti mjesto domaćih sudova. Umjesto toga, njegova je uloga osigurati da odluke tih sudova nisu proizvoljne ili na drugi način očigledno nerazumne ([Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavak 83.). Država se može smatrati odgovornom za gubitke prouzročene takvim odlukama samo ako sudske odluke nisu u skladu s domaćim zakonom ili ako su manjkave zbog proizvoljnosti ili očigledne nerazumnosti suprotno članku 1. Protokola br. 1 ili je osoba proizvoljno i nepravedno lišena vlasništva u korist drugoga ([Bramelid i Malmström protiv Švedske](#), odluka Komisije, str. 82. - 83.; [Dabić protiv Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) (odl.); [Vulakh i drugi protiv Rusije](#), stavak 44.).

76. Sud je samo u vrlo iznimnim situacijama smatrao da je presuda građanskog suda predstavljala miješanje jer su načini izvršenja presude bili toliko nefleksibilni da je stranci bio nametnut prekomjeran teret ([Milhau protiv Francuske](#), stavci 48. - 53.). To je bio slučaj i kada je općina naknadno oduzela stan podnositeljici zahtjeva koji je podnositeljica kupila na temelju krivotvorenih dokumenata koji su ukazivali na to da je stan bio kupljen u sklopu plana privatizacije, a Sud je smatrao da su predmet spora i primijenjene materijalne odredbe sadržavali značajne elemente javnog prava i uključivali državu u njezinom regulatornom svojstvu ([Gladysheva protiv Rusije](#), stavci 52. - 59.; [SIA AKKA/LAA protiv Latvije](#), stavci 58. - 59. - presuda u postupku u vezi sa zaštitom intelektualnog vlasništva autora koji su organizaciji podnositeljici zahtjeva povjerili upravljanje autorskim pravima na njihova glazbena djela za koju se smatralo da predstavlja miješanje).

a. Lišavanje vlasništva

77. Ako su prava podnositelja zahtjeva prestala na temelju zakona, Sud će ispitati prigovore podnositelja zahtjeva prema drugom pravilu, a to je lišavanje vlasništva.

78. U predmetu [Sveti samostani protiv Grčke](#), stavci 60. - 61., Sud je presudio da je učinak zakonske odredbe kojom se upotreba i posjedovanje određene imovine automatski dodjeljuje državi bio prijenos potpunog vlasništva nad predmetnim zemljištem na državu te je ta odredba predstavljala lišavanje „vlasništva“.

79. Do lišavanja „vlasništva“ može doći i u situacijama kada nije donesena nikakva formalna odluka o prestanku pojedinačnih prava, ali je utjecaj niza različitih mjera, koje su primijenile javne vlasti, na „vlasništvo“ podnositelja zahtjeva toliko izražen da se te mjere mogu izjednačiti s izvlaštenjem. Kako bi utvrdio je li došlo do lišavanja „vlasništva“, Sud se ne smije ograničiti na ispitivanje toga je li došlo do oduzimanja vlasništva ili formalnog izvlaštenja, nego treba gledati i iza onoga što se vidi na površini i ispitati stvarnu situaciju kojoj se prigovara. Budući da je namjera Konvencije zajamčiti prava koja su „praktična i djelotvorna“, mora se ustanoviti predstavlja li situacija *de facto* izvlaštenje (među drugim

izvorima prava, [Sporrong i Lönnroth protiv Švedske](#), stavak 63.; [Vasilescu protiv Rumunjske](#) stavak 51.; [Schembri i drugi protiv Malte](#), stavak 29.; [Brumărescu protiv Rumunjske](#) [VV], stavak 76.; [Depalle protiv Francuske](#) [VV], stavak 78.). Doista, na temelju raznih članaka Konvencije, sudska praksa Suda ukazuje na to da bi moglo biti potrebno gledati i iza onoga što se vidi na površini kao i izvan korištenih izraza te se koncentrirati na stvarnu situaciju (primjerice, [Apap Bologna protiv Malte](#), stavak 83.).

80. Primjerice, u predmetu u kojem je mornarica uzela u posjed zemljište podnositelja zahtjeva, ondje osnovala mornaričku bazu, a podnositelji zahtjeva naknadno nisu mogli pristupiti svojoj imovini niti ju prodati, oporučno ostaviti, opteretiti hipotekom ili darovati, mogućnost raspolaganja zemljištem zajedno s neuspješnim pokušajima ispravljanja situacije dovela je do dovoljno ozbiljnih *de facto* posljedica za podnositelje zahtjeva da Sud smatra da im je imovina izvlaštena čak i bez formalne odluke o izvlaštenju ([Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke](#), stavci 44. - 46.).

81. U predmetu o trajnom zadržavanju zlatnika oduzetih prije stupanja na snagu Protokola br. 1, u kojem je presuda kojom je naloženo da se zlatnici vrate podnositeljici zahtjeva i koja je donesena nakon tog stupanja na snagu naknadno ukinuta, Sud je napomenuo da praktične prepreke mogu predstavljati povredu Konvencije baš kao i pravne zapreke. Gubitak svake mogućnosti raspolaganja imovinom zajedno s neuspješnim pokušajima ispravljanja situacije doveo je do dovoljno ozbiljnih posljedica za podnositeljicu zahtjeva da Sud smatra da je došlo do *de facto* oduzimanja ([Vasilescu protiv Rumunjske](#), stavci 51. - 54.).

82. U predmetu u kojem je općina, u ubrzanom postupku, izdala nalog za preuzimanje posjeda zemljišta podnositelja zahtjeva, preuzela fizički posjed zemljišta i započela radove na izgradnji ceste, naknadnom presudom kojom je retroaktivno odobreno nezakonito posjedovanje od strane javnih vlasti društvu podnositelju zahtjeva oduzeta je mogućnost ishođenja povrata njegovog zemljišta. Učinak te presude predstavljao je lišavanje „vlasništva“ ([Belvedere Alberghiera S.r.l. protiv Italije](#), stavak 54.). Također se smatralo da gubitak 40 % i 100 % vrijednosti zemljišta u kombinaciji s djelomičnim gubitkom fizičkog pristupa tim zemljištima zbog izgradnje brane predstavlja *de facto* izvlaštenje ([Aygun protiv Turske](#), stavak 39.).

83. Ako Sud mjeru ili skup mjera smatra izvlaštenjem, to za državu obično podrazumijeva obvezu dodjeljivanja naknade pogođenom vlasniku (vidi potpoglavlje o naknadi Miješanje u vlasništvo kao element pravične ravnoteže).

b. Kontrola upotrebe

84. Mjere koje je Sud, prema trećem pravilu, okvalificirao kao kontrolu upotrebe obuhvaćaju niz situacija, uključujući, primjerice, sljedeće: ukidanje dozvola ili promjenu uvjeta za dozvole koji utječu na vođenje poslovanja ([Tre Traktor Aktiebolag protiv Švedske](#), stavak 55.; [Rosenzweig i Bonded Warehouses Ltd. protiv Poljske](#), stavak 49.; [Bimer S.A. protiv Moldavije](#), stavci 49. i 51.; [Megadat.com SRL protiv Moldavije](#), stavak 65.); sustave kontrole najamnine ([Mellacher i drugi protiv Austrije](#), stavak 44.; [Hutten-Czapska protiv Poljske](#) [VV], stavak 160.; [Anthony Aquilina protiv Malte](#), stavak 54.; [Bittó i drugi protiv Slovačke](#), stavak 101.); zakonsku obustavu izvršenja naloga za ponovno stupanje u posjed stana u odnosu na stanare koji su prestali plaćati stanarinu ([Immobiliare Saffi protiv Italije](#) [VV], stavak 46.); zakonom propisana ograničenja visine zakupa koju vlasnici nekretnina mogu zahtijevati od zakupnika i neograničeno produljenje ugovora o zakupu pod istim uvjetima, dok su vlasnici i dalje primali zakupninu pod istim uvjetima na koje su slobodno pristali prilikom potpisivanja ugovora te su mogli slobodno prodati svoja zemljišta, no sukladno zakupu povezanom sa zemljištima ([Lindheim i drugi protiv Norveške](#), stavci 75. - 78.); gubitak određenih isključivih prava nad zemljištem ([Chassagnou i drugi protiv Francuske](#) [VV], stavak 74. - obveza dopuštanja lova na zemlji podnositelja zahtjeva; [Herrmann protiv Njemačke](#) [VV], stavak 72.); odbijanje izdavanja službene registracije automobila ([Yaroslavtsev protiv Rusije](#), stavak 32.; [Sildedzis protiv Poljske](#), stavak 45.); nametanje pozitivnih obveza vlasniku zemljišta (primjerice, obvezno ponovno pošumljavanje [Denev protiv Švedske](#), odluka Komisije); ili nametanje pravne kvalifikacije kao šumskog zemljišta uz nametanje pripadajućih obveza vlasniku ([Ansay i drugi protiv Turske](#) (odl.)).

85. Rušenje bespravno izgrađenih zgrada obično se smatra kontrolom upotrebe vlasništva ([Ivanova i Cherkezov protiv Bugarske](#), stavak 69.). U [Saliba protiv Malte](#), stavak 46., Sud je presudio da je učinak naloženog rušenja potpuno bespravne građevine bio vraćanje stvari u položaj u kojem bi bile da nisu bili zanemareni zahtjevi propisani zakonom. Međutim, u brojnim je predmetima mjera rušenja predstavljala kaznu te je stoga ulazila u opseg kaznenog aspekta članka 6. Konvencije iako nije postojala osuđujuća kaznena presuda ([Hamer protiv Belgije](#), stavci 59. - 60.). Slično tome, u predmetu [Sud Fondi srl i drugi protiv Italije](#) (odl.), Sud je presudio da se članak 7. primjenjuje na oduzimanje nezakonito razvijenog zemljišta koje je rezultiralo naknadnim rušenjem već izgrađenih građevina.

86. Sud smatra da zapljena i oduzimanje predstavljaju kontrolu upotrebe vlasništva, koja se treba razmatrati na temelju drugog stavka članka 1. Protokola br. 1, unatoč očitij činjenici da i jedno i drugo podrazumijeva lišavanje „vlasništva“ ([AGOSI protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 51.; [Raimondo protiv Italije](#), stavak 29.; [Honecker i drugi protiv Njemačke](#) (odl.); [Riela i drugi protiv Italije](#) (odl.)). Stoga stalan pristup Suda podrazumijeva da mjera oduzimanja predstavlja kontrolu upotrebe vlasništva ([Air Canada protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 34.; [Silickienė protiv Litve](#), stavak 62.).

87. Čak i preventivne mjere oduzimanja, određene u nedostatku osuđujuće kaznene presude, kao takve ne predstavljaju povredu članka 1. Protokola br. 1. Primjenjivanje pretpostavke da imovina neke osobe za koju se sumnja da je član zločinačke organizacije predstavlja prihod od nezakonitih radnji nije zabranjeno samo po sebi ako mjerodavni postupci vlasniku pružaju razumnu mogućnost da svoje argumente iznese pred vlastima, osobito ako je sudovima zabranjeno temeljiti svoje odluke na pukim sumnjama ([Arcuri i drugi protiv Italije](#) (odl.)).

c. Opće pravilo

88. Prvo je pravilo opće naravi. Ako se miješanje u prava vlasništva ne može okvalificirati prema drugom ili trećem pravilu, primjenjuje se prvo pravilo (takozvana sveobuhvatna formula - eng. *catch-all*).

89. U predmetu [Sporrong i Lönnroth protiv Švedske](#), stavci 64. - 65., Sud je presudio da su dozvole za izvlaštenje početni korak u postupku koji vodi do lišavanja „vlasništva“ te ih je ispitivao prema prvoj rečenici prvog stavka.

90. U [Grčke rafinerije Stran i Stratis Andreadis protiv Grčke](#), stavci 62. i 68., Sud je zakonodavnu intervenciju kojom je pravorijek arbitraže proglašen ništavnim i neizvršivim ispitao prema općem pravilu te je utvrdio povredu prava podnositelja zahtjeva na vlasništvo.

91. Predmet [Loizidou protiv Turske](#) (stavci 61. - 64.) odnosio se na pristup podnositeljice zahtjeva imovini u Sjevernom Cipru. Sud je presudio da prigovor podnositeljice zahtjeva nije ograničen na pravo na slobodu kretanja i da je primjenjiv članak 1. Protokola br. 1. Podnositeljica zahtjeva i dalje je bila zakoniti vlasnik zemljišta. Kontinuirano uskraćivanje pristupa od strane turskih snaga smatralo se miješanjem te je utvrđena povreda prava podnositeljice zahtjeva na vlasništvo prema općem pravilu.

92. Prema općem pravilu ispitivane su mjere kao što je postupak konsolidacije zemljišta ([Prötsch protiv Austrije](#), stavak 42.), politika prostornog planiranja ([Phocas protiv Francuske](#), stavak 52.), administrativno iseljenje ([Iatridis protiv Grčke](#) [VV], stavak 55.), odobrenje plana korištenja zemljišta ([Katte Klitsche de la Grange protiv Italije](#), stavak 40.), i mjera planiranja - obustava gradnje - na imovini podnositelja zahtjeva ([Pialopoulos i drugi protiv Grčke](#), stavak 56.).

2. Načelo zakonitosti

93. Svako miješanje u prava zaštićena člankom 1. Protokola br. 1 mora biti u skladu s pretpostavkom zakonitosti ([Vistiņš i Perepjolkins protiv Latvije](#) [VV], stavak 95.; [Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 112.). Izraz „uz uvjete predviđene zakonom“ koji se odnosi na svako miješanje u pravo na mirno uživanje „vlasništva“ treba se tumačiti na isti način kao izraz „u skladu sa zakonom“ iz članka 8. u odnosu na miješanje u prava zaštićena tom odredbom ili izraz „propisano zakonom“ koji se odnosi na miješanje u prava zaštićena na temelju članaka 9., 10. i 11. Konvencije.

94. Načelo zakonitosti prvi je i najvažniji zahtjev iz članka 1. Protokola br. 1. Druga rečenica prvog stavka lišavanje „vlasništva“ dopušta isključivo „uz uvjete predviđene zakonom“, a drugi stavak

priznaje kako države imaju pravo kontrolirati upotrebu vlasništva izvršavajući „zakone“. Osim toga, vladavina prava, jedno od temeljnih načela demokratskog društva, dio je svih članaka Konvencije ([Iatridis protiv Grčke](#) [VV], stavak 58.; [Bivši kralj Grčke i drugi protiv Grčke](#) [VV], stavak 79.; [Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavak 147.).

95. Postojanje pravne osnove u domaćem zakonu samo po sebi nije dovoljno da bi se zadovoljilo načelo zakonitosti. Osim toga, pravna osnova mora imati određenu kakvoću, odnosno mora biti spojiva s vladavinom prava i mora pružati jamstva protiv proizvoljnosti. S tim u vezi treba istaknuti da, kada se govori o „zakonu“, članak 1. Protokola br. 1 aludira na isti koncept na koji Konvencija upućuje drugdje pri korištenju tog izraza, koncept koji obuhvaća i zakone i sudsku praksu ([Špaček, s.r.o., protiv Češke Republike](#), stavak 54.; [Vistiņš i Perepjolkins protiv Latvije](#) [VV], stavak 96.).

96. Pretpostavka „zakonitosti“ u smislu Konvencije također zahtijeva usklađenost s vladavinom prava koja uključuje slobodu od proizvoljnosti ([East West Alliance Limited protiv Ukrajine](#), stavak 167.; [Ünsped Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Ş. protiv Bugarske](#), stavak 37.).

97. Načelo zakonitosti također podrazumijeva da su primjenjive odredbe domaćeg prava dovoljno dostupne, precizne i predvidljive u svojoj primjeni ([Beyeler protiv Italije](#) [VV] stavak 109.; [Hentrich protiv Francuske](#), stavak 42.; [Lithgow i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 110.; [Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 103.; [Centro Europa 7 S.R.L. i di Stefano protiv Italije](#) [VV], stavak 187.; [Hutten-Czapska protiv Poljske](#) [VV], stavak 163.).

98. U pogledu dostupnosti, izraz „pravo“ treba tumačiti u njegovom materijalnom smislu, a ne formalnom. Stoga, činjenica da određeni propisi koji se odnose na ostvarivanje prava zaštićenih člankom 1. Protokola br. 1 nisu objavljeni u službenim listovima u obliku predviđenom zakonom za donošenje zakonodavnih ili regulatornih instrumenata koji obvezuju građane i pravne osobe općenito ne sprječava da se takvi propisi smatraju pravom ako je Sud uvjeren da je javnost s njima upoznata na drugi način ([Špaček, s.r.o., protiv Češke Republike](#), stavci 57. - 60.).

99. U kontekstu članka 6. Konvencije, načelo vladavine prava i pojam poštenog suđenja zabranjuju miješanje zakonodavne vlasti u djelovanje pravosudnog sustava radi utjecanja na sudsko odlučivanje u sporu, osim iz uvjerljivih razloga javnog interesa ([Grčke rafinerije Stran i Stratis Andreadis protiv Grčke](#), stavak 49.; [National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society i Yorkshire Building Society protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 112.; [Zielinski i Pradal i Gonzalez i drugi protiv Francuske](#) [VV], stavak 57.; [Azienda Agricola Silverfunghi S.a.s. i drugi protiv Italije](#), stavak 76.). Međutim, kad su se ispitali na temelju članka 1. Protokola br. 1, zakoni s retrospektivnim učinkom za koje je utvrđeno da predstavljaju zakonodavno miješanje ipak su bili u skladu sa zahtjevom zakonitosti iz članka 1. Protokola br. 1 ([Maggio i drugi protiv Italije](#), stavak 60.; [Arras i drugi protiv Italije](#), stavak 81.; [Azienda Agricola Silverfunghi S.a.s. i drugi protiv Italije](#), stavak 104.). Mjere kontrole upotrebe provedene na temelju zakona donesenih nakon nastanka činjenica koje dovode do miješanja, kao takve, nisu nezakonite ([Saliba protiv Malte](#), stavci 39. - 40.) ako ti zakoni nisu doneseni posebno u svrhu utjecanja na ishod pojedinačnog predmeta. Ni Konvencija ni njezini protokoli ne sprječavaju miješanje zakonodavne vlasti u postojeće ugovore s retroaktivnim učinkom ([Mellacher i drugi protiv Austrije](#), stavak 50.; [Bäck protiv Finske](#), stavak 68.).

100. Međutim, u određenim okolnostima, retrospektivna primjena zakonodavstva čiji je učinak lišavanje osobe postojeće „imovine“ koja je bila dio njezinog „vlasništva“ može predstavljati miješanje koje bi moglo narušiti pravičnu ravnotežu između zahtjeva općeg interesa s jedne strane i zaštite prava na mirno uživanje „vlasništva“ s druge strane ([Maurice protiv Francuske](#) [VV], stavci 90. i 93.).

101. Načelo zakonitosti podrazumijeva i dužnost države ili druge javne vlasti da poštuje sudske naloge ili odluke donesene protiv nje ([Belvedere Alberghiera S.r.l. protiv Italije](#), stavak 56.; vidi poglavlje Ovršni postupak u nastavku).

3. Javni ili opći interes

102. Svako miješanje javne vlasti u mirno uživanje „vlasništva“ može biti opravdano samo ako je u

legitimnom javnom (ili općem) interesu ([Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 113.).

103. Sud je utvrdio da sljedeće svrhe spadaju u pojam javnog interesa u smislu ove odredbe: uklanjanje socijalne nepravde u stambenom sektoru ([James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 45.); nacionalizacija određenih industrija ([Lithgow i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavci 9. i 109.); donošenje planova za razvoj zemljišta i gradova ([Sporrong i Lönnroth protiv Švedske](#), stavak 69.); [Cooperativa La Laurentina protiv Italije](#), stavak 94.); osiguravanje zemljišta u vezi s provedbom lokalnog plana razvoja zemljišta ([Skibińscy protiv Poljske](#), stavak 86.); sprječavanje utaje poreza ([Hentrich protiv Francuske](#), stavak 39.); mjere za borbu protiv trgovine drogom i krijumčarenja droge ([Butler protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.); mjere za ograničavanje konzumacije alkohola ([Tre Traktor AB protiv Švedske](#), stavak 62.); zaštita morala ([Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 62.); kontrola zakonitog podrijetla automobila uključenih u promet ([Sildedzis protiv Poljske](#), stavak 50.); oduzimanje nezakonito stečenog novca ([Honecker i drugi protiv Njemačke](#) (odl.); i neometano funkcioniranje pravosuđa, uz daljnje upućivanje na važnost djelovanja pravosudnog sustava bez odlaganja koja mogu ugroziti njegovu učinkovitost i vjerodostojnost ([Konstantin Stefanov protiv Bugarske](#), stavak 64.).

104. Zaštita okoliša također se smatra javnim interesom ([G.I.E.M. S.R.L. i drugi protiv Italije](#) (osnovanost) [VV], stavak 295.; [Bahia Nova S.A. protiv Španjolske](#) (odl.); [Chapman protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 82.). U predmetu [Hamer protiv Belgije](#) (stavak 79.) Sud je napomenuo da, iako nijedan od članaka Konvencije nije posebno namijenjen osiguranju opće zaštite okoliša kao takve ([Kyrtatos protiv Grčke](#), stavak 52.), „u današnjem je društvu zaštita okoliša sve važnija“, a „ekonomska razmatranja, pa čak i neka temeljna prava, kao što je pravo vlasništva, ne bi trebala imati prednost u odnosu na razmatranja glede zaštite okoliša, posebice u slučajevima kada je država donijela zakonodavstvo o tom pitanju“.

105. Ispravljanje pogrešaka koje je počinila država u kontekstu članka 1. Protokola br. 1 također spada u pojam javnog interesa ([Albergas i Arlauskas protiv Litve](#), stavak 57.; [Pyrantienė protiv Litve](#), stavci 44. - 48.; [Bečvář i Bečvářová protiv Češke Republike](#), stavak 67.); uključujući situacije u kojima su pojedinci valjano stekli naknade iz socijalnog osiguranja na temelju pojedinačnih odluka za koje se naknadno ispostavilo da su bile pogrešne ([Moskal protiv Poljske](#), stavak 63.). Općenitije, također je utvrđeno da je u javnom interesu bilo ukidanje, putem zakonodavne intervencije, mirovinskih povlastica koje se smatraju neopravdano ili nepravedno stečenima, u svrhu osiguranja veće pravednosti u mirovinskom sustavu ([Cichopek i drugi protiv Poljske](#) (odl.), stavak 144.).

106. Sud je često prihvaćao da su razne regulatorne mjere koje je država primjenjivala u području stanovanja, kao što je kontrola najamnine ili zaštićeno stanarsko pravo, u javnom interesu jer služe za potrebe socijalne zaštite stanara ([Anthony Aquilina protiv Malte](#), stavak 57.; [Velosa Barreto protiv Portugala](#), stavak 25.; [Hutten-Czapska protiv Poljske](#) [VV], stavak 178.; [Amato Gauci protiv Malte](#), stavak 55.).

107. Očuvanje kulturne baštine i, ako je prikladno, njezina održiva upotreba imaju za cilj, osim održavanja određene kvalitete života, očuvanje povijesnih, kulturnih i umjetničkih korijena neke regije i njezinih stanovnika. Stoga predstavljaju ključnu vrijednost za čiju su zaštitu i promicanje zadužene javne vlasti ([Beyeler protiv Italije](#) [VV], stavak 112.; [SCEA Ferme de Fresnoy protiv Francuske](#) (odl.); [Debelianovi protiv Bugarske](#), stavak 54.; [Kozacioğlu protiv Turske](#) [VV], stavak 54.).

108. Lista svrha za koje bi miješanje ulazilo u okvir pojma javnog interesa opsežan je i može uključivati razne nove svrhe koje su predmet razmatranja javne politike u različitim činjeničnim kontekstima. Konkretno, odluka o donošenju zakona prema kojem se izvlašćuje imovina ([Bivši kralj Grčke i drugi protiv Grčke](#) [VV], stavak 87.; [Vistiņš i Perepiolkins protiv Latvije](#) [VV], stavak 106.) ili o naknadama iz socijalnog osiguranja obično uključuje razmatranje političkih, gospodarskih i socijalnih pitanja. Sud će poštovati prosudbu zakonodavne vlasti o tome što je „u javnom interesu“, osim ako ta prosudba nije očigledno bez razumne osnove ([Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 113.).

109. Prema sustavu zaštite uspostavljenom Konvencijom, na nacionalnim je vlastima da provedu početnu ocjenu postojanja problema od javnog interesa koji zahtijeva mjere lišavanja vlasništva ili

miješanje u mirno uživanje „vlasništva“. I u tom, kao i u drugim područjima obuhvaćenim zaštitnim mjerama Konvencije, nacionalna tijela uživaju veliku slobodu procjene. Primjerice, sloboda procjene kojom zakonodavna vlast raspolaže pri provedbi društvenih i ekonomskih pravila široka je te će Sud poštovati prosudbu zakonodavne vlasti o tome što je „u javnom interesu“, osim ako ta prosudba nije očigledno bez razumne osnove ([Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 113.). Nadalje, pojam „javnog interesa“ nužno je opsežan ([Vistiņš i Perepjolkins protiv Latvije](#) [VV], stavak 106.; [R.Sz. protiv Mađarske](#), stavak 44.; [Grudić protiv Srbije](#), stavak 75.). Sud obično poštuje tvrdnje država ugovornica da je miješanje koje ispituje bilo u javnom interesu te je njegovo preispitivanje u tom pogledu manjeg intenziteta. Stoga, tvrdnja podnositelja zahtjeva da je određena mjera u stvarnosti služila svrsi drugačijoj od one na koju se pozvala tužena ugovorna stranka u kontekstu određenog predmeta pred Sudom rijetko ima ozbiljnih izgleda za uspjeh. U svakom slučaju, Sudu je dovoljno da je miješanje u javnom interesu, čak i ako se taj interes razlikuje od interesa na koji se država izričito pozvala u postupku pred Sudom. U nekim je slučajevima Sud čak utvrdio svrhu po službenoj dužnosti ([Ambruosi protiv Italije](#), stavak 28.; [Marija Božić protiv Hrvatske](#), stavak 58.).

110. Sloboda procjene bit će osobito velika, primjerice, u situacijama kada se zakoni donose u kontekstu promjene političkog ili gospodarskog sustava ([Valkov i drugi protiv Bugarske](#), stavak 91.); donošenja pravila radi zaštite javnog proračuna ([N.K.M. protiv Mađarske](#), stavci 49. i 61.); ili preraspodjele sredstava ([Savickas i drugi protiv Litve](#) (odl.)); ili u kontekstu mjera štednje potaknutih velikom gospodarskom krizom ([Koufaki i Adedy protiv Grčke](#) (odl.), stavci 37. i 39.; i [Da Conceição Mateus i Santos Januário protiv Portugala](#) (odl.), stavak 22.; [Da Silva Carvalho Rico protiv Portugala](#) (odl.), stavak 37.).

111. Kao rezultat tog poštovanja procjene domaćih vlasti, rijetki su primjeri situacija u kojima Sud nije utvrdio da postoji javni interes koji bi opravdao miješanje ([S.A. Dangeville protiv Francuske](#), stavci 47. i 53. - 58. - propust vraćanja preplaćenog poreza; [Rosenzweig i Bonded Warehouses Ltd. protiv Poljske](#), stavak 56. - poništenje dozvole za vođenje poslovanja podnositelja zahtjeva bez pozivanja na bilo kakve razloge od javnog interesa od strane vlasti u mjerodavnim odlukama; [Vassallo protiv Malte](#), stavak 43. - protek dvadeset i osam godina od datuma oduzimanja imovine, koja se nije koristila ni u kakvu konkretnu svrhu u skladu sa zahtjevima prvobitnog oduzimanja, otvara pitanje na temelju članka 1. Protokola br. 1 u pogledu zahtjeva javnog interesa; i [Megadat.com SR protiv Moldavije](#), stavak 79. - nije dokazano, u skladu sa zahtjevima Suda, da su vlasti prilikom poništavanja dozvola društva podnositelja zahtjeva postupala prema bilo kakvim stvarnim i dosljednim pravilima politike).

4. Razmjernost i povezana pitanja (pravična ravnoteža, naknada, sloboda procjene)

112. Kako bi bilo u skladu s općim pravilom utvrđenim u prvoj rečenici prvog stavka članka 1. Protokola br. 1, miješanje u pravo na mirno uživanje „vlasništva“, osim što mora biti propisano zakonom i u javnom interesu, mora postići „pravičnu ravnotežu“ između zahtjeva općeg interesa zajednice i uvjeta zaštite temeljnih prava pojedinca ([Beyeler protiv Italije](#) [VV], stavak 107.; [Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 108.).

113. Drugim riječima, u predmetima koji uključuju navodnu povredu članka 1. Protokola br. 1, Sud mora utvrditi je li zbog aktivnosti ili neaktivnosti države dotična osoba morala snositi nerazmjernan i prekomjernan teret. Pri ocjenjivanju usklađenosti s tim zahtjevom, Sud mora provesti sveobuhvatno ispitivanje različitih interesa o kojima je riječ, imajući u vidu činjenicu da je Konvencija namijenjena zaštititi prava koja su „praktična i učinkovita“. U tom kontekstu treba naglasiti da je nesigurnost - bila ona zakonodavna, administrativna ili posljedica prakse koju primjenjuju vlasti - čimbenik koji je potrebno uzeti u obzir pri ocjenjivanju postupanja države ([Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavak 151.).

114. Potraga za ovom ravnotežom sadržana je u cijeloj Konvenciji te se odražava i u strukturi članka 1. Protokola br. 1 ([Sporrong i Lönnroth protiv Švedske](#), stavak 69.; [Brumărescu protiv Rumunjske](#) [VV],

stavak 78.; [Saliba protiv Malte](#), stavak 36.; [Bistrović protiv Hrvatske](#), stavak 34.).

115. Pitanje je li postignuta pravična ravnoteža postaje relevantno tek nakon što se utvrdi da je predmetno miješanje bilo u javnom interesu, da je udovoljilo zahtjevu zakonitosti i da nije bilo proizvoljno ([Iatridis protiv Grčke](#) [VV], stavak 58.; [Beyeler protiv Italije](#) [VV], stavak 107.).

116. To je pitanje najčešće presudno za utvrđivanje je li došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1. Sud obično provodi detaljnu analizu zahtjeva proporcionalnosti za razliku od nešto ograničenijeg preispitivanja toga je li miješanje bilo u javnom interesu (vidi gore navedeno poglavlje o miješanju u javnom interesu).

117. Svrha testa proporcionalnosti jest prvo utvrditi kako je i u kojoj mjeri bilo ograničeno ostvarivanje prava podnositelja zahtjeva na koje pravo je utjecalo miješanje kojem se prigovara te koje su štetne posljedice ograničenja nametnutog ostvarivanju prava podnositelja zahtjeva u njegovoj situaciji. Nakon toga, taj se utjecaj uspoređuje s važnošću javnog interesa zbog kojeg je došlo do miješanja.

118. Sud pri tom ispitivanju uzima u obzir brojne čimbenike. Ne postoji utvrđena lista tih čimbenika. Oni se razlikuju od jednog do drugog predmeta, ovisno o činjeničnom stanju predmeta i prirodi dotičnog miješanja.

119. Općenito, kada je riječ o nekom pitanju od javnog interesa, na državnim je vlastima da postupaju pravodobno, na primjeren i dosljedan način ([Fener Rum Erkek Lisesi Vakfi protiv Turske](#), stavak 46.; [Novoseletskiy protiv Ukrajine](#), stavak 102.). Sud uzima u obzir ponašanja stranaka u postupku u cjelini, uključujući i korake koje je poduzela država ([Beyeler protiv Italije](#) [VV], stavak 114.; [Bistrović protiv Hrvatske](#), stavak 35.).

120. U nastavku su navedeni neki uobičajeni čimbenici za ispitivanje testa pravične ravnoteže u kontekstu članka 1. Protokola br. 1.

a. Postupovni čimbenici

121. Iako članak 1. Protokola br. 1. ne sadržava izričite postupovne pretpostavke, tumači se tako da znači da se osobama pogođenim nekom mjerom koja predstavlja miješanje u njihovo „vlasništvo“ mora pružiti razumna prilika da svoje argumente iznesu nadležnim vlastima u svrhu učinkovitog osporavanja tih mjera, tvrdeći, ovisno o slučaju, da su nezakonite ili da predstavljaju proizvoljno i nerazumno postupanje ([G.I.E.M. S.R.L. i drugi protiv Italije](#) (osnovanost) [VV], stavak 302.; [Yildirim protiv Italije](#) (odl.); [AGOSI protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavci 55. i 58. - 60.; [Air Canada protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 46.; [Arcuri i drugi protiv Italije](#) (odl.); [Riela i drugi protiv Italije](#) (odl.)).

122. Pri utvrđivanju je li taj uvjet zadovoljen, Sud mora sveobuhvatno sagledati primjenjive postupke ([AGOSI protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 55.; [Bowler International Unit protiv Francuske](#), stavak 44.- 45.; [Jokela protiv Finske](#), stavak 45.; [Denisova i Moiseyeva protiv Rusije](#), stavak 59.; [Microintellect OOD protiv Bugarske](#), stavak 44.).

123. U jednom je predmetu Sud napomenuo da je prekomjeren teret koji je snosila podnositeljica zahtjeva mogao biti legitiman samo da je podnositeljica zahtjeva imala mogućnost - koja joj je uskraćena - da učinkovito ospori mjeru ([Hentrich protiv Francuske](#), stavak 49.). Sud provjerava je li primijenjeni postupak podnositelju zahtjeva pružio pravičnu mogućnost obrane njegovih interesa ([Bäck protiv Finske](#), stavak 63.). Utvrđena je povreda jer je stečajni upravitelj kreditne unije odbio odobriti direktorima te unije pristup računovodstvenim dokumentima unije kojima bi mogli dokazati da je unija financijski stabilna ([Družstevní záložna Pria i drugi protiv Češke Republike](#), stavci 94. - 95.). Relevantno je i pitanje jesu li vlasti pažljivo ispitale glavne tvrdnje podnositelja zahtjeva ([Megadat.com SRL protiv Moldavije](#), stavak 74.; [Novoseletskiy protiv Ukrajine](#), stavak 111.; [Bistrović protiv Hrvatske](#), stavak 37.). Vladama se predbacivalo i primjenjivanje neosporivih pretpostavki o stjecanju koristi kao posljedice izvlaštenja ([Papachelas protiv Grčke](#) [VV], stavci 53. - 54.), te pretpostavki korištenih u kontekstu izračuna naknade za izvlaštenje ([Kataridis i drugi protiv Grčke](#), stavak 49.; [Efstathiou i Michailidis & Co. Motel Amerika protiv Grčke](#), stavak 33.).

124. Tuženjoj se državi također može predbaciti propust nacionalnih vlasti da provedu test ravnoteže između privatnih interesa u predmetu i javnog interesa ([Megadat.com SRL protiv Moldavije](#), stavak 74.). Utvrđena je povreda u predmetu u kojem je cjelokupna životna ušteđevina stečena obavljanjem posla oduzeta osobi koja je taj posao dobila koristeći lažnu putovnicu. Domaći sudovi nisu ispitali je li nalog za oduzimanje održao pravičnu ravnotežu između prava vlasništva i javnog interesa. Prema tome, propust domaćeg suda da provede analizu proporcionalnosti može dovesti do povrede članka 1. Protokola br. 1 ([Paulet protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavci 68. - 69.).

125. U obzir se uzima i vrijeme potrebno za osporavanje mjera koje ograničavaju prava podnositelja zahtjeva (predmet [Luordo protiv Italije](#), stavak 70., u kojem nije bilo opravdanja za ograničavanje podnositeljevog prava za vrijeme cjelokupnog trajanja stečajnog postupka. Iako je, u načelu, potrebno stečajnog dužnika lišiti prava na upravljanje „vlasništvom“ radi postizanja cilja tog postupka, ta se potreba smanjuje protekom vremenom i prekomjernim trajanjem stečajnog postupka).

b. Odabir mjera

126. Jedan je od elemenata testa pravične ravnoteže je i pitanje jesu li postojale druge, manje nametljive mjere koje su javne vlasti razumno mogle primijeniti pri ostvarivanju javnog interesa. Međutim, moguće postojanje takvih mjera samo po sebi ne čini sporno zakonodavstvo neopravdanim. Pod uvjetom da zakonodavna vlast ostane unutar okvira svoje slobode procjene, nije na Sudu da odredi je li to zakonodavstvo bilo najbolje rješenje za rješavanje problema ili je zakonodavna vlast svoje diskrecijske ovlasti trebala primijeniti drugi način ([James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 51.; [Koufaki i Adedy protiv Grčke](#) (odl.), stavak 48.).

127. Relevantno može biti i pitanje je li se isti cilj mogao postići manje invazivnim miješanjem u prava podnositelja zahtjeva i jesu li vlasti ispitale mogućnost primjene tih manje nametljivih rješenja ([OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos protiv Rusije](#), stavci 651. - 654.; [Vaskrsić protiv Slovenije](#), stavak 83.).

128. Čak i u slučajevima kad Vlada nije navela zašto je konkretno predmetna mjera bila jedina odgovarajuća mjera za postizanje željenih socijalnih i ekonomskih ciljeva, je li ozbiljno razmotrila druge načine za postizanje tih ciljeva ili je li ocijenila razmjernost mjere s ciljevima kojima se težilo, Sud je bio spreman prihvatiti da je razlog za odabir te mjere možda na početku bio implicitan ([Zelenchuk i Tsytsyura protiv Ukrajine](#), stavak 122.). Sud je uzeo u obzir i činjenicu da nijedna druga država članica Vijeća Europe, uključujući i države u sličnom položaju, nije uspostavila nikakvu sličnu mjeru ([ibid.](#), stavak 127.).

c. Materijalna pitanja relevantna za test pravične ravnoteže

129. U određenim slučajevima test pravične ravnoteže uključuje pitanje je li država u dovoljnoj mjeri uzela u obzir posebne okolnosti predmeta, uključujući pitanje je li izvlaštenje dijela imovine utjecalo na vrijednost ili pogodnosti neizvlaštenog dijela koji pripada podnositelju zahtjeva ([Azas protiv Grčke](#), stavci 51. - 53.; [Interoliva ABEE protiv Grčke](#), stavci 31. - 33.). Ako to nije učinila, može doći do povrede članka 1. Protokola br. 1 u slučajevima kada je narav građevine u blizini imovine podnositelja zahtjeva očito izravno pridonijela bitnom smanjenju vrijednosti preostale imovine, primjerice, u slučajevima kada su javne ceste ili druge građevine izgrađene u blizini preostalog zemljišta ([Ouzounoglou protiv Grčke](#), stavak 30.; [Bistrović protiv Hrvatske](#), stavci 42. - 44.).

130. Primjena neosporive pretpostavke da je vrijednost preostale imovine podnositelja zahtjeva povećana kao posljedica izvlaštenja i da je stoga podnositelj zahtjeva od toga imao koristi uzimala se protiv tužene države u kontekstu ispitivanja proporcionalnosti ([Papachelas protiv Grčke](#) [VV], stavci 53. - 54.).

131. Kada se razmatra proporcionalnost miješanja u pravo podnositelja zahtjeva na mirno uživanje „vlasništva“, čimbenik koji je potrebno uzeti u obzir pri ocjenjivanju postupanja države u takvim sudskim sporovima jest stanje neizvjesnosti u kojem bi se mogao naći podnositelj zahtjeva ([Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão i drugi protiv Portugala](#), stavak 54.; [Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavci 151. i 185.; [Barcza i drugi protiv Mađarske](#), stavak 47.; [Frendo Randon i drugi protiv Malte](#), stavak 55.;

[Hunguest Zrt protiv Mađarske](#), stavci 25. i 27.; [Zelenchuk i Tsytsyura protiv Ukrajine](#), stavci 91. i 106.).

132. U slučajevima kada miješanje nije uključivalo izvlaštenje, Sud će ispitati i je li zakonima omogućen neki oblik naknade za ograničenja koja su trajala određeno vrijeme (*a contrario*, [Skibiński protiv Poljske](#), stavci 93. - 95.); je li miješanje predstavljalo prepreku ili je bilo represivno ([Allianz – Slovenská poisťovňa, A.S., i drugi protiv Slovačke](#) (odl.); [Konstantin Stefanov protiv Bugarske](#), stavak 67.); je li država uživala povlašten tretman u kontekstu parničnog postupka, pri čemu je pojedinac stavljen u nepovoljan položaj ([Zouboulidis protiv Grčke \(br. 2\)](#), stavci 32. i 35. - povreda zbog kraćeg roka zastare u korist države); je li vrijednost imovine utvrđena prema istim pravilima za porezne svrhe i za potrebe naknade za izvlaštenje koju je trebala platiti država ([Jokela protiv Finske](#), stavci 62. i 65. - povreda jer je u prvom slučaju utvrđena mnogo veća vrijednost nego u potonjem).

133. Privremenost mjera kojima se prigovara obično pruža prednost državi ([Da Conceição Mateus i Santos Januário Conceigao Mateus protiv Portugala](#) (odl.), stavak 29.; [Savickas i drugi protiv Litve](#) (odl.), stavak 92.).

134. U slučaju kada je do miješanja u pravo na mirno uživanje „vlasništva“ došlo u kontekstu ispravljanja pogreške koju je počinila javna vlast (koja, kao što je prethodno navedeno, služi javnom interesu), ne samo da se prema načelu dobrog upravljanja vlastima nameće obveza da odmah djeluju kako bi ispravile svoje pogreške ([Moskal protiv Poljske](#), stavak 69.; [Paplauskienė protiv Litve](#), stavak 49.) već se i te pogreške ne smiju ispravljati na štetu dotičnoga pojedinca, osobito ako nikakav drugi suprotstavljeni privatni interes nije doveden u pitanje ([Gashi protiv Hrvatske](#), stavak 40.; [Gladysheva protiv Rusije](#), stavak 80; [Pyrantienė protiv Litve](#), stavak 70.; [Moskal protiv Poljske](#), stavak 73.; [Albergas i Arlauskas protiv Litve](#), stavak 74.; [S.C. Antares Transport S.A. i S.C. Transroby S.R.L. protiv Rumunjske](#), stavak 48.).

d. Pitanja u odnosu na podnositelja zahtjeva

135. Jedan je od značajnih čimbenika pri provođenju testa ravnoteže na temelju članka 1. Protokola br. 1 i pitanje je li podnositelj zahtjeva pokušao iskoristiti neku manjkavost ili rupu u sustavu ([National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society i Yorkshire Building Society protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 109.; [OGIS-Institut Stanislas, OGEC Saint-Pie X i Blanche de Castille i drugi protiv Francuske](#), stavci 69. i 71.). Slično tome, u [G.I.E.M. S.R.L. i drugi protiv Italije](#) (osnovanost) [VV], stavak 301., Sud je napomenuo da se stupanj krivnje ili nemara podnositelja zahtjeva ili, u najmanju ruku, odnos između njihovog ponašanja i predmetnog djela može uzeti u obzir kako bi se ocijenilo je li oduzimanje bilo razmjerno. Osposobljenost osobe kao knjigovođe bila je jedan od presudnih razloga za odluku da je povrat viška doprinosa bez kamata bio razmeran ([Taškaya protiv Turske](#) (odl.), stavci 49. - 50.). U nekim se slučajevima uzima u obzir i osobna ranjivost podnositelja zahtjeva, kao u predmetu [Pyrantienė protiv Litve](#), stavak 62., u kojem je podnositeljica zahtjeva bila osoba s dugotrajnim invaliditetom i u dobi za mirovinu). Nerazmjernom se smatrala obveza nametnuta podnositeljici zahtjeva da vrati naknade koje je već primila, u dobroj vjeri, pozivajući se na administrativnu odluku u slučaju kada je došlo do pogreške vlasti, pri čemu se nije u obzir uzelo njezino zdravstveno ni financijsko stanje ([Čakarević protiv Hrvatske](#), stavci 82. - 90.).

136. Sud također može ispitati je li mjera kojoj se prigovara bila usmjerena samo na određenu skupinu izdvojenih pojedinaca ili je bila općenito primjenjiva ([Hentrich protiv Francuske](#), stavak 47.; [R.Sz. protiv Mađarske](#), stavak 60.).

137. Također je relevantno je li podnositelj zahtjeva razumno mogao biti svjestan zakonskih ograničenja svog vlasništva u situacijama u kojima je, primjerice, bio spriječen u izgradnji druge kuće na svojoj nekretnini ili promjeni njezine upotrebe, ili je izgubio „vlasništvo“ ([Allan Jacobsson protiv Švedske \(br. 1\)](#), stavci 60. - 61.; [Z.A.N.T.E. - Marathonisi A.E. protiv Grčke](#), stavak 53.; i [Depalle protiv Francuske](#) [VV], stavak 86. - radi utvrđivanja toga jesu li prava podnositelja zahtjeva zaštićena), a naročito je li bio svjestan tih ograničenja prilikom kupnje dotične imovine. Sud je u nekoliko predmeta prihvatio potpuni nedostatak naknade kada je vlasnik znao, ili je morao znati, ili bi razumno bio svjestan da postoji mogućnost budućih ograničenja. U [Fredin protiv Švedske \(br. 1\)](#), stavci 12., 16. i 54., zakonom o zaštiti okoliša predviđeno je ukidanje dozvole za rudarenje bez naknade nakon isteka

deset godina. Taj je zakon već bio na snazi nekoliko godina kada je podnositelj zahtjeva pokrenuo ulaganje. U [Łącz protiv Poljske](#) (odl.) relevantni izvodi iz lokalnog plana razvoja koji se odnosi na izgradnju cesta bili su priloženi kupoprodajnom ugovoru. Sud je stoga zaključio da su podnositelji zahtjeva, kad su stekli imovinu, bili potpuno svjesni njezinog određenog pravnog statusa i da u tim okolnostima država ne može biti odgovorna za sporne poteškoće pri prodaji imovine. Isti pristup primijenjen je u kontekstu socijalnog osiguranja ([Mauriello protiv Italije](#) (odl.)).

e. Naknada za miješanje u vlasništvo kao element pravične ravnoteže

138. Uvjeti naknade bitni su za ocjenu pravične ravnoteže te, posebice, pitanja predstavlja li osporena mjera nerazmjernan teret za podnositelje zahtjeva ([Sveti samostani protiv Grčke](#), stavak 71.; [Platakou protiv Grčke](#), stavak 55.). Uzimanje imovine bez plaćanja iznosa razumnog u odnosu na njezinu vrijednost obično će predstavljati nerazmjerno miješanje, a potpuni nedostatak naknade može se smatrati opravdanim na temelju članka 1. Protokola br. 1 samo u iznimnim okolnostima.

139. Što je razumno ovisit će o okolnostima određenog predmeta, ali pri određivanju iznosa naknade primjenjuje se široka sloboda procjene. Ovlašt Suda za preispitivanje ograničena je na utvrđivanje je li izbor uvjeta naknade izvan slobode procjene države u tom području ([James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 54.). Sud će poštovati prosudbu zakonodavne vlasti u pogledu naknade za izvlaštenje osim ako je očigledno bez razumne osnove ([Lithgow i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 122.).

140. Ova odredba, međutim, ne jamči pravo na punu naknadu u svim okolnostima jer legitimni ciljevi „javnog interesa“ (kao što su oni kojima su namijenjene mjere gospodarske reforme ili oni namijenjeni postizanju veće socijalne pravde) mogu zahtijevati naknadu manju od naknade pune tržišne vrijednosti ([James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 54.; [Papachelas protiv Grčke](#) [VV], stavak 48.; [Sveti samostani protiv Grčke](#), stavci 70. - 71.; [J.A. Pye \(Oxford\) Ltd i J.A. Pye \(Oxford\) Land Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 54.; [Urbárska obec Trenčianske Biskupice protiv Slovačke](#), stavak 115.).

141. Ravnoteža između općeg interesa zajednice i zahtjeva zaštite gore navedenih pojedinačnih temeljnih prava općenito je postignuta kad je naknada, isplaćena osobi čija je imovina oduzeta, u razumnom odnosu s njenom „tržišnom“ vrijednošću, utvrđenom u trenutku izvlaštenja ([Pincová i Pinc protiv Češke Republike](#), stavak 53.; [Gashi protiv Hrvatske](#), stavak 41.; [Vistiņš i Perepjolkins protiv Latvije](#) [VV], stavak 111.; [Guiso-Gallisay protiv Italije](#) (pravična naknada) [VV], stavak 103.; [Moreno Diaz Peña i drugi protiv Portugala](#), stavak 76.).

142. Primjerenost naknade smanjila bi se ako bi se isplaćivala, a da se u obzir nisu uzele različite okolnosti zbog kojih je njezina vrijednost bila veća, kao što je situacija u kojoj se vrijednost izvlaštene imovine sastojala ne samo od zemljišta već i od poslovnih aktivnosti, primjerice kamenoloma, koje su se odvijale na tom zemljištu ([Werra Naturstein GmbH & Co KG protiv Njemačke](#), stavak 46.; [Azas protiv Grčke](#), stavci 52. - 53.; [Athanasίου i drugi protiv Grčke](#), stavak 24.). Još jedan relevantan čimbenik je i nerazumno odlaganje isplate naknade ([Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão i drugi protiv Portugala](#), stavak 54.; [Czajkowska i drugi protiv Poljske](#), stavak 60.). Sud je presudio protiv države u predmetu u kojem javne vlasti koje određuju visinu naknade nisu uzele u obzir činjenicu da je proteklo više od dvadeset godina, a da podnositelji zahtjeva još nisu primili nikakvu naknadu ([Schembri i drugi protiv Malte](#), stavak 43.). Odlaganje isplate naknade od sedamdeset i pet godina dovelo je do povrede članka 1. Protokola br. 1 ([Malama protiv Grčke](#), stavak 51.).

143. Prekomjerno dugo odlaganje isplate naknade za izvlaštenje u kontekstu hiperinflacije dovela su do povećanog financijskog gubitka za osobu čije je zemljište izvlašteno, čime je ta osoba stavljena u položaj neizvjesnosti ([Akkuş protiv Turske](#), stavak 29.; [Aka protiv Turske](#), stavak 49.).

144. Čak i ako je u vrijeme kada Sud ispituje predmet dio naknade već plaćen, odlaganje isplate naknade u cijelosti i dalje je problematično ([Czajkowska i drugi protiv Poljske](#), stavak 62.).

145. Pri određivanju naknade potrebno je uzeti u obzir osobnu i socijalnu situaciju podnositelja zahtjeva ([Pyrantienė protiv Litve](#), stavak 62.). Propust države da uzme u obzir dobru vjeru

podnositeljice zahtjeva kada je nabavila imovinu koja je naknadno izvlaštena išao je na štetu države ([ibid.](#), stavak 60.).

146. Činjenica da su osobe čija će se imovina u budućnosti izvesti i dalje koristile tu imovinu tijekom postupka u kojem se utvrđivao iznos naknade ne oslobađa državu obveze utvrđivanja naknade u iznosu koji je razumno povezan s njezinom vrijednošću ([Yetiş i drugi protiv Turske](#), stavak 52.).

147. U određenim situacijama, odbijanje dodjele posebnih obeštećenja može predstavljati povredu članka 1. Protokola br. 1 ([Azas protiv Grčke](#), stavci 52. - 53.; [Athanasίου i drugi protiv Grčke](#), stavak 24.). Primjerice, u slučajevima djelomičnog izvlaštenja, kada je autocesta izgrađena u blizini kuće podnositelja zahtjeva, takvo miješanje može zahtijevati dodjeljivanje dodatne naknade za ograničeno korištenje kuće. Narav građevine očigledno je izravnije pridonijela bitnom smanjenju vrijednosti preostale imovine ([Bistrović protiv Hrvatske](#), stavci 40. - 42.; [Ouzounoglou protiv Grčke](#), stavak 30.).

148. U slučajevima kada je imovina nezakonito oduzeta, naknada bi i dalje trebala imati kompenzacijsku ulogu za razliku od kažnjive ili odvratajuće uloge u odnosu na tuženu državu ([Guiso-Gallissay protiv Italije](#) (pravična naknada) [VV], stavak 103.). Prema pristupu koji je u tom predmetu usvojilo Veliko vijeće, kako bi se odrazio protek vremena, tržišna vrijednost imovine u trenutku oduzimanja treba se pretvoriti u trenutačnu vrijednost kako bi se nadoknadili učinci inflacije te se (jednostavna zakonska) kamata treba primijeniti kako bi se nadoknadilo razdoblje u kojem je podnositelj zahtjeva bio lišen imovine ([ibid.](#), stavak 105.). Osim toga, Veliko vijeće ocjenjivalo je gubitak mogućnosti koji su podnositelji zahtjeva pretrpjeli nakon izvlaštenja ([ibid.](#), stavak 107.).

149. U slučajevima kada je izvlaštenje bilo rezultat opsežnih gospodarskih reformi ili mjera namijenjenih postizanju veće socijalne pravde, sloboda procjene koja se daje državama obično će biti široka i u pogledu određivanja iznosa naknade koja se treba dodijeliti podnositeljima zahtjeva. Odluka o donošenju zakonodavstva u vezi s nacionalizacijom cijele industrije obično će uključivati razmatranje različitih pitanja o kojima se mišljenja unutar demokratskog društva mogu razumno znatno razlikovati. Zbog izravnog poznavanja njihovog društva i njegovih potreba i resursa, nacionalne su vlasti načelno u boljem položaju od međunarodnog suca da ocijene koje su mjere prikladne u tom području, pa im je prema tome potrebno pružiti široku slobodu procjene pri donošenju odluke o tome hoće li lišiti vlasnika njegovog vlasništva i utvrditi uvjete naknade ([Lithgow i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavci 121. - 22.).

150. Isto tako, ta je sloboda procjene široka i u slučajevima kada je izvlaštenje provedeno prema zakonodavstvu koje je bilo na snazi tijekom prijelaznog razdoblja između dva režima koje je donio nedemokratski izabran parlament ([Jahn i drugi protiv Njemačke](#) [VV], stavci 113. i 117.). U potonjem slučaju, jedinstvena priroda općeg političkog i pravnog konteksta, ponovno ujedinjenje Njemačke, opravdala je potpuni nedostatak naknade ([Vistiņš i Perepjolkins protiv Latvije](#) [VV], stavak 123.).

C. Pozitivne obveze država članica

151. Obveza poštovanja prava na vlasništvo na temelju članka 1. Protokola br. 1 uključuje i negativne i pozitivne obveze.

152. Osnovni cilj članka 1. Protokola br. 1 jest zaštititi osobu od neopravdanog miješanja države u mirno uživanje njezinog „vlasništva“ (negativne obveze). Međutim, temeljem članka 1. Konvencije svaka država ugovornica mora „osigurati[i] ... svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom prava i slobode određene u [Konvenciji]“. Obavljanje te opće dužnosti može podrazumijevati pozitivne obveze svojstvene osiguravanju učinkovitog ostvarivanja prava zajamčenih Konvencijom. U kontekstu članka 1. Protokola br. 1, te pozitivne obveze mogu zahtijevati od države da poduzme mjere potrebne za zaštitu prava vlasništva ([Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavak 143.; [Sovtransavto Holding protiv Ukrajine](#), stavak 96.; [Keegan protiv Irske](#), stavak 49.; [Kroon i drugi protiv Nizozemske](#), stavak 31.; [Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 100.; [Likvidējamā p/s Selga i Vasiļevska protiv Latvije](#) (odl.), stavci 94. - 113.).

153. Stvarno, učinkovito ostvarivanje prava zaštićenog člankom 1. Protokola br. 1 ne ovisi samo o

dužnosti države da se ne miješa već može i zahtijevati pozitivne mjere zaštite, osobito ako postoji izravna veza između mjera koje podnositelj zahtjeva može legitimno očekivati od vlasti i njegovog učinkovitog uživanja u „vlasništvu“ ([Öneryıldız protiv Turske](#) [VV], stavak 134.), čak i u slučajevima koji uključuju sudske sporove između privatnih osoba ili društava ([Sovtransavto Holding protiv Ukrajine](#), stavak 96.).

154. U predmetu [Öneryıldız protiv Turske](#) [VV], stavci 135. - 136., koji se odnosio na uništenje većeg broja kuća i smrt nekoliko osoba nakon eksplozije metana koji se nakupio u odlagalištu za smeće u nezakonito izgrađenom naselju, Sud je utvrdio da domaće vlasti nisu ispunile svoje pozitivne obveze na temelju članka 1. Protokola br. 1 jer nisu učinile sve što je u njihovoj moći kako bi zaštitile vlasnički interes podnositelja zahtjeva u svjetlu rizika za koji su znale ili su morale znati. Konkretno, vlasti nisu obavijestile stanovnike o opasnosti koju je predstavljalo odlagalište u naselju, koja je godinama ranije bila utvrđena u stručnom izvješću, a također nisu poduzele nikakve praktične mjere kako bi izbjegle taj rizik, kao što je pravovremena ugradnja sustava za izvlačenje plina.

155. Granice između pozitivnih i negativnih obveza države na temelju članka 1. Protokola br. 1 ne mogu se precizno definirati. Primjenjiva načela ipak su slična. Bez obzira na to analizira li se predmet u smislu pozitivne obveze države ili u smislu miješanja javne vlasti koje treba biti opravdano, **kriteriji koje je potrebno primijeniti ne razlikuju su u biti.** U oba se konteksta mora uzeti u obzir **pravična ravnoteža koju je potrebno uspostaviti** između suprotstavljenih interesa pojedinca i zajednice u cjelini. Također je točno da ciljevi spomenuti u toj odredbi mogu biti značajni pri ocjenjivanju je li postignuta ravnoteža između zahtjeva uključenog javnog interesa i temeljnog prava podnositelja zahtjeva na vlasništvo. U oba konteksta država uživa određenu slobodu procjene pri određivanju koraka koje je potrebno poduzeti kako bi se osigurala usklađenost s Konvencijom ([Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavak 144.; [Keegan protiv Irske](#), stavak 49.; [Hatton i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavci 98.; [Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 101.; [Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavak 110.).

156. Prema tome, u mnogim predmetima, uzimajući u obzir njihove posebne okolnosti, Sud smatra nepotrebnim svoje ispitivanje strogo kategorizirati kao ispitivanje na temelju aspekta pozitivnih ili negativnih obveza tuženih država; upravo suprotno, utvrdit će je li postupanje tuženih država - bez obzira na to može li se to postupanje okarakterizirati kao miješanje ili kao nedjelovanje ili kao kombinacija i jednog i drugog - bilo opravdano s obzirom na načela zakonitosti, legitimnog cilja i „pravične ravnoteže“ ([Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 101.; [Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavak 102.; [Broniowski protiv Rusije](#) [VV], stavak 146.; [Skorits protiv Mađarske](#), stavci 37. - 38.).

157. To je također bio slučaj u predmetu [Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 101., u kojem su podnositelji zahtjeva prigovorili nemogućnosti podizanja depozita s njihovih bankovnih računa, koji su postali nedostupni zbog čimbenika kao što je nedostatak sredstava u relevantnim bankama, zakonsko nametanje zamrzavanja računa i propust nacionalnih vlasti da poduzmu mjere koje bi imateljima depozita u situaciji podnositelja zahtjeva omogućile da raspolažu svojim ušteđevinama. U takvim je okolnostima Sud utvrdio da je nepotrebno strogo kategorizirati njegovo ispitivanje predmeta kao ispitivanje na temelju aspekta pozitivnih ili negativnih obveza tuženih država.

158. U brojnim predmetima koji se odnose na pozitivne obveze koje proizlaze iz članka 1. Protokola br. 1, Sud je posebno naglasio važnost načela dobrog upravljanja. To načelo zahtijeva da, kada je riječ o pitanju koje se odnosi na opći interes, posebice kada to pitanje utječe na temeljna ljudska prava, uključujući prava vlasništva, javne vlasti moraju djelovati brzo te na primjeren i, prije svega, dosljedan način ([Beyeler protiv Italije](#) [VV], stavak 120.; [Megadat.com SRL protiv Moldavije](#), stavak 72.; [Rysovskyy protiv Ukrajine](#), stavak 71.; [Moskal protiv Poljske](#), stavak 72.). Ta je obveza relevantna i u kontekstu negativnih i pozitivnih obveza nametnutih državi na temelju članka 1. Protokola br. 1. Konvencije. Načelo dobrog upravljanja, u pravilu, ne bi trebalo sprječavati vlasti da isprave povremene pogreške, čak i one koje proizlaze iz njihovog vlastitog nemara. Međutim, potreba da se ispravi stara

„nepravda“ ne smije dovesti do nerazmjernog miješanja u novo pravo koje je neki pojedinac stekao pozivajući se na legitimnost djelovanja javne vlasti u dobroj vjeri ([Beinarovič i drugi protiv Litve](#), stavak 140.).

1. Horizontalni učinak - miješanje od strane privatnih osoba

159. „Pozitivne mjere zaštite“ na koje Sud upućuje odnose se na miješanje ne samo od strane države već i od strane privatnih osoba, a po svojoj prirodi mogu biti preventivne ili korektivne.

160. Sud je utvrdio da čak i u horizontalnim odnosima mogu biti uključena razmatranja javnog interesa koja mogu dovesti do nametanja nekih obveza državi ([Zolotas protiv Grčke \(br. 2\)](#), stavak 39.). Stoga određene mjere nužne za zaštitu prava vlasništva mogu biti potrebne **čak i u slučajevima sudskih sporova između pojedinaca i društava** ([Sovtransavto Holding protiv Ukrajine](#), stavak 96.).

161. Međutim, kad se predmet odnosi na obične gospodarske odnose između privatnih stranaka, takve su pozitivne obveze mnogo ograničenije. Sud je u više navrata naglasio da se članak 1. Protokola br. 1 ne može tumačiti kao nametanje bilo kakve opće obveze državam ugovornicama da pokriju dugove privatnih subjekata ([Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavak 111.; [Anokhin protiv Rusije](#) (odl.)).

162. Konkretno, kada miješanje u pravo na mirno uživanje „vlasništva“ počini privatna osoba, nastaje pozitivna obveza države da u svom domaćem pravnom sustavu osigura da su prava vlasništva dovoljno zaštićena zakonom i da su osigurana odgovarajuća pravna sredstva kojima žrtva miješanja može ostvariti svoja prava, uključujući, kada je primjereno, i potraživanjem naknade štete u odnosu na pretrpljeni gubitak ([Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavak 113.; [Blumberga protiv Latvije](#), stavak 67.). Proizlazi da mjere koje se mogu zahtijevati od države u takvom kontekstu mogu biti preventivne ili korektivne ([Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavak 113.).

163. Primjerice, u predmetu [Zolotas protiv Grčke \(br. 2\)](#), u kojem podnositelj zahtjeva više nije mogao potraživati depozite sa svog bankovnog računa jer više od dvadeset godina na tom računu nije izvršio nikakvu transakciju, Sud je presudio da država ima pozitivnu obvezu zaštititi građane i zahtijevati od banaka, s obzirom na potencijalno štetne posljedice rokova zastare, da obavijeste vlasnike računa u stanju mirovanja kada istječe rok zastare i tako im omoguće da spriječe istek roka zastare. Nepostojanje zahtjeva za pružanjem takvih informacija može narušiti „pravičnu ravnotežu“ koja se mora uspostaviti između zahtjeva općeg interesa zajednice i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinca.

2. Korektivne mjere

164. Konkretno upućujući na korektivne mjere koje se mogu zahtijevati od države u određenim okolnostima, Sud je presudio da te mjere uključuju **primjereni pravni mehanizam koji omogućava da oštećena stranka učinkovito ostvaruje svoja prava**. Iako članak 1. Protokola br. 1 ne sadržava izričite postupovne pretpostavke, Sud je priznao postojanje pozitivnih obveza postupovne prirode na temelju ove odredbe i u predmetima u koje su uključene državne vlasti ([Jokela protiv Finske](#), stavak 45.; [Zehentner protiv Austrije](#), stavak 73.) i u predmetima koji su se vodili isključivo između privatnih stranaka.

165. Prema tome, u predmetima koji pripadaju drugoj kategoriji, Sud je presudio da su države obvezne osigurati sudske postupke koji pružaju potrebna postupovna jamstva i tako omogućiti domaćim sudovima da učinkovito i pošteno rješavaju sve sporove između privatnih osoba ([Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavak 114.; [Sovtransavto Holding protiv Ukrajine](#), stavak 96; [Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], stavak 83.; [Freitag protiv Njemačke](#), stavak 54; [Shesti Mai Engineering OOD i drugi protiv Bugarske](#), stavak 79.; [Plechanow protiv Poljske](#), stavak 100.; [Ukraine-Tyumen protiv Ukrajine](#), stavak 51.).

166. To se načelo još snažnije primjenjuje u slučajevima kada se spor vodi između same države i pojedinca. U skladu s tim, ozbiljni nedostaci u rješavanju takvih sporova mogu otvoriti pitanje na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Plechanow protiv Poljske](#), stavak 100.).

167. Odgovornost države za propust pružanja odgovarajuće korektivne mjere utvrđena je u

kontekstu ovrhe dugova utvrđenih presudom: povrat imovine ([Paduraru protiv Rumunjske](#), stavak 112.); isplata naknade za izvlaštenje ([Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão i drugi protiv Portugala](#), stavci 109. - 111.); izvršenje sudskih naloga za iseljenje stanara i povrat stanova u posjed ([Immobiliare Saffi protiv Italije](#) [VV], stavci 43. - 59.; [Matheus protiv Francuske](#), stavci 69. - 71.; [Lo Tufo protiv Italije](#), stavak 53.; [Prodan protiv Moldavije](#), stavak 61.).

3. Ovršni postupak [izvršenje sudskih odluka]

168. Na pozitivne obveze države uvelike se poziva u kontekstu ovršnog postupka i protiv državnih i protiv privatnih dužnika. To konkretno znači da države imaju **pozitivnu obvezu organizirati sustav za izvršenje presuda koji je učinkovit i u pravu i u praksi** te osigurati da se postupci utvrđeni u zakonodavstvu za izvršenje pravomoćnih presuda poštuju bez nepotrebnog odlaganja ([Fuklev protiv Ukrajine](#), stavak 91.).

169. Ako podnositelj zahtjeva prigovara zbog nemogućnosti izvršenja onoga što je sud dodijelio u njegovu korist, opseg obveza države na temelju članka 1. Protokola br. 1 razlikuje se ovisno o tome je li dužnik država ili privatna osoba ([Anokhin protiv Rusije](#) (odl.); [Liseytseva i Maslov protiv Rusije](#), stavak 183.).

170. Ako je država dužnik, u sudskoj praksi Suda obično se inzistira na tome da država poštuje dotičnu sudsku odluku u potpunosti i pravovremeno ([Anokhin protiv Rusije](#) (odl.); [Burdov protiv Rusije](#), stavci 33. - 42.). Teret da se osigura poštovanje presude protiv države prvenstveno je na državnim vlastima, počevši od datuma kada presuda postane obvezujuća i izvršna ([Burdov protiv Rusije \(br. 2\)](#), stavak 69.).

171. Propust osiguravanja izvršenja pravomoćne sudske odluke protiv države u predmetu koji se odnosi na naknadu imovinske štete obično predstavlja povredu i članka 6. i članka 1. Protokola br. 1. Članak 6. stavak 1. svima osigurava pravo da sudu ili sudištu podnesu zahtjev u vezi sa svojim pravima i obvezama građanske naravi; na taj je način u njega ugrađeno „pravo na sud“, pri čemu je pravo na pristup sudu, odnosno pravo na pokretanje postupka pred sudom u građanskim predmetima, samo jedan aspekt tog prava. Međutim, to bi pravo bilo iluzorno kad bi domaći pravni sustav države ugovornice omogućavao da pravomoćna, obvezujuća sudska odluka ostane neizvršena na štetu jedne stranke. Bilo bi nezamislivo da se u članku 6. stavku 1 detaljno opisuju postupovna jamstva dodijeljena strankama - postupci koji su poštjeni, javni i brzi - a da se ne zaštiti provedba sudskih odluka; tumačenje članka 6. tako da se odnosi isključivo na pristup sudu i vođenje postupka vjerojatno bi dovelo do situacija nespojivih s načelom vladavine prava koje su se države ugovornice obvezale poštovati kada su ratificirale Konvenciju. Izvršenje sudske presude mora se smatrati sastavnim dijelom „suđenja“ za potrebe članka 6. Konvencije ([Hornsby protiv Grčke](#), stavak 40.; [Burdov protiv Rusije](#), stavak 34.).

172. Stoga nerazumno dugo odlaganje izvršenja obvezujuće presude može dovesti do povrede Konvencije ([Immobiliare Saffi protiv Italije](#) [VV], stavak 63.; [Hornsby protiv Grčke](#), stavak 40.; [Burdov protiv Rusije \(br. 2\)](#), stavak 65.; [De Luca protiv Italije](#), stavak 66.).

173. Državna vlast ne može navesti nedostatak sredstava kao izgovor za neisplaćivanje duga po presudi. Doduše, odlaganje izvršenja presude može biti opravdano u određenim okolnostima. No odlaganje ne smije biti takvo da narušava bit prava zaštićenog na temelju članka 6. stavka 1. ([Immobiliare Saffi protiv Italije](#) [VV], stavak 74.). Slično tome, složenost domaćeg ovršnog postupka ili državnog proračunskog sustava ne može osloboditi državu njezine obveze na temelju Konvencije da svima jamči pravo na izvršenje obvezujuće i izvršne sudske odluke u razumnom roku ([Burdov protiv Rusije \(br. 2\)](#), stavak 70.; [Suzer Süzer i Eksen Holding A.Ş. protiv Turske](#), stavak 116.).

174. Od osobe koja je ishodila pravomoćnu presudu protiv države ne može se očekivati da pokrene odvojeni ovršni postupak ([Metaxas protiv Grčke](#), stavak 19., i [Lizanets protiv Ukrajine](#), stavak 43.; [Ivanov protiv Ukrajine](#), stavak 46.). U takvim slučajevima, tuženo državno tijelo koje je propisno obaviješteno o presudi mora poduzeti sve potrebne mjere kako bi ju poštovalo ili prosljedilo na izvršenje drugom nadležnom tijelu ([Burdov protiv Rusije \(br. 2\)](#), stavak 69.). Od uspješne stranke u

sudskom sporu može se zahtijevati da poduzme određene postupovne korake radi povrata duga po presudi, bilo prilikom dobrovoljnog izvršenja presude od strane države bilo prilikom njezinog izvršenja prisilnim putem ([Shvedov protiv Rusije](#), stavak 32.). Prema tome, nije nerazumno da vlasti od podnositelja zahtjeva zahtijevaju da dostavi dodatne dokumente, kao što su bankovni podaci, kako bi se omogućilo ili ubrzalo izvršenje presude ([Kosmidis i Kosmidou protiv Grčke](#), stavak 24.). Međutim, zahtjev suradnje vjerovnika ne smije nadilaziti ono što je nužno te, u svakom slučaju, ne oslobađa vlasti od obveze na temelju Konvencije da pravovremeno postupaju po službenoj dužnosti.

175. Primjerice, u [Skorits protiv Mađarske](#), stavci 43. - 44., Sud je presudio da su bili potrebni praktični koraci vlasti kako bi se osiguralo da su odluke u vezi s povratom vlasništva izvršne i da pogreške u zemljišnim knjigama ne ometaju njihovo izvršenje, te je utvrdio povredu prava na vlasništvo s obzirom na to da je prošlo deset godina od donošenja odluke prije nego što je podnositelj zahtjeva mogao ući u posjed zemljišta. U predmetu [Vitiello protiv Italije](#), stavak 37., Sud je utvrdio povredu prava na vlasništvo jer domaće vlasti nisu izvršile nalog za rušenje zgrade izgrađene u suprotnosti s gradskim pravilima o prostornom planiranju.

176. U [De Luca protiv Italije](#), stavci 49. - 56., nemogućnost podnositelja zahtjeva da pokrene ovršni postupak protiv lokalne vlasti pod posebnom upravom radi povrata duga utvrđenog presudom za naknadu štete predstavljala je povredu članka 1. Protokola br. 1. Prema tome, čak ni pravna nemogućnost javne vlasti da plati svoje dugove ne oslobađa državu od odgovornosti na temelju Konvencije.

177. Pri ocjenjivanju toga treba li se neko društvo smatrati „vladinom organizacijom“, pravni status društva prema domaćem zakonu nije presudan za utvrđivanje odgovornosti države za djela ili propuste tog društva. Društvo treba uživati dovoljnu institucionalnu i poslovnu neovisnost od države da bi država bila oslobođena od odgovornosti na temelju Konvencije za djela i propuste tog društva. Ključni kriteriji koji se primjenjuju kako bi se utvrdilo je li država odgovorna za takve dugove jesu sljedeći: pravni status društva (prema javnom ili privatnom pravu); priroda njegove djelatnosti (javna funkcija ili uobičajene poslovne djelatnosti); kontekst njegovog djelovanja (kao što je monopol ili strogo regulirano poslovanje); njegova institucionalna neovisnost (opseg državnog vlasništva); i njegova poslovna neovisnost (opseg državnog nadzora i kontrole) (vidi predmet [Liseytseva i Maslov protiv Rusije](#), stavci 186. - 188., i u njemu citirane reference) (za dodatne pojedinosti vidjeti poglavlje Društva u državnom vlasništvu u nastavku).

178. Kada je dužnik privatni subjekt, položaj je drugačiji jer država, u pravilu, nije izravno odgovorna za dugove privatnih subjekata te su njezine obveze prema ovim odredbama Konvencije ograničene na pružanje potrebne pomoći vjerovniku u izvršenju odgovarajućih sudskih odluka, primjerice, putem službe sudskih izvršitelja ili stečajnih postupaka ([Anokhin protiv Rusije](#) (odl.); [Shestakov protiv Rusije](#) (odl.); [Krivonogova protiv Rusije](#) (odl.); [Kesyan protiv Rusije](#), stavak 80.).

179. Prema tome, kada su vlasti dužne djelovati s ciljem izvršenja presude, a tako ne postupaju, njihova neaktivnost može, u određenim okolnostima, dovesti do odgovornosti države na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 ([Scollo protiv Italije](#), stavak 74.; [Fuklev protiv Ukrajine](#), stavak 84.). Zadaća Suda u takvim slučajevima jest ispitati jesu li mjere koje su primijenile vlasti bile odgovarajuće i dovoljne te jesu li vlasti postupale revno kako bi pomogle vjerovniku u izvršenju presude ([Anokhin protiv Rusije](#) (odl.); [Fuklev protiv Ukrajine](#), stavak 84.). Konkretno, država ima obvezu na temelju članka 1. Protokola br. 1 pružiti potrebnu pomoć vjerovniku u izvršenju odluke koju je dosudio sud ([Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavak 90.). Primjerice, u predmetu [Fuklev protiv Ukrajine](#), stavak 92., Sud je utvrdio da neaktivnost sudskih izvršitelja tijekom razdoblja duljeg od četiri godine ili propust da učinkovito kontroliraju ovršni stečajni postupak predstavlja povredu članka 1. Protokola br. 1. U slučaju kada se u nacionalnom stečajnom zakonodavstvu potraživanja radnika vezana uz rad nastala unutar jedne godine prije pokretanja postupka u slučaju nesolventnosti smatraju prioritetnim zahtjevima, dok potraživanja nastala izvan jednogodišnjeg referentnog razdoblja nemaju prioritetni status, Sud se pozvao na zakonodavstvo ILO-a i utvrdio da je takvo klasificiranje primjereno ([Acar i drugi protiv Turske](#) (odl.), stavak 34.).

180. Propuštanje izvršenja presude protiv privatnog dužnika zbog neimaštine dužnika ne može se

predbaciti državi osim i u mjeri u kojoj se može pripisati domaćim vlastima, primjerice, zbog njihovih pogrešaka ili odlaganja izvršenja ([Omasta protiv Slovačke](#) (odl.); [Vrtar protiv Hrvatske](#), stavak 96.).

181. S druge strane, utvrđena je povreda u predmetu u kojem su domaće vlasti prodale udio podnositelja zahtjeva u imovini nakon što je on u cijelosti podmirio dug samo kako bi nadoknadile troškove ovršnog postupka ([Mindek protiv Hrvatske](#), stavci 79. - 87.) ili u predmetu u kojem je kuća prodana u ovršnom postupku po cijeni u iznosu od jedne trećine njezine vrijednosti ([Ljaskaj protiv Hrvatske](#), stavci 62. - 70.). Slično tome, utvrđeno je da prodaja kuće i iseljenje podnositelja zahtjeva iz te kuće, u kontekstu ovršnog postupka u svrhu naplate poreza, pri čemu je iznos neplaćenog poreza predstavljao samo djelić vrijednosti kuće, te u kontekstu nedostatka komunikacije između različitih poreznih vlasti uključenih u razne dijelove postupaka namijenjenih izvršenju naloga protiv podnositelja zahtjeva, predstavljaju povredu članka 1. Protokola br. 1 ([Rousk protiv Švedske](#), stavci 119. - 127.).

D. Odnos između članka 1. Protokola br. 1 i drugih članaka

Konvencije

182. Pitanja koja se otvaraju u vezi s uživanjem u „vlasništvu“ mogu se odnositi i na druge članke Konvencije.

1. Članak 2.⁴

183. U predmetu [Öneryıldız protiv Turske](#) [VV], stavci 136. - 137., u kojem je eksplozija metana na odlagalištu smeća dovela do odrona zemlje koji je zahvatio kuću podnositelja zahtjeva usmrтивši njegovih devet bliskih srodnika, Sud nije razlikovao pozitivne obveze država članica na temelju članka 2. i članka 1. Protokola br. 1 u pogledu adekvatnosti preventivnih i korektivnih mjera.

2. Članak 3.

184. U predmetu [Pančenko protiv Latvije](#) (odl.), u kojem je podnositeljica zahtjeva prigovorila zbog svojih socijalno-ekonomskih problema općenito, Sud je podsjetio da Konvencijom nisu zajamčena socijalno-ekonomska prava kao takva. Međutim, nije isključio mogućnost da kada životni uvjeti podnositelja zahtjeva dostignu minimalnu razinu ozbiljnosti, može doći do postupanja protivnog članku 3.

185. U predmetu [Budina protiv Rusije](#) (odl.), u kojem je podnositeljica zahtjeva prigovorila da je njezina mirovina preniska da bi od nje mogla živjeti, Sud nije isključio mogućnost da odgovornost države može biti aktivirana na temelju članka 3. u odnosu na postupanje u situaciji kada se podnositelj zahtjeva, koji je u cijelosti ovisan o pomoći države, suoči sa službenom ravnodušnošću u situaciji teške oskudice ili nužde nespojive s ljudskim dostojanstvom. Smatrao je da takav prigovor nije sam po sebi nespojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije te je ispitao ekonomsku situaciju podnositeljice u cjelini, uključujući i iznos mirovine podnositeljice koju plaća država, na temelju članka 3. kako bi utvrdio ulazi li njezina situacija u opseg zabrane ponižavajućeg postupanja. Utvrdio je da to nije slučaj.

3. Članak 4.⁵

186. Izbor pružen zatvoreniku između obavljanja plaćenog rada odnosno neplaćenog rada uz ublažavanje kazne nije predstavljao povredu članka 4. Konvencije ([Floroiu protiv Rumunjske](#) (odl.), stavci 35. - 38.). Obvezan rad koji obavlja zatvorenik bez povezanosti sa sustavom starosnih mirovina treba se smatrati „radom koji se zahtijeva na redovitom izdržavanju kazne“ u smislu članka 4. stavka 3. točke (a) Konvencije ([Stummer protiv Austrije](#) [VV], stavak 132.).

187. Isto tako, neplaćeni rad koji obavlja zatvorenik može se smatrati „radom koji se zahtijeva na

4 Vidi [Vodič kroz članak 2. \(pravo na život\)](#).

5 Vidi [Vodič kroz članak 4. \(zabrana ropstva i prisilnog rada\)](#).

redovitim izdržavanju kazne“ ([Zhelyazkov protiv Bugarske](#), stavak 36.). Međutim, Sud je napomenuo da je došlo do promjena u stavovima o neplaćenom radu zatvorenika, posebice u Europskim zatvorskim pravilima iz 1987. i 2006. godine, u kojima se novi trend odražava pozivanjem na dodjeljivanje primjerene naknade za rad zatvorenika - s tim da je u Pravilima iz 2006. godine dodan izraz „u svim slučajevima“. Međutim, podnositelj zahtjeva rad je obavljao kraće vrijeme i prije usvajanja Pravila iz 2006. godine ([idem.](#), stavak 36.).

4. Članak 6.⁶

188. U domaćim postupcima u vezi s miješanjem u pravo vlasništva ili zaštitom prava vlasništva često se otvaraju pitanja na temelju članka 6. stavka 1. Pravo vlasništva očito je pravo imovinske prirode pa se smatra da odluke države o izvlaštenju ili reguliranju upotrebe privatnog vlasništva ili odluke koje na drugi način utječu na imovinska ili druga prava vlasništva podliježu pravu na pošteno suđenje ([British-American Tobacco Company Ltd protiv Nizozemske](#), stavak 67. - prijava patenta; [Raimondo protiv Italije](#), stavak 43. - oduzimanje). Nadalje, izvršenje sudskih odluka sastavni je dio „suđenja“ za potrebe članka 6. (vidi gore navedeno potpoglavlje Ovršni postupak).

189. Međutim, najčešće je u slučajevima kada je građanski postupak koji se odnosi na pravo vlasništva trajao pretjerano dugo dovoljno da Sud utvrdi povredu članka 6. Konvencije. U slučaju kada podnositelj zahtjeva tvrdi da je duljina postupka sama po sebi predstavljala trajno ometanje prava na vlasništvo, Sud smatra da nije potrebno ispitivati prigovor o duljini postupka na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Zanghi protiv Italije](#), stavak 23.) ili da je prigovor preuranjen ([Beller protiv Poljske](#), stavak 74.). U kontekstu „socijalnog najma stana“ („*bail social*“), Sud je utvrdio da su francuske vlasti, budući da nekoliko godina nisu poduzele potrebne mjere kako bi se izvršila odluka kojom je naloženo dodjeljivanje novog životnog prostora podnositeljici zahtjeva, oduzele članku 6. stavku 1. svaki koristan učinak ([Tchokontio Happi protiv Francuske](#), stavak 52.).

190. Međutim, u predmetima koji se tiču neuobičajeno dugotrajnih postupaka, Sud je utvrdio da su njihovo pretjerano trajanje ([Kunić protiv Hrvatske](#), stavak 67.; [Machard protiv Francuske](#), stavak 15.) ili druge mjere koje doprinose odlaganju ([Immobiliare Saffi protiv Italije](#) [VV], stavak 59.) također izravno utjecali na prava podnositelja zahtjeva na mirno uživanje „vlasništva“. U potonjem predmetu, Sud je također utvrdio da je društvo podnositelj zahtjeva bilo lišeno prava na temelju članka 6. da o njegovom sporu sa stanarom odluči sud ([idem.](#), stavak 74.).

191. U predmetima u kojima Sud utvrdi povredu članka 6. zbog nedostatka pristupa sudu, a podnositelj zahtjeva prigovara materijalnom ishodu predmeta i na temelju članka 1. Protokola br. 1, Sud obično smatra da ne može nagađati o tome kakva bi situacija bila da je podnositelj zahtjeva imao učinkovit pristup sudu. Stoga nije potrebno odlučivati o pitanju je li podnositelj zahtjeva imao vlasništvo u smislu članka 1. Protokola br. 1 te, sukladno tome, o prigovoru temeljenom na tom članku ([Katolička crkva u Khaniji protiv Grčke](#), stavak 50.; [Glod protiv Rumunjske](#), stavak 46.; [Albina protiv Rumunjske](#), stavak 43.; [Lungoci protiv Rumunjske](#), stavak 48.; [Yanakiev protiv Bugarske](#), stavak 82.). Međutim, u predmetu [Zehentner protiv Austrije](#), stavak 82., koji se odnosio na sudsku prodaju stana podnositeljice zahtjeva, Sud je utvrdio povredu na temelju članka 8. i članka 1. Protokola br. 1 zbog neodgovarajuće postupovne zaštite podnositeljice zahtjeva koja nije imala parničnu sposobnost te je presudio da nije otvoreno nikakvo odvojeno pitanje na temelju članka 6.

192. Donošenje novog retroaktivnog zakona kojim se regulira sporna situacija dok je postupak koji se odnosi na vlasnički interes podnositelja zahtjeva u tijeku može predstavljati povredu i članka 6. i članka 1. Protokola br. 1 kada donošenje tog zakona nije opravdano uvjerljivim razlozima općeg interesa i kada se time nameće prekomjeran teret podnositelju zahtjeva ([Caligiuri i drugi protiv Italije](#), stavak 33.).

193. Ako podnositelj zahtjeva prigovara zbog nemogućnosti izvršenja pravomoćnog pravorijeka suda u njegovu korist, dolazi do primjene obveza države i na temelju članka 6. i na temelju članka 1.

⁶ Vidi Vodiče kroz članak 6. (pravo na pošteno suđenje): [građanski aspekt](#) i [kazneni aspekt](#).

Protokola br. 1. Kada su vlasti dužne djelovati kako bi izvršile presudu, a tako ne postupaju, njihova neaktivnost može, u određenim okolnostima, dovesti do odgovornosti države i na temelju članka 6. i na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Fuklev protiv Ukrajine](#), stavci 86. i 92. - 93.; [Anokhin protiv Rusije](#) (odl.); [Liseytsseva i Maslov protiv Rusije](#), stavak 183.).

194. Ukidanje u postupku revizije nadzornog preispitivanja obvezujuće i izvršne presude kojom se podnositelju zahtjeva dodjeljuje naknada, u nedostatku iznimnih uvjerljivih okolnosti, predstavlja povredu načela pravomoćnosti presuda te dovodi do povrede članka 6. stavka 1. i članka 1. Protokola br. 1 ([Davydov protiv Rusije](#), stavci 37. - 39.). Međutim, razmatranja „pravne sigurnosti“ ne bi trebala odvrćati državu od ispravljanja posebno ozbiljnih pogrešaka počinjenih u djelovanju pravosudnog sustava (Lenskaya protiv Rusije, stavak 41.). Te iznimne okolnosti nastaju samo u slučajevima kada je na prvobitni postupak utjecao toliko ozbiljan nedostatak da je postupak bio u osnovi nepošten, kao u slučaju kada je bez krivnje treće osobe koja nije bila stranka u postupku domaći sud donio presudu koja je izravno utjecala na prava te treće osobe. Ukidanje pravomoćne odluke u takvim okolnostima nije dovelo do povrede Konvencije (Protsenko protiv Rusije, stavci 30. - 34.). Slično tome, utvrđeno je da je ukidanjem pravomoćne presude s ciljem ispravljanja pogrešne primjene prava u kaznenom postupku (Giuran protiv Rumunjske, stavak 41.) uspostavljena pravilna ravnoteža između suprotstavljenih interesa pravomoćnosti i pravde, kao i u slučaju kada je podnositelju zahtjeva dodijeljen potpuni povrat cjelokupne imovine usprkos činjenici da je nekoliko osoba na nju imalo pravo (Vikentijevik protiv Bivše jugoslavenske republike Makedonije, stavak 70.).

195. Pitanja u vezi s troškovima koji nastaju u sudskim postupcima Sud je u nekim predmetima ispitivao na temelju članka 1. Protokola br. 1. Pravilo „gubitnik plaća“ u kontekstu parničnog postupka ne može se samo po sebi smatrati suprotnim članku 1. Protokola br. 1 (Klauz protiv Hrvatske, stavci 82. i 84.) jer je svrha tog pravila izbjegavanje neopravdanog parničenja i nerazumno visokih troškova parničenja odvrćanjem potencijalnih tužitelja od pokretanja neutemeljenih sporova bez snošenja posljedica. Ovakvo stajalište ne mijenja činjenica da se navedena pravila također primjenjuju na građanske postupke u kojima je stranka država (Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske, stavak 96.). Sud je utvrdio povredu u predmetu u kojem su podnositelji zahtjeva potraživali naknadu za izvlaštenje i bili djelomično uspješni u sporu, ali se naknada koju su primili morala u cijelosti isplatiti drugoj stranci kako bi se pokrili troškovi. Sud je napomenuo da ni ponašanje podnositelja zahtjeva ni pokrenuta postupovna aktivnost ne mogu opravdati sudske pristojbe tako visoke da dovedu do potpunog nedostatka naknade za izvlaštenje. Podnositelji zahtjeva stoga su morali snositi prekomjeran teret (Perdigão protiv Portugala [VV], stavak 78.). Utvrđeno je da odbijanje nadoknađivanja troškova nastalih u odnosu na neuspješan građanskopravni zahtjev javnog tužitelja u korist treće strane predstavlja povredu članka 6. Konvencije (Stankiewicz protiv Poljske, stavci 65. - 76.).

196. Utvrđeno je da se članak 6. primjenjuje u kaznenom aspektu u predmetu u kojem je izdan nalog za rušenje kuće koja je izgrađena bez građevinske dozvole, ali koju su vlasti naknadno tolerirale trideset godina. Konkretno, mjera rušenja smatrala se „kaznom“ u smislu Konvencije (Hamer protiv Belgije, stavak 60.).

5. Članak 7.7

197. Oduzimanje određena podnositeljima zahtjeva zbog nezakonitog razvoja zemljišta smatralo se „kaznom“ u smislu članka 7. Konvencije, unatoč činjenici da nije donesena osuđujuća kaznena presuda protiv društava podnositelja zahtjeva ni njihovih predstavnika. U tu svrhu, Sud se pozvao na činjenicu da je predmetno oduzimanje bilo povezano s „kaznenim djelom“ temeljenim na općim zakonskim odredbama; da su kazneni sudovi utvrdili da je razvoj bio materijalno nezakonit; da je sankcija predviđena talijanskim pravom ponajprije bile namijenjena odvrćanju, putem kažnjavanja, od daljnjeg kršenja zakonskih uvjeta; da je prema zakonu oduzimanje zbog nezakonitog razvoja zemljišta svrstano među kaznene sankcije; i, konačno, da je bile riječ o sankciji određene težine (Sud Fondi srl i drugi protiv Italije (odl.)). Isti su kriteriji primijenjeni i u predmetu G.I.E.M. S.R.L. i drugi protiv Italije

7 Vidi [Vodič kroz članak 7. \(nema kazne bez zakona\)](#).

(osnovanost) [VV], stavci 212. - 234., te je utvrđeno da je članak 7. primjenjiv.

198. U predmetu *Sud Fondi srl i drugi protiv Italije*, domaći je sud oslobodio predstavnike društava podnositelja zahtjeva optužbi uz obrazloženje da su počinili neizbježnu i opravdanu pogrešku pri tumačenju građevinske dozvole koja im je izdana. Za potrebe članka 7., primjenjivi zakonodavni okvir nije omogućio optuženicima da saznaju značenje i opseg kaznenog zakona koji je stoga bio manjkav. Slijedom toga, oduzimanje imovine koje je naložio kazneni sud nije bilo propisano zakonom za potrebe članka 7. te je predstavljalo proizvoljnu kaznu. Iz istog je razloga oduzimanje dovelo i do povrede članka 1. Protokola br. 1 (*Sud Fondi srl i drugi protiv Italije*, stavci 111. - 118. i 136. - 142.). Sličan je zaključak donesen u predmetu u kojem su imovina i zgrade bile oduzete iako je kazneni postupak protiv vlasnika bio obustavljen zbog zastare (*Varvara protiv Italije*, stavak 72.).

199. U [G.I.E.M. S.R.L. i drugi protiv Italije](#) (osnovanost) [VV], oduzimanje je automatski primijenjeno u slučajevima nezakonitog razvoja zemljišta, kako je predviđeno talijanskim zakonodavstvom. Sud je ocjenjivao razmjernost miješanja vodeći računa o brojnim čimbenicima, koji su uključivali stupanj krivnje ili nemara podnositelja zahtjeva ili, u najmanju ruku, odnos između njihovog ponašanja i predmetnog djela. U tom je smislu također bila naglašena važnost postupovnih jamstava jer je sudski postupak vezan uz pravo na mirno uživanje „vlasništva“ morao pružiti pojedincu razumnu mogućnost da svoje argumente iznese pred nadležnim vlastima radi učinkovitog osporavanja mjera koje predstavljaju miješanje u prava zajamčena člankom 1. Protokola br. 1 ([idem.](#), stavci 301. - 303.)

6. Članak 8.⁸

200. Brojni predmeti vezani i uz članak 8. Konvencije i uz članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju odnose se na područje stanovanja. Može doći do značajnog preklapanja između pojma „doma“ i „vlasništva“ na temelju članka 1. Protokola br. 1, ali postojanje „doma“ ne ovisi o postojanju prava ili interesa u odnosu na nekretninu ([Surugiu protiv Rumunjske](#), stavak 63.). Pojedinaac može imati pravo vlasništva nad određenom zgradom ili zemljištem u smislu članka 1. Protokola br. 1, a da nema dovoljne veze s tom nekretninom da bi ona predstavljala njegov „dom“ u smislu članka 8. ([Khamidov protiv Rusije](#), stavak 128.).

201. Miješanje u pravo podnositelja zahtjeva da koristi svoj dom može dovesti do povrede članka 8. Sud je usvojio široko tumačenje pojma doma ([Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 46.; [Larkos protiv Cipra](#) [VV], stavci 30. - 32.; [Akdivar i drugi protiv Turske](#) [VV], stavak 88.). Taj pojam može obuhvaćati i poslovne prostore i odvjetničke urede ([Niemietz protiv Njemačke](#), stavci 29. - 33.).

202. U predmetu [Larkos protiv Cipra](#) [VV], stavci 30. - 32., Sud je ispitao prigovor podnositelja zahtjeva o otkazivanju njegova ugovora o najmu nekretnine sklopljenog s ciparskom državom na temelju članka 8. u vezi s člankom 14. Konvencije. Utvrdio je da je podnositelj zahtjeva, državni službenik čiji je ugovor o najmu nekretnine imao obilježja uobičajenog najma nekretnine, diskriminiran u odnosu na stanare u privatnom najmu. S obzirom na te zaključke, nije bilo potrebno zasebno ispitivati prigovor na temelju članka 1. Protokola br. 1.

203. Predmet [Karner protiv Austrije](#) važan je predmet o stambenim pravima na temelju članka 14. u vezi s člankom 8. Konvencije. Odnosi se na nasljeđivanje prava na najam stana u kontekstu homoseksualnog odnosa. Ponavljajući da razlike temeljene na seksualnoj orijentaciji mogu opravdati samo posebno ozbiljni razlozi, Sud je utvrdio i da je potrebno dokazati da je bilo nužno isključiti homoseksualne parove iz opsega zakonodavstva kako bi se postigao cilj zaštite tradicionalne obiteljske zajednice. Utvrdio je da je došlo do povrede ([ibid.](#), stavci 38. - 42.). Sličan je zaključak donesen u predmetu [Kozak protiv Poljske](#), stavci 98. - 99., u odnosu na istospolne partnere koji žive zajedno (usporedi, u pogledu razvoja sudske prakse, [S. protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), odluka Komisije, vidi „*Najam imovine*“).

204. U [Rousk protiv Švedske](#), stavci 115. - 127., sudska prodaja kuće podnositelja zahtjeva radi osiguranja plaćanja poreza državi i iseljenje koje je uslijedilo doveli su do povrede članka 1. Protokola

⁸ Vidi Vodič kroz [članak 8. \(pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života\)](#).

br. 1. i članka 8. jer interesi vlasnika nisu bili na odgovarajući način zaštićeni. Nasuprot tome, u [Vaskrsić protiv Slovenije](#), stavak 87., u kojem je kuća podnositelja zahtjeva prodana na javnoj dražbi radi ovrhe prvobitnog potraživanja u iznosu od 124,00 eura, došlo je do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Općenitije, u pogledu usklađivanja prava na poštovanje doma i prisilne prodaje kuće u svrhu plaćanja dugova, vidi predmet [Vrzić protiv Hrvatske](#), stavci 63. - 68.

205. U [Gladysheva protiv Rusije](#), stavak 93., Sud je utvrdio povredu istih tih odredbi zbog propusta domaćih vlasti da ocijene razmjernost osporene mjere pri iseljenju kupca u dobroj vjeri iz stana koji je prethodni vlasnik stekao prijevarom. Također je naveo da je sloboda procjene države u stambenim pitanjima uža u odnosu na prava na temelju članka 8. nego u odnosu na prava zaštićena člankom 1. Protokola br. 1, uzimajući u obzir ključnu važnost članka 8. za identitet pojedinca, njegovo samoodređenje, fizički i moralni integritet, održavanje odnosa s ostalima te središnji i siguran položaj u zajednici ([Connors protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavci 81. - 84.; [Orlić protiv Hrvatske](#), stavci 63. - 70.). Pojedinačna ocjena razmjernosti potrebna je i u slučajevima rizika od gubitka doma podnositelja zahtjeva, bez obzira na to što je prema domaćem pravu njegovo pravo na korištenje te nekretnine prestalo ([Čosić protiv Hrvatske](#), stavci 21. - 23.), te neposrednog gubitka doma uslijed odluke o rušenju uz obrazloženje da je svjesno izgrađen u suprotnosti s propisima o prostornom planiranju ([Ivanova i Cherkezov protiv Bugarske](#), stavak 53.).

206. U [Berger-Krall i drugi protiv Slovenije](#), stavci 205. - 211. i 272. - 275., reforme u području stanovanja nakon prelaska na tržišno gospodarstvo koje su dovele do lišenja podnositelja zahtjeva njihovog zaštićenog najma razmatrane su i na temelju članka 8. i na temelju članka 1. Protokola br. 1. Sud je presudio da, iako lišenje zaštićenog najma predstavlja miješanje u pravo na poštovanje doma, u tom predmetu nije dovelo do povrede članka 8. jer je bilo razmjerno legitimnim ciljevima kojima se težilo. Ista su razmatranja dovela do zaključka Suda da nije došlo ni do povrede članka 1. Protokola br. 1. Slično tome, u [Sorić protiv Hrvatske](#) (odl.), Sud je presudio da je, prema reformama u području stanovanja, položaj podnositelja zahtjeva kao najmoprimca i dalje bio čvrsto zaštićen. Međutim, članak 1. Protokola br. 1 nije jamčio pravo na kupnju bilo koje nekretnine, već samo na mirno uživanje vlasništva nad postojećom nekretninom. U [Galović protiv Hrvatske](#) (odl.), stavak 65.), Sud je također odbacio zahtjev na temelju članka 8. koji je podnijela bivša nositeljica stanarskog prava koja je iseljena iz stana na zahtjev vlasnika s obzirom na to da joj je drugi smještaj bio na raspolaganju.

207. Isto tako, u [Zrilić protiv Hrvatske](#), stavak 71., Sud je presudio da rješenje suda o diobi kuće koja je bila u suvlasništvu podnositeljice zahtjeva i njezina bivšeg supruga sudskom prodajom nije dovelo do povrede članka 8. te stoga nije bilo potrebno daljnje razmatranje kako bi utvrdio da nije došlo ni do povrede članka 1. Protokola br. 1.

208. U [Cvijetić protiv Hrvatske](#), stavak 51., u kojem podnositeljica zahtjeva nije mogla izvršiti nalog za iseljenje bivšeg supruga iz stana koji je predstavljao njezin dom, utvrđena je povreda članaka 6. i 8. zbog dugotrajnog ovršnog postupka. Nije bilo potrebe za odvojenim ispitivanjem članka 1. Protokola br. 1.

209. Članak 1. Protokola br. 1 ne jamči pravo na uživanje „vlasništva“ u ugodnom okruženju (vidi [Flamenbaum i drugi protiv Francuske](#), stavak 184., u kojem je produženje uzletno-sletne staze u zračnoj luci ispitano i na temelju članka 8). Nadalje, budući da podnositelji zahtjeva nisu utvrdili je li i u kojoj mjeri produženje uzletno-sletne staze utjecalo na vrijednost njihove imovine, Sud nije utvrdio povredu prava na temelju navedene odredbe ([ibid.](#), stavci 188. - 190.).

210. U predmetima u kojima je Sud utvrdio povredu članka 8. na temelju uznemiravanja tijekom noći koje je uzrokovao bar ([Udovičić protiv Hrvatske](#), stavak 159.), ili izostanka učinkovitog odgovora vlasti na pritužbe zbog ozbiljnih i opetovanih smetnji u susjedstvu ([Surugiu protiv Rumunjske](#), stavci 67. - 69.), odlučio je da nije potrebno ispitati je li u tom predmetu došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1.

211. Konačno, do primjene članka 8. i članka 1. Protokola br. 1 dolazi u predmetima koji se odnose na uništenje stambenog objekta osobe. U [Selçuk i Asker protiv Turske](#), stavak 77., Sud je uzeo u obzir činjenicu da su sigurnosne snage namjerno uništile kuće podnositelja zahtjeva te je utvrdio da je došlo do povrede članaka 3., 8. i članka 1. Protokola br. 1. Za dodatne pojedinosti vidjeti poglavlje Stanarska

prava i kontrola najamnine u nastavku.

7. Članak 10.

212. U [Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavci 59. i 63., podnositelj zahtjeva prigovorio je oduzimanju matrice i stotina primjeraka knjige Little Red Schoolbook (Mala crvena školska knjiga), te njihovoj zapljeni i naknadnom uništenju nakon donošenja domaće presude. Sud je utvrdio da je cilj oduzimanja bila „zaštita morala“ prema shvaćanju nadležnih britanskih vlasti u ostvarivanju slobode procjene. Zapljena i uništenje Školske knjige trajno je lišilo podnositelja zahtjeva vlasništva nad određenom „imovinom“. Međutim, te su mjere bile dopuštene na temelju drugog stavka članka 1. Protokola br. 1, tumačene u svjetlu načela prava, zajedničkog državama ugovornicama, na temelju kojeg predmeti čija je upotreba zakonito ocijenjena nedopuštenom i opasnom za opći interes podliježu zapljeni s ciljem uništenja. Stoga nije došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 ni članka 10. Konvencije.

213. U [Öztürk protiv Turske](#) [VV], stavak 76., Sud je presudio da su oduzimanje i uništavanje primjeraka knjige koju je izdao izdavač podnositelj zahtjeva samo jedan aspekt njegove osuđujuće presude za širenje separatističke propagande (koje je trebalo razmatrati na temelju članka 10.). Stoga nije bilo potrebno zasebno razmatrati oduzimanje na temelju članka 1. Protokola br. 1.

214. U [Ashby Donald i drugi protiv Francuske](#), stavak 40., Sud je utvrdio da, kada je riječ o miješanju u pravo na slobodu izražavanja, države uživaju veću slobodu procjene ako je osporena mjera usmjerena na zaštitu drugih prava prema Konvenciji, kao što je pravo na mirno uživanje vlasništva, odnosno, u tom konkretnom predmetu, autorsko pravo ([Neij i Sunde Kolmisoppi protiv Švedske](#) (odl.)).

8. Članak 11.

215. U [Chassagnou i drugi protiv Francuske](#) [VV], stavci 85. i 117., koji se odnosio na automatsko članstvo podnositelja zahtjeva, vlasnika zemljišnih posjeda manjih od 20 hektara koji se protive lovu, u ovlaštenim općinskim ili međuopćinskim lovačkim udruženjima i prijenos lovačkih prava nad njihovim zemljištem na ta udruženja, Sud je utvrdio povredu i članka 1. Protokola br. 1 i članka 11. Konvencije.

9. Članak 13.

216. Kako bi došlo do primjene članka 13., podnositelji zahtjeva moraju imati zahtjev „podoban za raspravu“. Ako imaju takav zahtjev, moraju im biti osigurana praktična pravna sredstva kako bi se donijela odluka o njihovom zahtjevu i, ako je primjereno, kako bi dobili zadovoljštinu za svoje gubitke.

217. U [Iatridis protiv Grčke](#) [VV], stavak 65., koji se odnosio na propust vlasti da vrate kino podnositelju zahtjeva, Sud je utvrdio da postoji razlika u prirodi interesa zaštićenih člankom 13. Konvencije i onih zaštićenih člankom 1. Protokola br. 1: prvi članak pruža postupovnu zaštitnu mjeru, odnosno, „pravo na djelotvoran pravni lijek“, dok je postupovna pretpostavka, koja je svojstvena potonjem članku, povezana sa širom svrhom osiguravanja poštovanja prava na mirno uživanje vlasništva. Utvrđena je i povreda članka 1. Protokola br. 1 i članka 13.

218. Slično tome, u [Öneryıldız protiv Turske](#) [VV], stavci 156. - 157., Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 13. Konvencije u pogledu prigovora na temelju članka 1. Protokola br. 1 u vezi s učinkovitošću upravnog postupka za naknadu za uništenje kućanskih predmeta uslijed eksplozije metana na odlagalištu smeća. Nasuprot tome, u [Budayeva i drugi protiv Rusije](#), stavci 196. - 198., u kojem je šteta u velikoj mjeri nastala kao posljedica prirodne katastrofe, nije utvrđena povreda članka 1. Protokola br. 1 ni članka 13. u vezi s tim člankom s obzirom na to da su podnositelji zahtjeva mogli podnijeti zahtjev za naknadu štete koji bi ispitali nadležni sudovi te da je država provela mjere putem općeg sustava pomoći u hitnim slučajevima.

219. U okviru povrata vlasništva prethodnim vlasnicima, u [Driza protiv Albanije](#), stavci 115. - 120., povreda članka 13. u vezi s člankom 1. Protokola br. 1 utvrđena je zbog propusta uspostave odgovarajućeg sustava povrata, posebice tijela i postupka.

220. Konačno, u [Chiragov i drugi protiv Armenije](#) [VV], stavci 213. - 215., i [Sargsyan protiv](#)

[Azerbajdžana](#) [VV], stavci 269. - 274., nedostatak dostupnog pravnog sredstva kojim bi se mogla osigurati zadovoljština u odnosu na prigovore podnositelja na temelju Konvencije koji se odnose na gubitak njihovih domova i imovine tijekom armensko-azerbejdžanskog sukoba zbog Gorskog Karabaha te koje bi pružalo razumne izgleda za uspjeh predstavljao je i povredu članka 13. Konvencije

10. Članak 14.

221. Pozivanje na zabranu diskriminacije na temelju članka 14. moguće je samo u vezi s nekim drugim materijalnim pravom zaštićenim Konvencijom.

222. U predmetima koji se odnose na prigovor na temelju članka 14. u vezi s člankom 1. Protokola br. 1 da je podnositelj zahtjeva lišen cijele ili dijela određene imovine na diskriminatornoj osnovi obuhvaćenoj člankom 14., mjerodavni test podrazumijeva pitanje bi li podnositelj, u nedostatku diskriminatorne osnove kojoj prigovara, imao neko pravo, izvršno prema domaćem zakonu, u odnosu na predmetnu imovinu ([Fabris protiv Francuske](#) [VV], stavak 52.).

223. Iako opseg državnih ovlasti na temelju članka 1. Protokola br. 1 u nekim slučajevima može biti širok, te se ovlasti ne smiju izvršavati na diskriminirajući način.

224. Diskriminacija nezakonite djece bila je u pitanju u prijelomnom predmetu [Marckx protiv Belgije](#), stavak 65. Sud je presudio da je podnositeljica zahtjeva kao neudana majka bila diskriminirana u pogledu slobodnog raspolaganja svojom imovinom u usporedbi s udanim majkama. Nije utvrđena povreda članka 1. Protokola br. 1 zasebno u odnosu na majku, a utvrđeno je da članak 1. Protokola br. 1 nije primjenjiv u odnosu na kćer.

225. Slično tome, u [Mazurek protiv Francuske](#), stavak 54., utvrđeno je da se zakonom prema kojem se umanjuje nasljedstvo koje nasljeđuje dijete rođeno u preljubničkoj vezi ta djeca neopravdano diskriminiraju u pogledu ostvarivanja prava vlasništva, iako se smatralo da je „zaštita tradicionalne obitelji“ legitiman cilj kojem država može težiti ([Fabris protiv Francuske](#) [VV], stavci 68. - 72.; u pogledu prava nasljeđivanja vidi također, [Burden protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 65., u odnosu na sestre koje su zajedno živjele; u pogledu povišica mirovina osoba koje nemaju prebivalište u dotičnoj državi, [Carson i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 90.; i u pogledu prava na obiteljsku mirovinu udovice iz vjerskog braka, [Serife Yiğit protiv Turske](#) [VV], stavak 86.).

226. Nasuprot tome, u [Stummer protiv Austrije](#) [VV], stavci 132. - 136., odbijanje uračunavanja rada obavljenog u zatvoru u obračun mirovinskih prava nije dovelo do povrede članka 14. u vezi s člankom 1. Protokola br. 1 (vidi gore u ovom poglavlju odjeljak o članku 4.).

227. U [Chabauty protiv Francuske](#) [VV], stavak 47., nemogućnost malih zemljoposjednika, za razliku od velikih zemljoposjednika, da ukinu kontrolu ovlaštenih lovačkih udruženja nad njihovim zemljištima na drugim osnovama osim etičkim nije dovela do povrede članka 14. u vezi s člankom 1. Protokola br. 1 (usporedi [Chassagnou i drugi protiv Francuske](#) [VV], stavak 95.).

228. Predmet [Guberina protiv Hrvatske](#) odnosio se na odbijanje oslobođenja od plaćanja poreza pri kupnji kuće nakon prodaje stana, s ciljem zadovoljavanja potreba djeteta s teškim invaliditetom, na osnovi činjenice da je prodani stan zadovoljavao potrebe obitelji, budući da je bio dovoljno velik i opremljen potrebnom infrastrukturom kao što su struja, grijanje itd. Porezne vlasti nisu uzele u obzir položaj obitelji koja brine o djetetu u stanu bez dizala. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da način primjene poreznog zakonodavstva na situaciju njegove obitelji predstavlja diskriminaciju, uzimajući u obzir invalidnost njegova djeteta. Povreda je u biti utvrđena na temelju činjenice da vlasti nisu uzele u obzir šira razmatranja i obveze koje podrazumijeva invalidnost, što je dovelo do primjene pretjerano ograničavajućeg i mehaničkog pristupa tumačenju poreznog zakonodavstva na štetu konkretne situacije obitelji ([ibid.](#), stavak 98.).

229. U [Andrejeva protiv Latvije](#) [VV], stavak 88., u kojem je riječ bila o razlikovanju na temelju državljanstva, utvrđena je povreda članka 14. u vezi s člankom 1. Protokola br. 1 zbog odbijanja latvijskih sudova da podnositeljici zahtjeva odobre mirovinu u odnosu na njezin radni staž u bivšem Sovjetskom Savezu prije 1991. godine jer nije imala latvijsko državljanstvo.

230. U [Fábián protiv Mađarske](#) [VV], Sud je utvrdio da postoje bitne pravne i činjenične razlike između zaposlenja u javnom i u privatnom sektoru iz institucionalnih i funkcionalnih razloga, kao što je izvor plaća, činjenica da se u domaćem pravu različito postupa u odnosu na zaposlenje u javnom i u privatnom sektoru, činjenica da je podnositeljevo zanimanje u javnom sektoru teško usporediti s bilo kojim zanimanjem u privatnom sektoru i činjenica da je na državi, kao njegovom poslodavcu, da utvrdi uvjete njegova zaposlenja, a kao upravitelju mirovinskog fonda, uvjete za isplatu mirovina ([ibid.](#), stavci 131. - 132.; [Panfile protiv Rumunjske](#) (odl.), stavak 28.). U drugom predmetu, Sud je utvrdio da je razlika u postupanju u odnosu na umirovljenike koji su bili zaposleni u različitim kategorijama u javnom sektoru opravdana ([Gellerthegeyi i drugi protiv Mađarske](#) (odl.), stavci 34. - 40.).

III. Posebna pitanja

A. Stanarska prava i kontrola najamnine

231. Konvencija i njeni protokoli ne jamče pravo na smještaj i stanovanje te su mnogi predmeti koji uključuju stambena prava ispitani na temelju članka 8. Konvencije u pogledu zaštite prava podnositelja zahtjeva na poštovanje njihova privatnog ili obiteljskog života (vidi gore navedeno potpoglavlje Članak 8.). Na temelju članka 1. Protokola br. 1, organi Konvencije razmatrali su brojne predmete koji se odnose na uspostavljanje ravnoteže između prava stanodavaca i prava dodijeljenih stanarima prema nacionalnom pravu, jamstva poštenog suđenja i za stanodavce i za stanare i jamstva zaštite stanara od iseljenja, pitanja nediskriminacije itd.

232. Prvi predmet koji se odnosio na uspostavljanje ravnoteže između prava vlasništva stanodavaca i prava vlasništva stanara bio je [James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#). Predmet se odnosio na pravo stanara čiji najam traje dulje od dvadeset godina da stječu potpuno vlasništvo nad nekretninom, nakon donošenja Zakona o reformi najma (eng. *Leasehold Reform Act*). Podnositelji zahtjeva bili su imenovani skrbnicima znatne imovine prema oporuci koju je ostavio član zemljoposjedničke aristokracije. Stanari nekih nekretnina u pitanju iskoristili su svoja prava stjecanja prema Zakonu o reformi najma, čime su skrbnike lišili vlasničkog interesa. Skrbnici su prigovorili da su prisilnim prijenosom nekretnina i iznosom naknade koju su naknadno primili povrijeđena njihova prava.

233. Sud je utvrdio da je prirodno da sloboda procjene kojom zakonodavna vlast raspolaže pri provedbi društvenih i ekonomskih pravila treba biti široka i da će poštovati prosudbu zakonodavne vlasti o tome što je „u javnom interesu“, osim ako ta presuda nije očigledno bez razumne osnove ([James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 46.). Presudio je da je ublažavanje socijalne nepravde u stambenim pitanjima legitiman cilj kojem se teži Zakonom o reformi najma, a koji ulazi u slobodu procjene zakonodavne vlasti. Što se tiče razmjernosti mjera koje je država provela, Sud je utvrdio da pružanje prava stjecanja stanarima u tim okolnostima nije ni nerazumno ni nerazmjerno jer je zakonom to pravo ograničeno na manje vrijedne nekretnine za koje je zakonodavna vlast smatrala da se odnose na najteže slučajeve poteškoća ([ibid.](#), stavak 70.; za članak 14. Konvencije, stavak 77.).

234. Slično tome, u [Mellacher i drugi protiv Austrije](#), stanodavci koji su posjedovali ili imali vlasnički interes u više stambenih zgrada prigovorili su da je uvođenjem zakonskog smanjenja najamnine prema Zakonu o najamninama povrijeđen članak 1. Protokola br. 1. Ocjenjujući sporno zakonodavstvo, Sud je priznao široku slobodu procjene nacionalne zakonodavne vlasti i u utvrđivanju problema od javnog interesa i u određivanju mjera potrebnih za promicanje društvenih i ekonomskih pravila donesenih za rješavanje tog problema, u ovom slučaju, u području stanovanja. Sud je utvrdio da je austrijska zakonodavna vlast razumno zaključila da socijalna pravda zahtijeva smanjenje prvobitnih najamnina i da smanjenja najamnine koja proizlaze iz zakona, iako značajna, ne nameću nužno nerazmjeran teret stanodavcima ([ibid.](#), stavak 57.).

235. Nasuprot tome, u novijem predmetu, [Lindheim i drugi protiv Norveške](#), izmjenama i dopunama Zakona o zakupu zemljišta, zakupnicima zemljišta korištenog za stalne domove ili kuće za odmor

dodijeljeno je pravo da produlje zakup pod istim uvjetima kao i prethodni zakup na neograničeno vrijeme. Zakupnici su tražili da im njihovi zakupodavci produlje zakup pod istim uvjetima kao i prethodni zakup, bez povećanja zakupnine. Sud je utvrdio da je cilj kojem teži zakonodavstvo, odnosno zaštita interesa zakupnika koji nemaju financijskih sredstava, legitiman jer je ukidanje kontrole zakupnine 2002. godine bitno utjecalo na mnoge nespremne stanare zbog drastičnog povećanja zakupa zemljišta. Međutim, u pogledu razmjernosti mjera, Sud je presudio da, s obzirom na to da je produljenje ugovora o zakupu zemljišta bilo nametnuto vlasnicima na neodređeno vrijeme, bez mogućnosti bilo kakvog značajnog povećanja zakupnine, stvarna vrijednost zemljišta ne bi bila relevantna u procjeni visine zakupnine kod takvih zakupa. Nadalje, samo su zakupnici mogli odlučiti okončati zakup, a mogli su i ustupiti zakup trećim osobama, a svaka promjena primatelja ustupljenog zakupa od strane zakupnika ne bi utjecala na razinu zakupnine, jer bi kontrola razine zakupnine ostala na snazi neodređeno vrijeme. Zbog tih su čimbenika vlasnici bili učinkovito lišeni bilo kakvog uživanja u svojoj imovini, kao i mogućnosti da njom raspolažu po poštenoj tržišnoj vrijednosti. Slijedom toga, Sud je zaključio da je financijski i socijalni teret nametnut samo zakupnicima te je presudio da je tim zakonodavstvom povrijeđeno pravo vlasnika na zaštitu njihovog vlasništva ([ibid.](#), stavci 128. - 134.).

236. U [Edwards protiv Malte](#), Sud je utvrdio povredu zbog ograničenja uživanja podnositeljevih vlasničkih prava. Vlada je zaposjela njegovu stambenu zgradu i susjedno polje kako bi osigurala smještaj za beskućnike. Vlasnik je prigovorio da je bio lišen imovine skoro 30 godina i da je najamnina koju je primio kao naknadu bila apsurdno niska u usporedbi s tržišnom stopom. Sud je napomenuo da je zaposjedanjem imovine od strane države vlasniku nametnut prisilni odnos stanodavca i stanara, pri čemu vlasnik nije mogao utjecati na odabir stanara ili bilo koji od osnovnih uvjeta najma. Nadalje, razina najmnine utvrđene kao naknada nije bila dovoljna za ostvarivanje legitimnog interesa vlasnika za stjecanje dobiti iz njegove imovine. Stoga je zaposjedanjem nametnut nerazmjeran i prekomjeran teret vlasniku koji je bio prisiljen u biti snositi socijalne i financijske troškove osiguranja smještaja za druge ([ibid.](#), stavak 78.).

237. U [Immobiliare Saffi protiv Italije](#) ([VV], stavak 56.), i brojnim naknadnim predmetima, Sud je utvrdio povredu članka 1. Protokola br. 1 zbog prekomjerno dugih razdoblja čekanja na iseljenje stanara (na temelju članka 6. Konvencije, [Edoardo Palumbo protiv Italije](#), stavci 45. - 46.). Slično tome, u pogledu nedostatka primjerenih jamstava poštenog suđenja, u predmetu [Amato Gauci protiv Malte](#), stavak 63., koji se odnosio na nemogućnost vlasnika da vrati svoju kuću u posjed nakon isteka najma i ometanje njegovog prava na primanje poštene i odgovarajuće najmnine za nekretninu, Sud je utvrdio povredu članka 1. Protokola br. 1.

238. Što se tiče jamstava zaštite stanara od iseljenja, u [Connors protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavci 81. - 84., u kojem je romski način života bio doveden u pitanje, i [McCann protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 53., Sud je utvrdio načelo na temelju članka 8. Konvencije da svaka osoba kojoj prijeti gubitak doma treba imati pravo da o razmjernosti mjere odluči neovisni sud, čak i ako je prema domaćem zakonu, pravo na korištenje nekretnine okončano. U [Connors protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 100., nije utvrđeno da je otvoreno ikakvo odvojeno pitanje na temelju članka 1. Protokola br. 1.

239. U [Ivanova i Cherkezov protiv Bugarske](#), domaće vlasti naložile su rušenje kuće u kojoj su podnositelji zahtjeva, stariji nevjenčan par, živjeli niz godina samo na temelju činjenice da je kuća bespravno izgrađena jer je izgrađena bez građevinske dozvole. Sud je utvrdio da podnositelji zahtjeva nisu imali na raspolaganju postupak koji bi im omogućio pravilno preispitivanje razmjernosti planiranog rušenja kuće u kojoj su živjeli s obzirom na njihove osobne okolnosti, te da će doći do povrede članka 8. ako se nalog za rušenje izvrši bez takvog preispitivanja ([ibid.](#), stavci 61. - 62.). Međutim, nije utvrđena povreda na temelju članka 1. Protokola br. 1 s obzirom na to da je kuća bila svjesno izgrađena bez dozvole, a time i očito u suprotnosti s domaćim propisima o građenju ([ibid.](#), stavak 75.).

240. Opće načelo koje je Komisija utvrdila u predmetu [Durini protiv Italije](#) da pravo na stanovanje u određenoj nekretnini koja nije u vlasništvu podnositelja zahtjeva ne predstavlja „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju Sud je primijenio u predmetu [J.L.S. protiv Španjolske](#) (odl.), u

kojem je podnositelj zahtjeva, redovni vojnik, dobio na korištenje vojni smještaj u Madridu potpisivanjem posebnog administrativnog obrasca, a ne ugovora o najmu, te u nekoliko drugih predmeta koji su se također odnosili na prijelaz iz socijalističkih država u države s tržišnom ekonomijom i s tim povezanu promjenu uvjeta ([Kozlovs protiv Latvije](#) (odl.), [Kovalenok protiv Latvije](#) (odl.); [H.F. protiv Slovačke](#) (odl.); [Bunjevac protiv Slovenije](#) (odl.)).

241. U brojnim predmetima koji uključuju neizvršavanje pravomoćnih presuda kojima se podnositeljima zahtjeva dodjeljuju prava na državne ili socijalne stanove, uglavnom protiv Rusije, Sud je podsjetio da „zahtjev“ može predstavljati „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1 ako je dovoljno utvrđen da bi bio izvršiv. Sud je utvrdio da su podnositelji zahtjeva, u skladu s izvršnim presudama kojima su im dodijeljena prava na priznanice za stanovanje na temelju kojih je sklapan takozvani „sporazumom o socijalnom najmu“ ili kojima je na drugi način potvrđeno njihovo pravo na smještaj, imali utvrđeno „legitimno očekivanje“ da će steći imovinsko pravo. Utvrđena je povreda članka 1. Protokola br. 1 ([Teteriny protiv Rusije](#), stavci 48. - 50.; [Malinovskiy protiv Rusije](#), stavci 44. - 46.; [Ilyushkin i drugi protiv Rusije](#), stavci 49. i 58., [Akimova protiv Azerbajdžana](#), stavci 40. - 41.; [Gerasimov i drugi protiv Rusije](#), stavci 182 - 83.; [Kukalo protiv Rusije](#), stavak 61.; [Sypchenko protiv Rusije](#), stavak 45.). Nadalje, u [Olaru i drugi protiv Moldavije](#), stavci 54. - 57., Sud je utvrdio da nemogućnost lokalnih javnih vlasti da postupe u skladu s pravomoćnim sudskim presudama kojima im je naloženo da podnositeljima zahtjeva pruže socijalne stanove predstavlja sistemsku situaciju.

242. U [Tchokontio Happi protiv Francuske](#), stavci 59. - 61., Sud je činjenično stanje predmeta razlikovao od gore navedenih predmeta [Teteriny protiv Rusije](#) i [Olaru i drugi protiv Moldavije](#). Pozivajući se na sudsku praksu utvrđenu u predmetima [Durini protiv Italije](#) (odl.) i [J.L.S. protiv Španjolske](#) (odl.) (vidi poglavlje Primjenjivost članka 1. Protokola br. 1 - „vlasništvo“), Sud je utvrdio da se pravomoćnom presudom ne zahtijeva da vlasti dodijele vlasništvo nad stanom podnositeljici zahtjeva, već da joj ga stave na raspolaganje za korištenje. Točno je da je podnositeljica zahtjeva mogla steći vlasništvo nad stanom pod određenim uvjetima. Međutim, vlasti nisu imale zakonsku obvezu prodati ga. Prema tome, nije imala legitimno očekivanje da će steći imovinsko pravo te je njezin prigovor na temelju članka 1. Protokola br. 1 odbijen kao nespojiv *ratione materiae* (iako je utvrđena povreda članka 6.).

243. Nadalje, Sud je u nekoliko predmeta razmatrao situacije koje proizlaze iz sustava „posebno zaštićenog stanarskog prava“ u bivšoj Jugoslaviji koji je imao određene posebne značajke u usporedbi s običnim najmom. Države slijednice donijele su različita zakonska rješenja kojima se „zaštićeno stanarsko pravo“, u različitoj mjeri, općenito pretvorilo u zaštićen najam. U predmetima [Blečić protiv Hrvatske](#) [VV], stavak 92., i [Berger-Krall i drugi protiv Slovenije](#), stavak 135., Sud nije smatrao potrebnim odlučiti predstavlja li „stanarsko pravo“ „vlasništvo“ budući da su ti predmeti rješavani na drugim osnovama.

244. U predmetu [Gaćeša protiv Hrvatske](#) (odl.), Sud je presudio da, budući da je u Hrvatskoj posebno zaštićeno stanarsko pravo ukinuto prije nego što je Hrvatska ratificirala Konvenciju, nije morao utvrđivati može li se to samo pravo smatrati „vlasništvom“ zaštićenim člankom 1. Protokola br. 1. Međutim, u predmetu [Mago i drugi protiv Bosne i Hercegovine](#), Sud je presudio da „posebno zaštićeno stanarsko pravo“ predstavlja „vlasništvo“ jer su u Bosni i Hercegovini nositelji tog prava u pravilu imali pravo na povrat svojih prijeratnih stanova, a zatim i otkup tih stanova po vrlo povoljnim uvjetima. Sud je taj predmet razlikovao od predmeta [Gaćeša protiv Hrvatske](#) (odl.) na temelju činjenice da nositelji stanarskog prava u Hrvatskoj više nisu imali mogućnost otkupa svojih stanova prije ratifikacije Konvencije i njenih Protokola od strane Hrvatske.

245. U prijelomnom predmetu [Hutten – Czapska protiv Poljske](#) Sud je prvi put razmatrao situaciju iz suprotnog gledišta - u pogledu prava vlasnika kojima je vraćena imovina izvlaštena u prethodnom režimu, a koji su prigovorili sustavima kontrole najamnine. Sud je od tada razmatrao i druge slične predmete, kao što su [Bittó i drugi protiv Slovačke](#), [Statileo protiv Republike Hrvatske](#) i [R & L, s.r.o., i drugi protiv Češke Republike](#). Općenito, države članice uvele su kontrolu najamnina nakon pada prethodnih režima. Stanarima stanova u tim nekretninama, kojima je dodijeljeno povlašteno stanarsko pravo, bilo je dopušteno ostati u stanovima nakon propasti prethodnog režima, a država je

regulirala iznos najma, koji je obično bio znatno niži od tržišnih cijena. U svim gore navedenim predmetima, Sud je utvrdio da su vlasnici morali snositi nerazmjerni teret te je utvrdio povredu članka 1. Protokola br. 1 (usporedi, za različite gospodarske i socijalne okolnosti, predmete [James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) i [Mellacher i drugi protiv Austrije](#)).

246. Slično tome, u [Radovici i Stănescu protiv Rumunjske](#), vlasnici stanova ponudili su nove ugovore o najmu stanarima koji su koristili te stanove, a koji su prethodno imali sklopljene ugovore o najmu s državom. Stanari su odbili potpisati ugovore o najmu koje su predložili stanodavci. Naknadno podnošenje zahtjeva za naloge za iseljenje od strane stanodavaca bilo je neuspješno jer nisu poštovali zakonske formalnosti. Dodatna posljedica bila je automatsko produljenje najma stanarima. Utvrđena je povreda članka 1. Protokola br. 1.

B. Predmeti u vezi sa socijalnom skrbi

247. Komisija i Sud razmatrali su niz predmeta koji se odnose na različite vrste socijalnog osiguranja / državnih naknada, uključujući mirovinska prava.

248. Članak 1. Protokola br. 1 ne jamči pravo na mirovinu u određenom iznosu (među drugim izvorima prava, [Skorkiewicz protiv Poljske](#) (odl.); [Janković protiv Hrvatske](#) (odl.); [Kuna protiv Njemačke](#) (odl.); [Lenz protiv Njemačke](#) (odl.); [Blanco Callejas protiv Španjolske](#) (odl.); [Kjartan Asmundsson protiv Islanda](#), stavak 39.; [Apostolakis protiv Grčke](#), stavak 36.; [Wieczorek protiv Poljske](#), stavak 57.; [Poulain protiv Francuske](#) (odl.); [Maggio i drugi protiv Italije](#), stavak 55.; [Valkov i drugi protiv Bugarske](#), stavak 84.). Isto tako, ne jamči pravo na starosnu mirovinu kao takvu ([Aunola protiv Finske](#) (odl.); [Da Silva Carvalho Rico protiv Portugala](#) (odl.), stavak 30.).

249. U pogledu obveze pridržavanja sustava starosne mirovine, Sud je u [Ackermann i Fuhrmann protiv Njemačke](#) (odl.) razmatrao je li plaćanje obveznih doprinosa podnositeljima zahtjeva nametalo prekomjerni teret te je predmet proglasio očigledno neosnovanim. U obzir je uzeo činjenicu da je doprinos iznosio otprilike 19 posto njihova bruto prihoda i da su ga podnositelji zahtjeva i njihovi poslodavci plaćali u jednakom udjelu.

250. Činjenica da se neka naknada iz socijalnog osiguranja može smanjiti ili ukinuti ne znači da ona ne predstavlja „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1, barem do ukidanja ([Moskal protiv Poljske](#), stavak 40.; vidi poglavlje Primjenjivost članka 1. Protokola br. 1 - „vlasništvo“). Sud je prihvatio mogućnost smanjenja prava na socijalno osiguranje u određenim okolnostima. Činjenica da je osoba ušla u državni sustav socijalnog osiguranja i čini dio tog sustava, iako je taj sustav obavezan, ne znači nužno da se sustav ne može promijeniti bilo u pogledu uvjeta prihvatljivosti plaćanja bilo u pogledu iznosa naknade ili mirovine ([Richardson protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.), stavak 17.; [Carson i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavci 85. - 89.).

251. Međutim, smanjenje iznosa naknade ili njezino ukidanje obično predstavlja miješanje u „vlasništvo“ koje zahtijeva opravdanje u općem interesu ([Kjartan Asmundsson protiv Islanda](#), stavci 39. - 40.; [Rasmussen protiv Poljske](#), stavak 71.; [Moskal protiv Poljske](#), stavci 51. i 64.; [Grudić protiv Srbije](#), stavak 72.; [Hoogendijk protiv Nizozemske](#) (odl.); [Valkov i drugi protiv Bugarske](#), stavak 84.; [Philippou protiv Cipra](#), stavak 59.).

252. Sudu je važno razmotriti je li pravo podnositelja zahtjeva na ostvarivanje koristi iz sustava socijalnog osiguranja povrijeđeno na način koji je doveo do narušavanja biti njegovih mirovinskih prava ([Domalewski protiv Poljske](#) (odl.); [Kjartan Asmundsson protiv Islanda](#), stavak 39.; [Wieczorek protiv Poljske](#), stavak 57.; [Rasmussen protiv Poljske](#), stavak 75.; [Valkov i drugi protiv Bugarske](#), stavci 91. i 97.; [Maggio i drugi protiv Italije](#), stavak 63.; [Stefanetti i drugi protiv Italije](#), stavak 55.). U pogledu analize razmjernosti ([Da Silva Carvalho Rico protiv Portugala](#) (odl.), stavak 42.), Sud je općenito primijetio da bi oduzimanje cjelokupne mirovine vjerojatno dovelo do povrede članka 1. Protokola br. 1 ([Stefanetti i drugi protiv Italije](#), stavak 59.; [Apostolakis protiv Grčke](#), stavak 41.) i da, nasuprot tome, nametanje smanjenja koje smatra razumnim i razmjernim ne bi nužno dovelo do takve povrede ([Da Silva Carvalho Rico protiv Portugala](#) (odl.), stavak 42.; [Arras i drugi protiv Italije](#), stavak 82.; [Poulain](#)

[protiv Francuske](#) (odl.); [Philippou protiv Cipra](#), stavak 68.; [Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 117.).

253. Međutim, test pravične ravnoteže u kontekstu socijalnog osiguranja koji provodi Sud ne temelji se samo na iznosu ili postotku pretrpljenog gubitka u teoriji. Sud ispituje sve relevantne elemente u odnosu na pozadinu pojedinog predmeta ([Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], stavak 117. i [Stefanetti i drugi protiv Italije](#), stavak 59.). Posebni čimbenici koji su važni za ocjenu razmjernosti miješanja u području socijalnog osiguranja uključuju diskriminatornu prirodu bilo kojeg gubitka prava ([Kjartan Asmundsson protiv Islanda](#), stavak 43.); bilo kakvu proizvoljnost nekog uvjeta ([Klein protiv Austrije](#), stavak 55.); dobru vjeru podnositelja zahtjeva ([Moskal protiv Poljske](#), stavak 44.; [Čakarević protiv Hrvatske](#), stavci 60. - 65.).

254. Važnost postupovnih zaštitnih mjera pri ocjenjivanju pravične ravnoteže u kontekstu prava socijalnog osiguranja dokazuje činjenica da je povreda članka 1. Protokola br. 1 bila utvrđena u predmetu u kojem je odluka o dodjeli naknada iz socijalnog osiguranja podnositeljici zahtjeva naknadno preinačena na temelju ponovne ocjene izvornog spisa podnositeljice zahtjeva ([Moskal protiv Poljske](#), stavak 56.).

255. U situacijama obustave isplate naknada, mogućnost primjene prijelaznog razdoblja tijekom kojeg bi se osobe koje imaju pravo na naknadu mogle prilagoditi novom sustavu jedan je od čimbenika razmjernosti koji ide u prilog tuženoj državi ([Lakićević i drugi protiv Crne Gore i Srbije](#), stavak 72.; [Moskal protiv Poljske](#), stavak 74., u kojem se podnositeljica zahtjeva, praktički iz dana u dan, suočavala s potpunim gubitkom svoje prijevremene mirovine, koja je predstavljala njezin jedini izvor prihoda, i lošim izgledima da će se moći prilagoditi promjeni).

256. Ako odluka o obustavi ili ukidanju naknada ima retrospektivni učinak, to će biti čimbenik koji treba prevagnuti u ravnoteži pri ocjenjivanju razmjernosti miješanja ([Lakićević i drugi protiv Crne Gore i Srbije](#), stavak 71.; [Moskal protiv Poljske](#), stavak 69., za neposredan učinak). U predmetu koji je uključivao retrospektivno ponovno izračunavanje mirovine koja je već dodijeljena podnositeljici zahtjeva, Sud je smatrao da „potencijalni interes države da osigura ujednačenu primjenu Zakona o mirovini ne bi trebao dovesti do retrospektivnog ponovnog izračuna iznosa koji je sud već dodijelio u korist podnositeljice zahtjeva. Retroaktivno ponovno izračunavanje koje dovodi do smanjenja dospjelih iznosa podrazumijevalo je pojedinačan i prekomjeran teret za podnositeljicu zahtjeva i bilo je nespojivo s člankom 1. Protokola br. 1“ ([Bulgakova protiv Rusije](#), stavak 47.). Obveza vraćanja bilo kojeg iznosa primljenog prije odluke o ukidanju ili smanjenju isplate naknada, ako nisu stečene prijevarom, bitna je za ocjenu razmjernosti ([Iwaszkiewicz protiv Poljske](#), stavak 60., usporedi, suprotno tome, predmete [Chroust protiv Češke Republike](#) (odl.); [Moskal protiv Poljske](#), stavak 70.).

257. Protok vremena može biti posebno značajan za pravno postojanje i prirodu naknada iz socijalnog osiguranja. To vrijedi kako za izmjene i dopune zakonodavstva, koje se mogu usvojiti kao odgovor na društvene promjene i razvoj stavova o kategorijama osoba kojima je potrebna socijalna pomoć, tako i za razvoj pojedinačnih situacija ([Wieczorek protiv Poljske](#), stavak 67.).

258. U slučaju kada je isplata mirovine bila zaustavljena automatski, samo na temelju osuđujuće kaznene presude podnositelja zahtjeva, čime je lišen sveukupnih stečenih prava, Sud je utvrdio povredu članka 1. Protokola br. 1 ([Apostolakis protiv Grčke](#), stavak 39.). Nasuprot tome, utvrđeno je da smanjenje naknade od 65 % na istoj osnovi ne otvara nikakvo pitanje, jer je na raspolaganju bio sudski postupak u tri faze u kojem se to smanjenje moglo osporavati; uzimajući usto u obzir izuzetnu težinu kaznenog djela podnositelja zahtjeva ([Banfield protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.); [Philippou protiv Cipra](#), stavci 70., 71. i 74.).

259. Nadalje, naknade koje se temelje na nemogućnosti tužitelja da ostane u plaćenom radnom odnosu zbog lošeg zdravstvenog stanja također se mogu ukinuti ili smanjiti, čak i kada su duže vrijeme bile isplaćivane osobi koja je na njih imala pravo. Prirodno je da se s vremenom različita zdravstvena stanja koja onemogućavaju osobama oboljelim od njih da rade promijene tako da dovedu do pogoršanja ili poboljšanja zdravlja osobe. Državama je dopušteno da poduzmu mjere za ponovno ocjenjivanje zdravstvenog stanja osoba koje primaju invalidsku mirovinu kako bi utvrdile jesu li te

osobe i dalje nesposobne za rad, pod uvjetom da je takvo ponovno ocjenjivanje u skladu sa zakonom i da je popraćeno dovoljnim postupovnim jamstvima. Kad bi se prava na invalidske mirovine nastavila u situacijama u kojima primatelji tih mirovina više nisu ispunjavali mjerodavne pravne uvjete, došlo bi do stjecanja bez osnove od strane tih osoba. Nadalje, to bi bilo nepošteno prema osobama koje doprinose u sustav socijalnog osiguranja, posebice prema onima kojima je uskraćena naknada jer nisu ispunjavali relevantne uvjete. Općenitije govoreći, na taj bi se način dopustila i neprimjerena raspodjela javnih sredstava, odnosno raspodjela u suprotnosti s ciljevima koje bi invalidske mirovine trebale ispuniti ([Wieczorek protiv Poljske](#), stavak 67.; [Iwaszkiewicz protiv Poljske](#), stavak 51.).

260. Sud je u više navrata ispitivao posebno pitanje uživanja povlaštenog položaja u odnosu na mirovinska prava koja su u prošlosti uživali pripadnici komunističke elite, političke policije ili oružanih snaga u postkomunističkim europskim zemljama ([Goretzky protiv Njemačke](#) (odl.); [Lessing i Reichelt protiv Njemačke](#) (odl.); [Schwengel protiv Njemačke](#) (odl.); [Domalewski protiv Poljske](#) (odl.); [Janković protiv Hrvatske](#) (odl.)). U brojnim predmetima, utvrđeno je da je smanjenje naknada zbog uloge koju su primatelji u prošlosti imali u komunističkom sustavu u skladu s člankom 1. Protokola br. 1, posebice stoga što mjere kojima se prigovaralo nisu narušavale stvarnu bit prava - smanjenja nisu u prosjeku prelazila 25 % do 30 %, a podnositelji zahtjeva nastavili su primati mirovine veće od prosječnih mirovina u Poljskoj ([Cichopek i drugi protiv Poljske](#) (odl.), stavci 152. i 156.). U slučaju kada su podnositelji zahtjeva izgubili povlašteno pravo na naknade iz socijalnog osiguranja kao rezultat zakonodavstva namijenjenog osuđivanju političke uloge koju su komunističke službe sigurnosti imale u suzbijanju političke oporbe komunističkog režima, Sud je takve predmete proglasio nedopuštenima, uzimajući u obzir činjenicu da utjecaj na naknade iz socijalnog osiguranja nije bio nerazmjeran ni proizvoljan ([Skorkiewicz protiv Poljske](#) (odl.); [Styk protiv Poljske](#), odluka Komisije; [Bienkowski protiv Poljske](#), odluka Komisije). U takvim je predmetima prihvaćeno da su mjere težile legitimnom cilju, usprkos znatnom razdoblju od gotovo dvadeset godina koje je proteklo između pada komunističkog režima i donošenja domaćeg zakonodavstva kojim su ranije povlaštene osobe lišene prava koja su stekli ([Cichopek i drugi protiv Poljske](#) (odl.), stavak 118.).

261. Utvrđeno je da su smanjenja određenih prava socijalnog osiguranja i plaća kao rezultat primjene različitih mjera štednje u skladu s člankom 1. Protokola br. 1, uzimajući u obzir opći kontekst mjera kojima se prigovaralo (gospodarska kriza) i njihov opseg (stopa mirovine ostala je nepromijenjena, isplata je bila smanjena u razdoblju od tri godine; miješanje je stoga bilo ograničeno i u pogledu vremena i u pogledu opsega - [Da Conceição Mateus i Santos Januário protiv Portugala](#) (odl.), stavci 28. - 29.). U sličnom predmetu koji se odnosio, *inter alia*, na smanjenja mirovina opravdana postojanjem iznimne gospodarske krize bez presedana u novijoj grčkoj povijesti, Sud je utvrdio da proporcionalnost mjera ne otvara pitanja na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Koufaki i Adedy protiv Grčke](#) (odl.), stavci 46. - 49.; (vidi poglavlje Mjere štednje).

262. Sud je prihvatio razlikovanje između državnih službenika i privatnih zaposlenika, za potrebe mirovine, od strane nekih država ugovornica ([Matheis protiv Njemačke](#) (odl.), u pogledu obiteljske mirovine); [Ackermann i Fuhrmann protiv Njemačke](#) (odl.); [Valkov i drugi protiv Bugarske](#), stavak 117.; [Panfile protiv Rumunjske](#) (odl.), stavak 28.; i nedavno, [Giavi protiv Grčke](#), stavak 52.; [Fábián protiv Mađarske](#) [VV], stavci 131. - 132.). Logika na kojoj se temelji taj pristup proizlazi iz strukturnih razlika između tih dvaju sustava, što s druge strane opravdava i različite propise ([Matheis protiv Njemačke](#) (odl.), i općenitije o razlikama između različitih kategorija osiguranika, [Carson i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 84.) (vidi potpoglavlje Članak 14. za [Fábián protiv Mađarske](#) [VV]).

263. Sama činjenica da novo, manje povoljno zakonodavstvo predstavlja lišavanje za osobe koje imaju pravo na mirovinsku naknadu, zbog primjene retrospektivne prekvalifikacije uvjeta koji se odnose na stjecanje mirovinskih prava, sama po sebi nije dovoljna za utvrđivanje povrede. Zakonski propisi o mirovini mogu se mijenjati, a zakonodavna se vlast ne može spriječiti da novim, retrospektivnim odredbama uređuje mirovinska prava koja proizlaze iz važećih zakona ([Khoniakina protiv Gruzije](#), stavci 74. i 75.; vidi također [Arras i drugi protiv Italije](#), stavak 42.; [Sukhobokov protiv Rusije](#), stavak 26., u pogledu neizvršavanja pravomoćne presude kojom se dodjeljuju zaostaci isplata

podnositeljeve mirovine na temelju članka 6.; [Bakradze i drugi protiv Gruzije](#) (odl.), stavak 19.).

264. Očekivanje osobe osigurane prema sustavu zdravstvenog osiguranja da će se njezin ugovor o zdravstvenom osiguranju održati ili obnoviti ne predstavlja vlasništvo ([Ramaer i Van Villingen protiv Nizozemske](#) (odl.), stavak 81.).

265. Kada je riječ o smanjenju plativog iznosa, načela koja se općenito primjenjuju u predmetima koji se odnose na članak 1. Protokola br. 1 jednako su relevantna kada je riječ o plaćama ili o socijalnim naknadama ([Stummer protiv Austrije](#) [VV], stavak 82.).

C. Predmeti vezani uz bankarstvo

266. Na članak 1. Protokola br. 1 pozivalo se u brojnim predmetima koji se odnose na tvrdnje podnositelja zahtjeva o smanjenju vrijednosti njihove ušteđevine ili nemogućnosti da vrate svoju ušteđevinu.

267. Vrijednost štednih računa može se znatno smanjiti kao rezultat inflacije i gospodarskih reformi. U predmetima koji se odnose na smanjenje vrijednosti ušteđevine podnositelja zahtjeva, ponavljajući da članak 1. Protokola br. 1 ne obuhvaća pravo na stjecanje vlasništva ([Grishchenko protiv Rusije](#) (odl.)), Sud je presudio da iz tog članka ne može proizaći opća obveza država da održavaju kupovnu moć iznosa pohranjenih u bankarskim ili financijskim institucijama sustavnim indeksiranjem ušteđevine ili da nadoknade gubitke prouzročene inflacijom ([Gayduk i drugi protiv Ukrajine](#) (odl.); [Appolonov protiv Rusije](#) (odl.); [Todorov protiv Bugarske](#) (odl.); [Poltorachenko protiv Ukrajine](#), stavak 38.; [Zbaranskaya protiv Ukrajine](#) (odl.); [Sherstyuk protiv Ukrajine](#) (odl.); [Boyajyan protiv Armenije](#), stavak 54.; [Ryabykh protiv Rusije](#), stavak 63.; [Dolneanu protiv Moldavije](#), stavak 31.). Slično tome, Konvencija ne nameće obveze državama u pogledu njihove gospodarske politike vezane uz rješavanje posljedica inflacije i drugih gospodarskih pojava, te ne zahtijeva da države ispravljaju takve situacije zakonodavstvom ili sudskom odlukom ([O.N. protiv Bugarske](#) (odl.)). U predmetima u kojima su podnositelji zahtjeva tvrdili da je zbog prekomjernog trajanja sudskog postupka i učinaka inflacije tijekom dugog razdoblja stvarna vrijednost njihovih tužbenih zahtjeva bila znatno smanjena, utvrđeno je da nije aktivirana odgovornost države te su prigovori proglašeni nedopuštenima ([Koksal protiv Turske](#) (odl.), stavak 38.; [Grozeva protiv Bugarske](#) (odl.); [O.N. protiv Bugarske](#) (odl.)).

268. U predmetu koji se odnosio na smanjenje vrijednosti udjela podnositelja zahtjeva, a s obzirom na široku slobodu procjene koju države ugovornice uživaju u tom području, Sud je presudio da su mjere koje je Nacionalna banka Poljske poduzela bez sumnje namijenjene zaštiti interesa klijenata banke koji su banci povjerali svoju imovinu te izbjegavanju velikih financijskih gubitaka koje bi stečaj banke uzrokovao njezinim klijentima ([Olczak protiv Poljske](#) (odl.)).

269. Nadalje, preuzimanje privatne banke od strane državnih vlasti može se smatrati miješanjem u pravo vlasništva bivših dioničara banke ([Süzer i Eksen Holding A.Ş. protiv Turske](#), stavci 143. - 144.). Na Sudu je da utvrdi ispunjava li to miješanje uvjet zakonitosti, težnje legitimnom cilju i proporcionalnosti cilju kojem se teži. Kad se odluka o preuzimanju banke očito donosi kao mjera za kontrolu bankarskog sektora u zemlji, mora se smatrati da se lišavanjem vlasništva teži legitimnom cilju i mora se primijeniti drugi stavak članka 1. Protokola br. 1 ([Süzer i Eksen Holding A.Ş. protiv Turske](#), stavci 146. - 147.). Kako bi ocijenio je li takvo miješanje u pravo vlasništva razmjerno cilju kojem se teži, Sud treba utvrditi je li uspostavljena pravična ravnoteža između zahtjeva općeg interesa zajednice i zaštite temeljnih prava dotičnih pojedinaca ([Cingilli Holding A.Ş. i Cingillioglu protiv Turske](#), stavci 49. - 51.).

270. U pogledu postupaka vezanih uz ukidanje odobrenja za pružanje bankovnih usluga, Sud je naglasio da svako miješanje u mirno uživanje „vlasništva“ mora biti popraćeno postupovnim jamstvima koja dotičnom pojedincu ili subjektu pružaju razumnu mogućnost da svoje argumente iznese nadležnim vlastima u svrhu učinkovitog osporavanja mjera koje predstavljaju miješanje u prava zajamčena ovom odredbom. Pri utvrđivanju toga je li taj uvjet zadovoljen, potrebno je sveobuhvatno sagledati primjenjive sudske i upravne postupke ([Capital Bank AD protiv Bugarske](#), stavak 134.).

271. Zamrzavanje bankovnog računa obično se smatra mjerom kontrole upotrebe vlasništva ([Raimondo protiv Italije](#), stavak 27., u pogledu privremenog oduzimanja imovine radi zapljene u

skladu sa zakonodavstvom o imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom; [Luordo protiv Italije](#), stavak 67; [Valentin protiv Danske](#), stavci 67. - 72., u pogledu oduzimanja prava stečajnim dužnicima na upravljanje i raspolaganje njihovom imovinom; [Trajkovski protiv Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) (odl.), u pogledu zamrzavanja bankovnih računa). Zbog nemogućnosti podnositelja zahtjeva da podignu svoju ušteđevinu više od dvadeset godina i složenosti situacije, zamrzavanje bankovnih računa ispitano je prema općem pravilu u predmetu [Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV]), stavak 99. (za dodatne pojedinosti vidjeti tekst u nastavku).

272. U slučaju pokretanja postupka likvidacije nad bankom, može se smatrati da je zamrzavanje bankovnih računa direktora zakonito i da teži legitimnom cilju ako je svrha tog zamrzavanja osigurati da direktori banke koja je otišla u stečaj ne potroše svoju imovinu u očekivanju mogućih optužbi za kazneno djelo ili građanskih tužbi vezanih uz način na koji su upravljali bankom prije stečaja ([International Bank for Commerce and Development AD i drugi protiv Bugarske](#), stavak 123.).

273. Stabilnost banaka i interesi njihovih deponenata i vjerovnika zaslužuju pojačanu zaštitu. Nacionalne vlasti uživaju široku slobodu procjene pri odabiru načina rješavanja takvih pitanja ([Capital Bank AD protiv Bugarske](#), stavak 136.). U normalnim okolnostima, moglo bi se smatrati da zamrzavanje bankovnih računa direktora banke, u strogo ograničenom trajanju od šest mjeseci, ulazi u tu slobodu procjene te da predstavlja mjeru razmjernu cilju kojem se teži ([International Bank for Commerce and Development AD i drugi protiv Bugarske](#), stavak 124.).

274. Nekoliko predmeta pred Sudom odnosilo se na „stare“ devizne ušteđevine položene u vrijeme SFRJ-a koje su bile zamrznute. Nakon stjecanja neovisnosti, svaka država slijednica SFRJ-a pronašla je drugačije zakonsko rješenje za reguliranje ušteđevina koje je prethodno zajamčio SFRJ (za pregled posebnih okolnosti koje se odnose na različite tužene države, vidi [Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavci 24. - 52.). U tom predmetu, „stare“ devizne ušteđevine postale su nedostupne zbog čimbenika kao što je nedostatak sredstava u relevantnim bankama, zakonsko nametanje zamrzavanja računa i propust nacionalnih vlasti da poduzmu mjere s ciljem omogućavanja imateljima depozita u situaciji podnositelja zahtjeva da raspolažu svojim ušteđevinama.

275. Sud je presudio da su tužbeni zahtjevi koji proizlaze iz deviznih ušteđevina položenih kod poslovne banke prije raspada SFRJ-a predstavljali „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1 ([Suljagić protiv Bosne i Hercegovine](#), stavci 34. - 36.), kao i tužbeni zahtjev protiv Ruske Federacije u vezi s ulaganjem ušteđevine u obveznice državnih premijskih zajmova koje je izdao bivši SSSR ([Yuriy Lobanov protiv Rusije](#), stavci 32. - 34.) ili u obveznice i potvrde koje je izdala štedna banka SSSR-a ([Boyajyan protiv Armenije](#), stavak 57.). Slično tome, vrijednosni papiri s ekonomskom vrijednošću mogu se smatrati „vlasništvom“ ([Jasinskij i drugi protiv Litve](#), odluka Komisije).

276. Međutim, u pogledu potraživanja zamrznutih iznosa u stranoj valuti koje su latvijski podnositelji zahtjeva položili kod Banke vanjskogospodarske aktivnosti u vrijeme SSSR-a, Sud je prigovore podnositelja zahtjeva proglasio nedopuštenima jer se postupci Banke nisu mogli pripisati Latviji, koja nikada nije pokazala nikakav znak prihvatanja ili priznavanja takvih potraživanja ([Likvidējamā p/s Selga i Vasilevska protiv Latvije](#) (odl.), stavci 94. - 113.).

277. U predmetima u kojima su zakonodavne mjere bile usmjerene na isplatu „starih“ deviznih ušteđevina u državnim obveznicama, Sud je, uzimajući u obzir potrebu uspostavljanja ravnoteže između općeg interesa i prava vlasništva podnositelja zahtjeva i svih koji su se nalazili u istoj situaciji, smatrao da su odabrana sredstva prikladna za postizanje legitimnog cilja kojem se težilo (posebice [Trajkovski protiv Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) (odl.)).

278. Bez obzira na mjere u vezi s isplatom „starih“ deviznih ušteđevina koje je država odlučila usvojiti, vladavina prava i načelo zakonitosti zahtijevali su od država ugovornica da poštuju i primjenjuju, na predvidljiv i dosljedan način, zakone koje su donijele. Manjkava provedba državnog zakonodavstva o „starim“ deviznim ušteđevinama dovela je do propusta tužene države da ispuni tu obvezu ([Suljagić protiv Bosne i Hercegovine](#), stavak 57.).

279. Pri ocjenjivanju toga je li uspostavljena „pravična ravnoteža“ između općeg interesa zajednice i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinca, Sud mora provesti sveobuhvatno ispitivanje različitih interesa o kojima je riječ, imajući u vidu da je Konvencija namijenjena zaštititi prava koja su „praktična i učinkovita“. U tom kontekstu treba naglasiti da je nesigurnost - bila ona zakonodavna, administrativna ili posljedica prakse koju primjenjuju vlasti - čimbenik koji je potrebno uzeti u obzir pri ocjenjivanju postupanja države. Uistinu, kada je u pitanju opći interes, dužnost je javnih vlasti postupati pravovremeno, na prikladan i dosljedan način. Iako određena odlaganja mogu biti opravdana u iznimnim okolnostima, Sud je u konkretnom predmetu utvrdio da su podnositelji zahtjeva bili prisiljeni čekati predugo. Vlasti Slovenije i Srbije, bez obzira na njihovu široku slobodu procjene u tom području, nisu uspostavile pravičnu ravnotežu između općeg interesa zajednice i prava vlasništva podnositelja zahtjeva. Utvrđena je povreda članka 1. Protokola br. 1 u pogledu tih dviju tuženih država ([Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavci 108. i 124. - 125.).

280. Odlaganja predstavljaju važan čimbenik pri ocjenjivanju razumnosti miješanja u prava vlasništva. Iako određena odlaganja mogu biti opravdana s obzirom na nastanak iznimnih okolnosti, Sud je u drugim predmetima zaključio da one ne mogu predstavljati dobar razlog za propust države da izvrši isplate podnositeljima zahtjeva ([Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 108.).

281. Ograničenje slobode procjene država nastaje kada mjere koje su usvojile nacionalne vlasti bitno ograničavaju pravo podnositelja na raspolaganje novčanim sredstvima i predstavljaju kontrolu upotrebe vlasništva. Primjerice, Sud je utvrdio da su zakonodavne mjere bile nezadovoljavajuće ako su dovele do odlaganja od nekoliko mjeseci ([Suljagić protiv Bosne i Hercegovine](#), stavak 64.).

282. Isto tako, nemogućnost ishođenja izvršenja pravomoćne presude u korist podnositelja zahtjeva predstavljala je miješanje u njegovo pravo na mirno uživanje „vlasništva“ u kontekstu „stare“ devizne štednje ([Jeličić protiv Bosne i Hercegovine](#), stavak 48.).

D. Oporezivanje

283. Oporezivanje je u načelu miješanje u pravo zajamčeno prvim stavkom članka 1. Protokola br. 1 jer lišava dotičnu osobu vlasništva, odnosno iznosa novca koji mora platiti ([Burden protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 59.; [Špaček, s.r.o., protiv Češke Republike](#), stavak 39.).

284. Miješanje u svrhu oporezivanja općenito je opravdano na temelju drugog stavka tog članka, kojim je izričito propisana iznimka u pogledu plaćanja poreza ili drugih davanja ([Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH protiv Nizozemske](#), stavak 59.).

285. Međutim, to je pitanje ipak u nadležnosti Suda, s obzirom na to da je ispravna primjena članka 1. Protokola br. 1 pod njegovim nadzorom ([Orion-Břeclav, s. r. o. protiv Češke Republike](#) (odl.)). Financijska odgovornost koja proizlazi iz povećanja poreza može negativno utjecati na jamstvo vlasništva ako se njom nameće prekomjeren teret dotičnoj osobi ili ako predstavlja temeljno miješanje u njezin financijski položaj ([Ferretti protiv Italije](#), odluka Komisije; [Wasa Liv Ömsesidigt, Försäkringsbolaget Valands Pensionsstiftelse i skupina od približno 15.000 pojedinaca protiv Švedske](#), odluka Komisije; [Buffalo S.r.l. u stečaju protiv Italije](#), stavak 32.).

286. Državi je općenito dana široka sloboda procjene prema Konvenciji kada je riječ o općim mjerama gospodarske ili socijalne strategije ([Wallishauser protiv Austrije \(br. 2\)](#), stavak 65.), kao i pri oblikovanju i provedbi politike u području oporezivanja („[Bulves](#)“ [AD protiv Bugarske](#), stavak 63.; [Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH protiv Nizozemske](#), stavak 60.; [Stere i drugi protiv Rumunjske](#), stavak 51.). Sud poštuje ocjenu zakonodavne vlasti u takvim pitanjima, osim ako je ta ocjena bez razumnog utemeljenja ([Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH protiv Nizozemske](#), stavak 60.).

287. U prvom je redu na nacionalnim vlastima da odluče o vrsti poreza ili doprinosa koje žele ubirati. Odluke u tom području obično uključuju i procjenu političkih, gospodarskih i socijalnih pitanja koju Konvencija ostavlja u nadležnosti država stranaka jer su domaće vlasti očito u boljem položaju nego organi Konvencije da ocijene takve probleme ([Musa protiv Austrije](#), odluka Komisije; [Baláž protiv](#)

[Slovačke](#) (odl.); [Azienda Agricola Silverfunghi S.a.s. i drugi protiv Italije](#), stavak 103.; [R.Sz. protiv Mađarske](#), stavci 38. i 46.). Na domaćoj je zakonodavnoj vlasti i da odluči što se može klasificirati kao oporezivi dohodak te koja bi trebala biti konkretna sredstva izvršavanja porezne obveze ([Cacciato protiv Italije](#) (odl.), stavak 25.; [Guiso i Consiglio protiv Italije](#) (odl.), stavak 44.).

288. Odlaganje povrata preplaćenog poreza predstavljalo je povredu ([Buffalo S.r.l. u stečaju protiv Italije](#), stavak 39. - Sud je smatrao da su odlaganja u trajanju između pet i deset godina imala ozbiljan utjecaj na financijsku situaciju društva podnositelja zahtjeva koji se nije mogao nadoknaditi samo plaćanjem jednostavne kamate na dospjele iznose, da su prouzročila neizvjesnost za poreznog obveznika i da su bila dodatno otežana nedostatkom bilo kakvih pravnih puteva za ispravljanje te situacije).

289. Isto tako, nemogućnost povrata preplaćenog poreza za koji su domaće vlasti priznale da je plaćen u suprotnosti s mjerodavnim materijalnim pravom dovela je do povrede: pravična ravnoteža bila je narušena i zbog negiranja tužbenog zahtjeva društva podnositelja zahtjeva protiv države i zbog nepostojanja domaćih postupaka koji bi pružili dostatno pravno sredstvo kojim se osigurava zaštita prava društva podnositelja zahtjeva na mirno uživanje „vlasništva“ ([S.A. Dangeville protiv Francuske](#), stavak 61.).

290. Odstupanje vrijednosti imovine korištene za izračun naknade za izvlaštenje i izračun poreza na nasljedstvo dovelo je Sud do utvrđenja povrede na osnovi proizvoljnosti ([Jokela protiv Finske](#), stavak 65.).

291. Sama činjenica da je porezno zakonodavstvo retroaktivne prirode, kao takva, ne dovodi do povrede (primjerice, retroaktivni zakon prema kojem određene transakcije podliježu oporezivanju ([M.A. i 34 druga predmeta protiv Finske](#) (odl.)).

292. Smatralo se da su mjere izvršenja u okviru poreznih postupaka koje nisu automatski obustavljene kad je dužnik protiv njih uložio žalbu prihvatljive i da spadaju u široku slobodu procjene države, ali da moraju biti popraćene postupovnim zaštitnim mjerama kako bi se osiguralo da pojedinci ne budu dovedeni u položaj u kojem su njihove žalbe učinkovito ograničene, a oni nisu u mogućnosti učinkovito zaštititi svoje interese. Jedan je od važnih čimbenika u tom pogledu pitanje je li postojao razuman stupanj komunikacije između uključenih javnih vlasti, a koja bi omogućila zaštitu prava poreznih obveznika ([Rousk protiv Švedske](#), stavak 124.).

293. Sama činjenica da je porezna stopa vrlo visoka sama po sebi ne dovodi do povrede; Sud ispituje poreznu stopu podnositelja zahtjeva ([R.Sz. protiv Mađarske](#), stavak 54.). Oporezivanje po znatno višoj poreznoj stopi od one koja je bila na snazi kada je predmetni prihod ostvaren može se smatrati nerazumnim miješanjem u očekivanja zaštićena člankom 1. Protokola br. 1 ([M.A. i 34 druga predmeta protiv Finske](#) (odl.)).

294. Međutim, u predmetu u kojem je otpuštena državna službenica bila dužna platiti porez na otpremninu po ukupnoj stopi od 52 %, Sud je utvrdio povredu iz sljedećih razloga: ta je stopa znatno premašila stopu koja se primjenjuje na sve ostale prihode; podnositeljica zahtjeva pretrpjela je znatan gubitak dohotka kao rezultat nezaposlenosti; i porez je od strane poslodavca izravno odbijen od otpremnine, bez ikakve pojedinačne ocjene njezine situacije, te je naplaćen na dohodak vezan uz aktivnosti koje su se odvijale prije relevantne porezne godine ([N.K.M. protiv Mađarske](#), stavci 66. - 74.).

295. Također u kontekstu poreznog postupka, Sud pridaje važnost dostupnosti postupovnih mjera zaštite u relevantnim postupcima (usporedi [Agosi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 55.). Pravična ravnoteža bila je narušena u slučajevima kada su nacionalne vlasti, u nedostatku bilo kakvih naznaka o izravnoj umiješanosti pojedinca ili subjekta u prijevartu zlorabom lanca isporuke koji podliježe PDV-u ili bilo kakvih saznanja o tome, ipak kaznile primatelja isporuke koja podliježe PDV-u, a koji je u potpunosti ispunjavao svoje obveze, zbog aktivnosti ili neaktivnosti dobavljača nad kojim on nije imao nikakvu kontrolu i čije ispunjavanje obveza nije mogao nadzirati ni osigurati („[Bulves](#)“ [AD protiv Bugarske](#), stavci 67. - 71.).

E. Prostorno planiranje

296. Prava vlasnika, u pogledu pitanja urbanog ili regionalnog planiranja, u biti su evolutivna. Politike urbanog i regionalnog planiranja jesu, *par excellence*, područja u koje država intervenira, posebice kroz kontrolu vlasništva u općem ili javnom interesu. U takvim okolnostima, u kojima prevladava opći interes zajednice, Sud zauzima stav da je sloboda procjene države veća nego kada su u pitanju isključivo građanska prava ([Gorraiz Lizarraga i drugi protiv Španjolske](#), stavak 70.; [Mellacher i drugi protiv Austrije](#), stavak 55.; [Chapman protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], stavak 104.).

297. Na temelju članka 1. Protokola br. 1, sama činjenica da osoba posjeduje neko zemljište ne daje sama po sebi pravo vlasniku da gradi na tom zemljištu. Nametanje i održavanje različitih ograničenja gradnje dopušteno je na temelju ove odredbe.

298. Sud je ispitao brojne predmete koji se odnose na ograničenja koja su vlasnicima zemljišta nametnuta u kontekstu prostornog planiranja, a koja ponekad traju dugi niz godina ([Skibińscy protiv Poljske](#), stavak 98.; [Skrzyński protiv Poljske](#), stavak 92.; [Rosiński protiv Poljske](#), stavak 89.; [Buczkiewicz protiv Poljske](#), stavak 77.; [Pietrzak protiv Poljske](#), stavak 115.; [Hakan Ari protiv Turske](#), stavak 36.; [Rossitto protiv Italije](#), stavak 37.; [Maioli protiv Italije](#), stavak 52.; [Hüseyin Kaplan protiv Turske](#), stavak 38.; [Ziya Çevik protiv Turske](#), stavak 33.). U [Jahn i drugi protiv Njemačke](#) [VV], stavci 100. - 105., koji se odnosio na iznimne okolnosti, utvrđeno je da su takva ograničenja, čak i kada su nametnuta trajno i bez ikakvog prava na naknadu, u skladu s ovom odredbom.

Zahtjevi su bili proglašeni nedopuštenima u predmetima koji su se odnosili na apsolutnu zabranu gradnje, popraćenu nemogućnošću potraživanja naknade od općine u slučajevima kada vlasnici nisu pokazali namjeru gradnje niti su dokazali da ih je zabrana obvezala da promijene namjenu za koju se imovina koristila ([Scagliarini protiv Italije](#) (odl.)); ili kada je, bez mijenjanja namjene, podnositelj zahtjeva duže vrijeme čekao prije nego što je podnio zahtjev za građevinsku dozvolu ([Galtieri protiv Italije](#) (odl.)). U drugim slučajevima, povreda je utvrđena čak i kada nije postojao konkretan projekt izgradnje, a na osnovi činjenice da je zakonodavna vlast prvo donijela zakone kojima je predviđeno pravo na naknadu za izvlaštenje, ali je naknadno više puta odgađala stupanje na snagu tih zakona ([Skibińscy protiv Poljske](#), stavak 78.).

299. Utvrđeno je da nezakonito korištenje zemljišta u privatnom vlasništvu od strane javnih vlasti radi provedbe razvojnih projekata, čime je stvoren mehanizam koji vlastima omogućava da ostvare korist od nezakonite situacije u kojoj je vlasnik zemljišta stavljen pred gotov čin, predstavlja povredu prava na mirno uživanje „vlasništva“ ([Belvedere Alberghiera S.r.l. protiv Italije](#), stavak 59.).

300. Sud je naglasio da su poteškoće u donošenju sveobuhvatnog pravnog okvira u području urbanističkog planiranja dio procesa prijelaza iz socijalističkog pravnog poretka i njegovog imovinskog sustava u poredak koji je u skladu s vladavinom prava i tržišnim gospodarstvom - a koji proces je po svojoj prirodi prožet poteškoćama. Međutim, te poteškoće i težina zadaće zakonodavnih vlasti koje moraju rješavati sva složena pitanja koja takav prijelaz podrazumijeva ne oslobađaju države članice od obveza koje proizlaze iz Konvencije ili njenih Protokola ([Schirmer protiv Poljske](#), stavak 38.; [Skibińscy protiv Poljske](#), stavak 96.).

F. Oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom

301. Sud je u brojnim predmetima razne mjere poduzete u svrhu suzbijanja nezakonitog stjecanja od imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ispitao na temelju članka 1. Protokola br. 1.

302. U takvim slučajevima, države imaju široku slobodu procjene pri provedbi politika za borbu protiv organiziranog kriminala, uključujući oduzimanje nezakonito stečene imovine ([Raimondo protiv Italije](#), stavak 30.; [Riela i drugi protiv Italije](#) (odl.); [Arcuri i drugi protiv Italije](#) (odl.); [Gogitidze i drugi protiv Gruzije](#), stavak 108.).

303. Oduzimanje imovine koja može predstavljati ili sredstva počinjenja ili imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom ne mora nužno biti obuhvaćeno drugom rečenicom prvog stavka članka 1. Protokola br. 1 ([Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 63.; [Agosi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#),

stavak 51.), iako oduzimanje, po svojoj prirodi, lišava osobu vlasništva.

304. U situacijama kada su se mjere oduzimanja provodile neovisno o optužbi za kazneno djelo jer se smatralo da je dotična imovina nezakonito stečena jer nije dokazano zakonito podrijetlo te imovine ili je ta imovina predstavljala sredstvo počinjenja kaznenog djela, Sud je oduzimanje obično smatrao kontrolom upotrebe vlasništva ([Raimondo protiv Italije](#), stavak 27.; [Riela i drugi protiv Italije](#) (odl.); [Sun protiv Rusije](#), stavak 25.; [Arcuri i drugi protiv Italije](#) (odl.); [C.M. protiv Francuske](#) (odl.); [Air Canada protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 34.).

305. Isti je pristup primijenjen i u predmetima koji su se odnosili na oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom nakon donošenja osuđujuće presude ([Phillips protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 51.; [Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 26., na temelju članka 7. Konvencije; [Van Offeren protiv Nizozemske](#) (odl.), na temelju članka 6. Konvencije).

306. U slučajevima kada je oduzimanje bilo nametnuto neovisno o optužbi za kazneno djelo protiv trećih strana, Sud je dao slobodu vlastima da primijene mjere oduzimanja ne samo na osobe koje su bile izravno optužene za kaznena djela, već i na članove njihovih obitelji i druge bliske srodnike za koje se pretpostavljalo da posjeduju nepošteno stečenu imovinu i njom upravljaju u ime osumnjičenih počinitelja, ili koji inače nisu imali potrebni *bona fide* status ([Raimondo protiv Italije](#), stavak 30.; [Arcuri i drugi protiv Italije](#) (odl.); [Morabito i drugi protiv Italije](#) (odl.); [Butler protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.); [Webb protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.); [Saccoccia protiv Austrije](#), stavak 88.; [Silickienė protiv Litve](#), stavak 65., u kojem je mjera oduzimanja izrečena udovici korumpiranog javnog službenika).

307. Oduzimanjem se u takvim slučajevima nastojalo spriječiti nezakonitu upotrebu, na način opasan za društvo, „vlasništva“ čije zakonito podrijetlo nije utvrđeno. Sud je primijetio poteškoće s kojima se javne vlasti susreću u borbi protiv organiziranog kriminala. Oduzimanje, namijenjeno zaustavljanju tih kretanja sumnjivog kapitala, u tom je kontekstu učinkovito i potrebno oružje. Nalog za oduzimanje imovine stečene kaznenim djelom u općem je interesu kao sredstvo odvratanja onih koji bi se bavili kriminalnim aktivnostima, a također predstavlja jamstvo da se zločin ne isplati ([Denisova i Moiseyeva protiv Rusije](#), stavak 58.; [Phillips protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 52.; [Zaklada Dassa i drugi protiv Lihtenštajna](#) (odl.), na temelju članaka 6. i 7.).

308. U postupcima koji se odnose na različite oblike oduzimanja ili represivnih fiskalnih mjera u odnosu na imovinu u kojima javne vlasti postupaju na temelju pretpostavke da je imovina stečena nezakonito, članak 6. Konvencije općenito ne sprječava države da pribjegavaju pretpostavkama ([Salabiaku protiv Francuske](#), stavak 28.). Isti je pristup primijenjen u slučaju prigovora o pretpostavkama u tom kontekstu bilo na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Cacucci i Sabatelli protiv Italije](#) (odl.), stavak 43.; [Yildirim protiv Italije](#) (odl.)); bilo na temelju članka 6. (prebacivanje tereta dokazivanja na podnositelja zahtjeva koji mora dokazati da je njegova imovina bila zakonito stečena - [Grayson i Barnham protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 45.; [Phillips protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 43.; kao i [Perre protiv Italije](#) (odl.), za ispitivanje svjedoka). Korištenje pretpostavki, ako je stranci dana prilika da pobije te pretpostavke, u skladu je s pretpostavkom nevinosti. Nasuprot tome, utvrđena je povreda članka 6. stavka 2. u slučaju kada je nalog za oduzimanje izdan u odnosu na robu iako je vlasnik bio oslobođen optužbi u kaznenom postupku zbog kaznenog djela kojim je ta imovinska korist navodno ostvarena ([Geerings protiv Nizozemske](#), stavci 43. - 51.).

309. Sud je pridavao važnost različitim postupkovnim jamstvima koja su dostupna u postupcima oduzimanja, kao što je kontradiktornost tih postupaka ([Yildirim protiv Italije](#) (odl.); [Perre protiv Italije](#) (odl.)); otkrivanje argumenata optužbe unaprijed ([Grayson i Barnham protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 45., za javnu raspravu); prilika da stranka podnese dokumentarne dokaze i iskaze ([Butler protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.); [Perre protiv Italije](#) (odl.)), mogućnost da osobu pravno zastupa privatno angažirani odvjetnik ([Butler protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.); činjenica da stranka može oboriti pretpostavku kaznene prirode imovine ([Geerings protiv Nizozemske](#), stavak 44.); činjenica da sudac ima diskrecijsku ovlast ne primijeniti pretpostavku ako smatra da bi njezina primjena dovela do ozbiljnog rizika od nepravde ([Phillips protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 43.); pitanje je li obavljena pojedinačna ocjena toga koja bi se imovina trebala oduzeti u svjetlu činjeničnog stanja predmeta

([Rummi protiv Estonije](#), stavak 108.; [Silickienė protiv Litve](#), stavak 68.); u cjelini, pitanje je li podnositelju zahtjeva pružena razumna prilika da iznese svoje argumente pred domaćim sudovima ([Veits protiv Estonije](#), stavci 72. i 74.; [Jokela protiv Finske](#), stavak 45.); uzimanje u obzir sveobuhvatnog pregleda dotičnog postupka ([Denisova i Moiseyeva protiv Rusije](#), stavak 59.).

G. Povrat vlasništva

310. Nakon demokratskih promjena u srednjoj i istočnoj Europi, mnoge su vlade donijele zakonodavstvo kojim se predviđa povrat imovine izvlaštene nakon Drugog svjetskog rata ili su rješavale pitanje povrata u postojećem pravnom okviru.

311. U pogledu oduzimanja imovine prije ratifikacije Konvencije i njenih Protokola, organi Konvencije dosljedno su smatrali da je lišavanje vlasništva ili drugog stvarnog prava u načelu trenutni čin i ne stvara trajnu situaciju „lišavanja prava“ ([Malhous protiv Češke Republike](#) (odl.) [VV]; [Preußische Treuhand GmbH & Co. KG a.A. protiv Poljske](#) (odl.), stavak 57.).

312. Nadalje, članak 1. Protokola br. 1 ne može se tumačiti kao nametanje bilo kakve opće obveze državama ugovornicama da vrate imovinu koja je prenesena na njih prije nego što su ratificirale Konvenciju ([Jantner protiv Slovačke](#), stavak 34.).

313. Isto tako, članak 1. Protokola br. 1 ne nameće nikakva ograničenja slobode država ugovornica da utvrde opseg povrata imovine i izaberu uvjete pod kojima pristaju vratiti prava vlasništva prijašnjih vlasnika ([Maria Atanasiu i drugi protiv Rumunjske](#), stavak 136.). Konkretno, države ugovornice uživaju široku slobodu procjene u pogledu isključivanja određenih kategorija bivših vlasnika iz povrata tih prava. U slučajevima kada su kategorije vlasnika tako isključene, njihovi zahtjevi za povrat ne mogu pružiti osnovu za „legitimno očekivanje“ koje uživa zaštitu članka 1. Protokola br. 1 ([Gratzinger i Gratzingerova protiv Češke Republike](#) (odl.) [VV], stavci 70. - 74.; [Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavak 35.; [Smiljanić protiv Slovenije](#) (odl.), stavak 29.).

314. Prema tome, nada u priznanje vlasničkog prava koje je bilo nemoguće stvarno uživati ne može se smatrati „vlasništvom“ u smislu članka 1. Protokola br. 1, kao ni uvjetni zahtjev koji prestaje važiti zbog neispunjenja uvjeta ([Malhous protiv Češke Republike](#) (odl.) [VV]; [Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavak 35.). Uvjerjenje da će se zakon koji je prethodno na snazi izmijeniti u korist podnositelja zahtjeva ne može se smatrati oblikom legitimnog očekivanja u smislu članka 1. Protokola br. 1. Postoji razlika između puke nade u povrat, ma koliko ta nada bila razumna, i legitimnog očekivanja, čija narav mora biti konkretnija od puke nade i utemeljena na zakonskoj odredbi ili pravnom aktu kao što je sudska odluka ([Gratzinger i Gratzingerova protiv Češke Republike](#) (odl.) [VV], stavak 73.; [Von Maltzan i drugi protiv Njemačke](#) (odl.) [VV], stavak 112.).

315. S druge strane, nakon što država ugovornica, nakon što je ratificirala Konvenciju, uključujući Protokol br. 1, donese propise koji osiguravaju puni ili djelomičan povrat imovine oduzete u prethodnom režimu, može se smatrati da takvi propisi stvaraju novo vlasničko pravo zaštićeno člankom 1. Protokola br. 1 za osobe koje ispunjavaju uvjete za priznavanje prava ([Maria Atanasiu i drugi protiv Rumunjske](#), stavak 136.). Isto se može primijeniti u odnosu na mjere povrata ili naknade utvrđene propisima donesenim prije ratifikacije ako su ti propisi ostali na snazi nakon što je država ugovornica ratificirala Protokol br. 1 ([Von Maltzan i drugi protiv Njemačke](#) (odl.) [VV], stavak 74.; [Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], stavak 35.; [Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavak 125.).

316. Stoga, kad je riječ o sadržaju i opsegu predmetnog prava, Sud je primijetio da se to pitanje mora promatrati s obzirom na to što je sve bilo „vlasništvo“ podnositelja zahtjeva na datum stupanja Protokola na snagu i, što je od presudne važnosti, na datum kada je podnio svoj prigovor ustanovama Konvencije ([Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavci 125. i 132.). U tom predmetu, pravo podnositelja zahtjeva na kompenzacijsku imovinu dodijeljeno mu je prema poljskom zakonodavstvu - kojim se prava dodjeljuju osobama vraćenim u domovinu s područja preko rijeke Bug nakon Drugog svjetskog rata ili njihovim nasljednicima - koje je ostalo na snazi na datum stupanja na snagu Protokola br. 1 za Poljsku.

317. U pogledu provedbe poduzetih reformi, vladavina prava na kojoj se temelji Konvencija i načelo

zakonitosti iz članka 1. Protokola br. 1 zahtijevaju od država ne samo da poštuju i primjenjuju, na predvidljiv i dosljedan način, zakone koje su donijele već i, kao posljedicu te dužnosti, da osiguraju pravne i praktične uvjete za njihovu provedbu ([Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavak 184.).

318. Nekoliko predmeta u području povrata imovine odnosilo se na propust domaćih vlasti da izvrše pravomoćne sudske (ili upravne) odluke. Presuda kojom se vlasti obvezuju pružiti naknadu, u obliku zemljišta ili novčane naknade, u skladu s domaćim zakonodavstvom o povratu vlasničkih prava, pruža podnositelju zahtjeva izvršiv zahtjev koji predstavlja „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1 ([Jasiūnienė protiv Litve](#), stavak 44.). Prema tome, kada postoji pravomoćna sudska presuda u korist tužitelja, može doći do primjene pojma „legitimnog očekivanja“ ([Driza protiv Albanije](#), stavak 102.).

319. Slično tome, u pilot-presudi [Manushage Puto i drugi protiv Albanije](#), stavci 110. - 118., Sud je smatrao da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju zbog neizvršenja pravomoćne odluke kojom je podnositeljima zahtjeva dodijeljena naknada umjesto povrata njihove imovine. Neizvršenje pravomoćnih odluka, zajedno s ostalim nedostacima rumunjskog sustava povrata imovine, dovelo je do povrede članka 1. Protokola br. 1 u predmetu [Maria Atanasiu i drugi protiv Rumunjske](#), kao i do postupka za donošenje pilot-presude (*ibid.*, stavci 215. - 218.).

320. Što se tiče opravdanja koje Vlada može iznijeti za svoje miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na vlasništvo, Sud je ponovio da nedostatak sredstava ne može opravdati propust u izvršavanju pravomoćnog i obvezujućeg duga koji država duguje ([Driza protiv Albanije](#), stavak 108.; [Prodan protiv Moldavije](#), stavak 61.).

321. Samo u vrlo iznimnim slučajevima, primjerice, u jedinstvenom kontekstu ponovnog ujedinjenja Njemačke, Sud je prihvatio da nedostatak bilo kakve naknade nije narušio „pravičnu ravnotežu“ koju je potrebno uspostaviti između zaštite vlasništva i zahtjeva općeg interesa ([Jahn i drugi protiv Njemačke](#) [VV], stavak 117.). Općenito, članak 1. Protokola br. 1 zahtijeva da iznos naknade dodijeljene za imovinu koju je država oduzela bude „razumno povezan“ s njezinom vrijednošću ([Broniowski protiv Poljske](#) [VV], stavak 186.).

322. Nadalje, neki su se predmeti pred Sudom odnosili na nepoštovanje učinka *res judicata* pravomoćne presude, koje je rezultiralo ukidanjem prava vlasništva podnositelja zahtjeva bez naknade. U takvim okolnostima, Sud je utvrdio da povreda načela pravne sigurnosti dovodi do povrede pretpostavke zakonitosti na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Parvanov i drugi protiv Bugarske](#), stavak 50.; [Kehaya i drugi protiv Bugarske](#), stavak 76.; [Chengelyan i drugi protiv Bugarske](#), stavci 49. - 50.). Pretpostavka zakonitosti znači ne samo poštovanje mjerodavnih odredbi domaćeg prava već i usklađenost s vladavinom prava. Ona stoga podrazumijeva da treba postojati zaštita od proizvoljnog djelovanja ([Parvanov i drugi protiv Bugarske](#), stavak 44.).

323. Dakle, s obzirom na proturječne odluke domaćih sudova i propust domaćeg suda da objasni zašto odstupa od očigledne logike prethodne presude, lišavanje „vlasništva“ podnositelja zahtjeva ne može biti u skladu s vladavinom prava ni slobodno od proizvoljnosti i stoga ne može ispuniti pretpostavku zakonitosti na temelju članka 1. Protokola br. 1 ([Parvanov i drugi protiv Bugarske](#), stavak 50.). Slično tome, Sud je primijetio na temelju članka 6. da su, u posebnom kontekstu povrata nacionalizirane imovine u Rumunjskoj, nedostatak zakonodavne usklađenosti i sukobljena sudska praksa o tumačenju određenih aspekata zakona o povratu stvorili opće ozračje nedostatka pravne sigurnosti ([Tudor Tudor protiv Rumunjske](#), stavak 27.).

324. Nadalje, istodobno postojanje dvaju vlasničkih listova za istu imovinu i nedostatak naknade vlasniku koji ne može uživati u svojem „vlasništvu“ doveli su do povrede članka 1. Protokola br. 1 u mnogim presudama Suda (od kojih je prva bila u predmetu [Străin i drugi protiv Rumunjske](#), stavci 46. - 47.).

325. Sud je također imao priliku ispitati situaciju vlasnika kojima je, nakon što su imovinu stekli u dobroj vjeri, ta imovina naknadno oduzeta jer su druge osobe bile priznate kao zakoniti vlasnici ([Toșcuță i drugi protiv Rumunjske](#), stavak 33.).

326. Konkretno, prodaja imovine neke osobe od strane države trećoj strani koja djeluje u dobroj vjeri, čak i kad prethodi pravomoćnoj sudskoj potvrdi prava vlasništva te osobe, predstavlja lišavanje

vlasništva. Takvo je lišavanje, u kombinaciji s potpunim nedostatkom naknade, u suprotnosti s člankom 1. Protokola br. 1 ([Vodă i Bob protiv Rumunjske](#), stavak 23.). U predmetu [Katz protiv Rumunjske](#), stavci 30. - 36., Sud je utvrdio da povreda članka 1. Protokola br. 1 ukazuje na to da postoji rašireni problem prouzrokovan manjkavim zakonodavstvom o povratu nacionaliziranih zgrada koje je država prodala trećim stranama, koje su ih kupile u dobroj vjeri, i da se čak ni brojnim izmjenama zakona ta situacija nije poboljšala. Sud je smatrao da je takav propust države da svoje zakonodavstvo dovede u red ne samo otežavajući čimbenik već i prijetnja budućoj učinkovitosti mehanizama Konvencije na temelju članka 46. Konvencije. Ta je situacija i dalje bila problematična u presudi [Preda i drugi protiv Rumunjske](#), stavci 146. - 148., koja je uslijedila nakon presude [Maria Atanasiu i drugi protiv Rumunjske](#).

327. U predmetu [Pincová i Pinc protiv Češke Republike](#) podnositelji zahtjeva prigovorili su povredi prava vlasništva, ustvrdivši da su kuću stekli u dobroj vjeri 1967. godine, a da nisu znali da je ta imovina prethodno bila oduzeta i nisu imali kontrolu nad detaljima transakcije ili kupoprodajnom cijenom. Sud je smatrao nužnim osigurati da ublažavanje starih povreda ne dovede do nerazmjerne nove nepravde. U tom smislu, zakonodavstvo bi trebalo omogućiti uzimanje u obzir posebnih okolnosti svakog predmeta, tako da osobe koje su stekle svoje „vlasništvo“ u dobroj vjeri ne budu prisiljene snositi teret odgovornosti koja je s pravom na državi koja je nekad oduzela to „vlasništvo“ (*ibid.*, stavak 58.). U tom je predmetu utvrđena povreda (također [Zvolský i Zvolská protiv Češke Republike](#), stavci 72. - 74.). Proporcionalnost mjera koje su - s ciljem pružanja naknade osobama kojima je komunistički režim proizvoljno oduzeo imovinu - lišile druge pojedince imovine koju su kupili od države također je bila dovedena u pitanje u [Velikovi i drugi protiv Bugarske](#), stavci 181. i 190.

328. Konačno, prekomjerno trajanje postupka povrata dovelo je do povrede članka 6. u brojnim predmetima, primjerice, protiv Rumunjske, Slovačke i Slovenije ([Sirc protiv Slovenije](#), stavak 182.). U takvim je predmetima Sud često smatrao nepotrebnim odlučivati o prigovorima podnositelja zahtjeva na temelju članka 1. Protokola br. 1. Međutim, u slučajevima u kojima je došlo do odlaganja u postupku nakon priznavanja prava vlasništva podnositelja zahtjeva, Sud je utvrdio zasebnu povredu članka 1. Protokola br. 1, posebice zbog stanja neizvjesnosti u kojem su se podnositelji zahtjeva našli u pogledu sudbine njihove imovine ([Igarienė i Petrauskienė protiv Litve](#), stavci 55. i 58.; [Beinarovič i drugi protiv Litve](#), stavci 141. i 154.). U predmetu [Kirilova i drugi protiv Bugarske](#), stavci 120. - 121., došlo je do znatnih odlaganja u predaji stanova koji su podnositeljima zahtjeva ponuđeni kao naknada za izvlaštenje njihove imovine.

329. Konačno, u [Vasilev i Doycheva protiv Bugarske](#), stavci 45. - 53., u pogledu povrata poljoprivrednog zemljišta koje je komunistički režim kolektivizirao njegovim vlasnicima ili njihovim nasljednicima, utvrđena je povreda članka 1. Protokola br. 1 i članka 13. zbog neaktivnosti domaćih vlasti u ispunjavanju raznih potrebnih formalnosti.

H. Društva u državnom vlasništvu

330. Odlučujući mogu li se djela ili propusti nekog društva pripisati na temelju Konvencije dotičnom tijelu vlasti ili nadležnoj državi članici, Sud će uzeti u obzir čimbenike kao što su oni navedeni u predmetu [Radio France i drugi protiv Francuske](#) (odl.), stavak 26., u kontekstu članka 34. Konvencije. Sud će posebice morati razmotriti je li društvo uživalo dovoljnu institucionalnu i poslovnu neovisnost od države da bi država bila oslobođena od odgovornosti na temelju Konvencije za djela i propuste tog društva ([Mykhaylenko i drugi protiv Ukrajine](#), stavak 44.; [Shlepkov protiv Rusije](#), stavak 24.; [Ljubljanska banka d.d. protiv Hrvatske](#) (odl.), stavci 51. - 55.; [Liseytsseva i Maslov protiv Rusije](#), stavak 151.). Ništa u tekstu članka 34. ne ukazuje na to da se izraz „nevladina organizacija“ može tumačiti tako da isključuje samo one vladine organizacije koje se mogu smatrati dijelom tužene države ([Hrvatska gospodarska komora protiv Srbije](#) (odl.), stavak 38.).

331. Takozvani test „institucionalne i poslovne neovisnosti“, na koji je Sud uputio u velikom broju predmeta, izravno proizlazi iz kriterija sažetih u odluci [Radio France](#). S tim u vezi, Sud uzima u obzir razne čimbenike, od kojih se nijedan ne čini presudnim sam po sebi, kad ocjenjuje smatra li se pravna

osoba, posebice, društvo u državnom vlasništvu, „vladinom organizacijom“ u smislu članka 34. Konvencije.

332. Navedeni čimbenici uključuju pravni status društva (prema javnom ili privatnom pravu); prava dodijeljena društvu (odnosno pitanje jesu li dodijeljena prava obično dana samo javnim vlastima), prirodu njegove djelatnosti (odnosno pitanje obavlja li društvo javnu funkciju ili posluje kao tradicionalno poduzeće) i kontekst u kojem ju obavlja (kao što je monopol), institucionalnu neovisnost (odnosno opseg državnog vlasništva) i poslovnu neovisnost (odnosno opseg državnog nadzora i kontrole).

333. Pri utvrđivanju odgovornosti države za dugove društva u državnom vlasništvu, čini se da se uzimaju u obzir i drugi dodatni čimbenici, kao što je uloga države u odnosu na tešku situaciju u kojoj se društvo našlo, odnosno nesolventnost, ili pitanje može li se pretpostaviti da je država u cijelosti ili djelomično prihvatila odgovornost za dugove društva (usporedi, [Liseytseva i Maslov protiv Rusije](#), stavci 184. - 192.).

334. Prema tome, kada su ti elementi prisutni, javna priroda društva dužnika može se potvrditi bez obzira na formalnu klasifikaciju prema domaćem pravu. Stoga, kada dostatni razlozi, u konkretnim okolnostima predmeta, omogućuju donošenje zaključka da je država odgovorna za dugove društva podnositeljima zahtjeva, Sud će zaključiti da je prigovor podnositelja zahtjeva spojiv *ratione personae* s odredbama Konvencije.

335. U slučaju kada je država bila većinski dioničar privatnog društva, Sud je zaključio da, unatoč tome što je predmetno društvo zasebna pravna osoba, ono nije uživalo dovoljnu institucionalnu i poslovnu neovisnost od države ako je (i) država u velikoj mjeri kontrolirala njegovu imovinu i njom upravljala; (ii) ako je država imala i izvršavala ovlast da poduzima mjere usmjerene na poboljšanje financijske situacije društva raznim sredstvima kao što je poništavanje, pa makar i samo privremeno, dospjelih obveza koje su joj zaračunali sudovi ili poticanjem ulaganja u društvo, i (iii) ako je sama Vlada prihvatila određeni stupanj odgovornosti za dugove društva ([Khachatryan protiv Armenije](#), stavci 51. - 54.).

336. Međutim, kada tuženo društvo s odvojenom pravnom osobnošću ima mogućnost imati imovinu koja se razlikuje od imovine njegovih dioničara i kada delegira upravljanje, država, kao i svaki drugi dioničar, bit će odgovorna samo za dugove u iznosu uloženom u udjele društva ([Anokhin protiv Rusije](#) (odl.)).

337. Konkretno, kada je riječ o društvima u sustavu društvenog vlasništva, koji se opsežno koristio u SFRJ-u, Sud je presudio da ta društva, općenito, ne uživaju „dovoljnu institucionalnu i poslovnu neovisnost od države“ da bi država bila oslobođena od odgovornosti na temelju Konvencije ([R. Kačapor i drugi protiv Srbije](#), stavak 98.; [Mykhaylenky i drugi protiv Ukrajine](#), stavak 44.; [Zastava It Turs protiv Srbije](#) (odl.), stavci 21. - 23.).

338. Nadalje, Sud je presudio da se parametri razvijeni u odnosu na društva u državnom vlasništvu koja nisu financijske institucije mogu primijeniti i na predmete koji se odnose na banke u državnom vlasništvu ([Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 116.). Ključni kriteriji na koje se poziva pri odlučivanju hoće li se država smatrati odgovornom za bankarske dugove jednaki su kriterijima koje je Sud utvrdio u odluci [Radio France](#).

339. U predmetu [Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 114., Sud je podsjetio kako država može biti odgovorna za dugove društva u državnom vlasništvu, čak i ako je to društvo zasebna pravna osoba, pod uvjetom da ono ne uživa dovoljnu institucionalnu i poslovnu neovisnost od države kako bi država bila oslobođena od odgovornosti na temelju Konvencije ([Mykhaylenky i drugi protiv Ukrajine](#), stavci 43. - 46.; [Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei protiv Moldavije](#), stavci 17. - 19.; [Yershova protiv Rusije](#), stavci 54. - 63.; [Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavci 92. - 107.).

340. Osim gore navedenih čimbenika, Sud je zauzeo stav da se čak i dodatni čimbenici razvijeni u sudskoj praksi koja se odnosi na društva koja nisu financijske institucije mogu primijeniti na predmete

koji se odnose na banke u državnom vlasništvu ([Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], stavak 115.). Ti predmeti odnosili su se na pitanje je li država bila izravno odgovorna za financijske teškoće tog društva, je li izvlačila sredstva društva na štetu tog društva i njegovih dionika, je li propustila održavati odgovarajući nepristran odnos s tim društvom ili je li na drugi način postupala zloupotrebjavajući oblik poslovnog društva ([Anokhin protiv Rusije](#) (odl.); [Khachatryan protiv Armenije](#), stavci 51. - 55.).

341. Konačno, vrijedi spomenuti i napore Suda da razjasni pravni status stečajnih upravitelja. Kako bi ispitao može li se smatrati da je stečajni upravitelj djelovao kao predstavnik države, Sud je ispitao različite kriterije, kao što su: i) potvrda imenovanja stečajnog upravitelja (uključuje li potvrda bilo kakvu odgovornost države za način na koji je stečajni upravitelj izvršavao svoje dužnosti); ii) nadzor i odgovornost (snosi li država odgovornost za djela stečajnog upravitelja, dok je on bio odgovoran pred vjerovnicima); iii) ciljevi (priroda zadaća i interesa stečajnog upravitelja, odnosno prema mišljenju Sudu, sama činjenica da bi usluge mogle biti i društveno korisne ne pretvara stečajnog upravitelja u javnog dužnosnika koji djeluje u javnom interesu); iv) ovlasti (jesu li ograničene na nadzor nad poslovanjem i upravljanje imovinom nesolventnog društva i postoji li formalno delegiranje ovlasti od strane bilo kojeg državnog tijela); i v) funkcije (sudjeluju li stečajni upravitelji u ovršnom postupku i jesu li im dodijeljene prisilne ovlasti) (posebice [Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavci 92. - 98. i 99. - 106., koji se odnosio na nemogućnost podnositelja zahtjeva da dobije naknadu štete od stečajnog upravitelja imenovanog za upravljanje imovinom banke koju je sud proglasio nesolventnom.).

342. U tom je predmetu stečajni upravitelj u relevantno vrijeme uživao znatnu poslovnu i institucionalnu neovisnost, a državne vlasti nisu bile ovlaštene davati mu upute i stoga se nisu mogle izravno umiješati u postupak stečaja kao takav, pa se moglo zaključiti da stečajni upravitelj nije djelovao kao predstavnik države ([Kotov protiv Rusije](#) [VV], stavak 107.). Prema tome, tužena država nije se trebala smatrati izravno odgovornom za njegova nezakonita djela.

I. Mjere štednje

343. Sud je razmotrio niz predmeta u kojima su podnositelji zahtjeva prigovorili različitim aspektima mjera štednje, koje su države ugovornice poduzele kao odgovor na financijske krize. Te su mjere uključivale smanjenje prava u pogledu socijalnog osiguranja i plaća, kao i porezne mjere za koje je često bilo utvrđeno da su u skladu sa zahtjevima članka 1. Protokola br. 1. Sud je uzeo u obzir činjenicu da su mjere bile poduzete kako bi se nadoknadile posljedice gospodarske krize, činjenicu da su vlasti na umu imale javni interes, činjenicu da je određena mjera bila dio mnogo šireg programa, činjenicu da nisu bile nerazmjerne i nisu predstavljale prijetnju za život podnositelja zahtjeva i da su bile privremene ([Mockienė protiv Litve](#) (odl.), stavak 48.; [Da Silva Carvalho Rico protiv Portugala](#) (odl.), stavak 46.; [Savickas i drugi protiv Litve](#) (odl.), stavci 92. - 94.; [Da Conceigao Mateus i Santos Januario protiv Portugala](#) (odl.), stavak 29.; [Koufaki i Adedy protiv Grčke](#) (odl.), stavci 37. - 49.). Sud je prepoznao da države imaju široke diskrecijske ovlasti pri donošenju zakona u kontekstu promjene političkog ili gospodarskog sustava ([Valkov i drugi protiv Bugarske](#), stavak 96.).

344. Neke od mjera koje je Sud prihvatio dovele su do privremenog smanjenja dohotka za određene dijelove stanovništva. Godine 2010. Rumunjska je smanjila plaće u javnom sektoru za 25 % na šest mjeseci radi uravnoteženja državnog proračuna ([Mihăieș i Senteș protiv Rumunjske](#) (odl.), stavak 8.). Godine 2012. Portugal je smanjio regrese za godišnji odmor i božićnice koji se isplaćuju određenim kategorijama umirovljenika u javnom sektoru čija je mjesečna mirovina bila veća od 600 eura i u potpunosti je obustavio isplatu tih regresa i božićnica umirovljenicima čija je mjesečna mirovina bila veća od 1.100 eura, što je u predmetima dvaju podnositelja zahtjeva dovelo do smanjenja isplate mirovina od približno 11 % ([Da Conceição Mateus i Santos Januario protiv Portugala](#) (odl.), stavak 6.).

345. Druge su mjere bile u obliku privremenog poreza na dohodak. Godine 2013. Portugal je mirovine u javnom sektoru podvrgnuo plaćanju solidarnog doprinosa u iznosu od 3,5 % na dio koji odgovara prvih 1.800 eura mjesečno i 16 % na dio koji prelazi taj iznos, što je u predmetu pred Sudom smanjilo podnositeljev dohodak od mirovine za 4,6 % ([Da Silva Carvalho Rico protiv Portugala](#) (odl.),

stavak 8.).

346. Neke od drugih mjera dovele su do trajnog ili polutrajnog smanjenja dohotka za određene dijelove stanovništva. Godine 2010. Rumunjska je ukinula niz posebnih mirovinskih režima koji su se primjenjivali na određene kategorije umirovljenih zaposlenika u javnom sektoru, što je u predmetu pet podnositelja zahtjeva dovelo do smanjenja mirovine za oko 70 % (vidi [Frimu i drugi protiv Rumunjske](#) (odl.), stavak 5.).

347. Također 2010. godine, Grčka je smanjila mirovine i plaće u javnom sektoru s retroaktivnim učinkom za 12 % do 30 %, te ih je kasnije te godine smanjila za dodatnih 8 %, a smanjila je i regrese za godišnji odmor i božićnice za zaposlenike u javnom sektoru s većim dohotkom ([Koufaki i Adedy protiv Grčke](#) (odl.), stavci 20. i 46.).

348. U predmetu koji se odnosio na privremeno smanjenje plaća sudaca, Sud je uzeo u obzir činjenicu da su mjere kojima se prigovaralo bile dio širokog programa mjera štednje koje su utjecale na plaće u javnom sektoru, da se smanjenje odnosilo na povišicu dodijeljenu dvije godine ranije, te da su u konačnici dotične osobe primile naknadu za to smanjenje ([Savickas i drugi protiv Litve](#) (odl.), stavak 93.).

349. U predmetu koji se odnosio na oporezivanje otpremnine po ukupnoj stopi od 52 %, Sud je utvrdio da su korištena sredstva bila nerazmjerna legitimnom cilju kojem se težilo. To je bilo unatoč širokoj slobodi procjene koju je država uživala u pitanjima oporezivanja, pa čak i uz pretpostavku da je ta mjera bila u interesu državnog proračuna u vrijeme gospodarskih teškoća. Sud je uzeo u obzir činjenicu da je stopa znatno premašila stopu koja se primjenjuje na sve ostale prihode; da je podnositeljica zahtjeva pretrpjela znatan gubitak dohotka kao rezultat nezaposlenosti; i porez je od strane poslodavca izravno odbijen od otpremnine, bez ikakve pojedinačne ocjene njezine situacije, te je naplaćen na dohodak vezan uz aktivnosti koje su se odvijale prije relevantne porezne godine ([N.K.M. protiv Mađarske](#), stavci 66. - 74.).

350. U drugom predmetu koji se odnosio na nametanje poreza na visoki dohodak, Sud je sveukupno utvrdio da odluke koje je donijela država nisu prešle granicu slobode procjene koja je dana vlastima u pitanjima oporezivanja i nisu narušile ravnotežu između općeg interesa i zaštite pojedinačnih prava društava. Sud je napomenuo da su koraci koje je poduzela država također bili dio cilja zemlje da ispuni obveze u skladu s proračunskim pravilima Europske unije ([P. Plaisier B.V. protiv Nizozemske](#) (odl.), stavci 77. - 97.).

351. Konačno, u predmetu koji se odnosio na prisilno sudjelovanje podnositelja zahtjeva u naporima za smanjenje javnog duga zamjenom njihovih obveznica za druge dužničke instrumente manje vrijednosti, Sud nije utvrdio povredu članka 1. Protokola br. 1. Napomenuo je da je miješanje težilo cilju od javnog interesa koji je uključivao očuvanje gospodarske stabilnosti i restrukturiranje nacionalnog duga u vrijeme teške gospodarske krize. Sud je presudio da podnositelji zahtjeva nisu pretrpjeli poseban ili prekomjeran teret, posebice s obzirom na široku slobodu procjene država u tom području i smanjenje komercijalne vrijednosti obveznica, na koju je već utjecala smanjena solventnost države, koja vjerojatno ne bi bila u mogućnosti ispuniti svoje obveze prema klauzulama sadržanim u starim obveznicama. Sud je također smatrao da su klauzule o kolektivnoj tužbi i restrukturiranje javnog duga predstavljali prikladan i potreban način smanjenja javnog duga i spašavanja države od stečaja, da ulaganje u obveznice uvijek podrazumijeva rizik i da su podnositelji zahtjeva trebali biti svjesni nepredvidljivosti promjena na financijskom tržištu i rizika od mogućeg pada vrijednosti njihovih obveznica ([Mamatas i drugi protiv Grčke](#), stavci 22. i 48. - 51.).

J. Pravo Europske unije

352. Predmet [Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske](#) [VV], stavci 155. - 156., odnosio se na zrakoplov koji je društvo podnositelj zahtjeva zakupilo od jugoslavenskog društva, a koji su irske vlasti zaplijenile 1993. godine temeljem Uredbe Zajednice kojom su primijenjene sankcije UN-a protiv Savezne Republike Jugoslavije. Sud je utvrdio da se moglo smatrati da zaštita temeljnih prava prema pravu EZ-a jest, i da je u relevantno vrijeme bila, „istovjetna“ zaštiti prema

konvencijskom sustavu (takozvana „pretpostavka iz predmeta *Bosphorus* ili načelo istovjetne zaštite“⁹). Slijedom toga, nastala je pretpostavka da Irska nije odstupila od zahtjeva Konvencije kad je provodila pravne obveze koje proizlaze iz njezinog članstva u EZ-u. Sud je uzeo u obzir prirodu miješanja, opći interes kojem se težilo zapljenom i režimom sankcija te presudu Suda EU-a koju je Vrhovni sud bio obavezan poštovati, što je i učinio. Smatrao je jasnim da nema disfunkcije u mehanizmu kontrole poštovanja konvencijskih prava. Prema tome, nije se moglo reći da je zaštita prava iz Konvencije u odnosu na *Bosphorus Airways* bila očigledno nedovoljna. Nije utvrđena povreda članka 1. Protokola br. 1.

353. U pogledu zahtjeva za naknadom imovinske štete, u predmetu [Avotins protiv Latvije](#) [VV], stavci 104. i 109. - 111., koji se odnosio na izvršenje u Latviji presude donesene 2004. godine na Cipru u pogledu otplaćivanja duga na temelju članka 6. Konvencije i u kojem nije utvrđena povreda, Sud je prepoznao da mehanizam predviđen pravom Europske unije za nadzor nad poštovanjem temeljnih prava, ako se upotrebljava njegov pun potencijal, pruža i zaštitu usporedivu sa zaštitom predviđenom Konvencijom (drugi uvjet pretpostavke iz predmeta *Bosphorus*, a prvi je uvjet nemogućnost diskrecijskog djelovanja domaćih vlasti, kako je izloženo u predmetu [Michaud protiv Francuske](#), stavci 114. - 116.).

354. Nadalje, u [Heracles S.A. General Cement Company protiv Grčke](#) ((odl.) stavci 63. - 70.), Sud je utvrdio da presuda domaćeg suda, koja je uslijedila nakon odluke Europske komisije i kojom je naloženo vraćanje nezakonito stečene državne pomoći, zajedno s obračunatim kamatama tijekom 14 godina, nije bila nerazmjerna te je prigovore na temelju članka 1. Protokola br. 1 i članka 6. proglasio nedopuštenima.

355. Konačno, u novijem predmetu, društvo koje se bavi prikupljanjem nedozrelih dagnji (mlađi dagnji) prigovorilo je da mu je Vlada Irske prouzročila financijske gubitke načinom na koji je uskladila zakonodavstvo sa zakonodavstvom Europske unije o zaštiti okoliša. Vlada je privremeno zabranila prikupljanje mlađi dagnji 2008. godine u luci u kojoj je društvo djelovalo nakon što je Sud pravde Europske unije utvrdio da Irska nije ispunila svoje obveze prema dvije direktive EU-a o zaštiti okoliša. Društvo stoga nije imalo zrelih dagnji za prodaju 2010. godine, što je dovelo do gubitka dobiti. Sud je primijetio da su i zaštita okoliša i poštovanje obveza tužene države prema pravu EU-a legitimni ciljevi. Kao komercijalni operator, društvo je trebalo biti svjesno da bi potreba za usklađivanjem propisa države s propisima EU-a mogla utjecati na njegovo poslovanje.

356. Konkretno, Sud je zauzeo stav da se pretpostavka iz predmeta *Bosphorus* ne primjenjuje u okolnostima tog predmeta jer tužena država nije u potpunosti lišena diskrecijskog djelovanja u pogledu svoje dužnosti da poštuje presudu Suda pravde Europske unije i sekundarno zakonodavstvo kojim je provedena direktiva. Sud je ostavio otvorenim pitanje može li se smatrati da presuda Suda pravde Europske unije u postupku za utvrđivanje povrede u drugim okolnostima ne omogućuje diskrecijsko djelovanje ([O’Sullivan McCarthy Mussel Development Ltd protiv Irske](#), stavci 110. - 112.).

357. Sve u svemu, Sud je utvrdio da društvo nije pretrpjelo nerazmjeran teret zbog radnji Vlade i da je Irska osigurala pravičnu ravnotežu između općih interesa zajednice i zaštite individualnih prava. Stoga nije utvrđena povreda vlasničkih prava društva na temelju članka 1. Protokola br. 1.

9 Vidi [Vodič kroz članak 1. \(obveza na poštovanje ljudskih prava\)](#).

Popis citiranih predmeta

Sudska praksa citirana u ovom Vodiču odnosi se na presude ili odluke koje je donio Sud te na odluke i izvješća Europske komisije za ljudska prava („Komisija“).

Ako nije drugačije naznačeno, sva upućivanja odnose se na presude o osnovanosti zahtjeva koje su donijeli Vijeće Suda. Kratica „(odl.)“ znači da se citat odnosi na odluku Suda, a „[VV]“ da je predmet bio pred Velikim vijećem.

Presude vijeća koje nisu postale konačne u smislu članka 44. Konvencije označene su zvjezdicom (*) na popisu u nastavku. Članak 44. stavak 2. Konvencije propisuje: „Presuda vijeća je konačna: a) kad stranke izjave da neće uložiti zahtjev za podnošenje predmeta Velikom vijeću; ili b) tri mjeseca nakon dana donošenja presude, ako nije uložena zahtjev za podnošenje predmeta Velikom vijeću; ili c) kad odbor Velikoga vijeća odbije zahtjev o podnošenju na temelju članka 43.“ U slučajevima kada Veliko vijeće prihvati zahtjev za podnošenjem, presuda vijeća ne postaje konačnom te nema pravni učinak; konačnom postaje naknadna presuda Velikog vijeća.

Hiperveze na predmete citirane u elektroničkoj inačici Vodiča upućuju na bazu HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) koja omogućuje uvid u sudsku praksu Suda (u presude i odluke Velikog vijeća, Vijeća i Odbora, predmete o kojima je dostavljena obavijest, savjetodavna mišljenja i pravne sažetke iz Informativne bilješke o sudskoj praksi) i Komisije (odluke i izvješća) te na rezolucije Odbora ministara.

Sud svoje presude i odluke donosi na engleskom i/ili francuskom, svoja dva službena jezika. HUDOC sadržava i prijevode mnogih važnih predmeta na više od trideset neslužbenih jezika te poveznice na oko stotinu *online* zbirki prakse Suda koje su izradile treće strane. Sve raspoložive jezične verzije za citirane predmete dostupne su putem kartice ‘Language versions’ u bazi podataka HUDOC, a tu karticu možete pronaći nakon što kliknete na hipervezu predmeta.

—A—

[Acar i drugi protiv Turske](#) (odl.), br. 26878/07 32446/07, 12. prosinca 2017.
[Ackermann i Fuhrmann protiv Njemačke](#) (odl.), br. 71477/01, 8. rujna 2013.
[AGOSI protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), 24. listopada 1986., Serija A br. 108
[Agrotexim i drugi protiv Grčke](#), 24. listopada 1995., Serija A br. 330-A [Air](#)
[Canada protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), 5. svibnja 1995., Serija A br. 316-A [Airey](#)
[protiv Irske](#), 9. listopada 1979., Serija A br. 32, str. 14.
[Aka protiv Turske](#), 23. rujna 1998., *Izvješća o presudama i odlukama* 1998-VI
[Akdivar i drugi protiv Turske](#), 16. rujna 1996., *Izvješća o presudama i odlukama* 1996-IV
[Akimova protiv Azerbajdžana](#), br. 19853/03, 27. rujna 2007.
[Akkuş protiv Turske](#), 9. srpnja 1997., *Izvješća* 1997-V
[Alatulkkila i drugi protiv Finske](#), br. 33538/96, 28. srpnja 2005.
[Albergas i Arlauskas protiv Litve](#), br. 17978/05, 27. svibnja 2014.
[Albina protiv Rumunjske](#), br. 57808/00, 28. travnja 2005.
[Ališić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije i bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) [VV], br. 60642/08, ECHR 2014
[Allan Jacobsson protiv Švedske \(br. 1\)](#), 25. listopada 1989., Serija A br. 163
[Allianz – Slovenská poisťovňa, A.S., i drugi protiv Slovačke](#) (odl.), br. 19276/05, 9. studenog 2010.
[Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão i drugi protiv Portugala](#), br. 29813/96 i 30229/96, ECHR 2000-I
[Amato Gauci protiv Malte](#), br. 47045/06, 15. rujna 2009.
[Ambruosi protiv Italije](#), br. 31227/96, 19. listopada 2000.
[Andrejeva protiv Latvije](#) [VV], br. 55707/00, ECHR 2009

[Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala](#) [VV], br. 73049/01, ECHR 2007-I
[Ankarcrona protiv Švedske](#) (odl.), br. 35178/97, ECHR 2000-VI
[Anokhin protiv Rusije](#) (odl.), br. 25867/02, 31. svibnja 2007.
[Ansay i drugi protiv Turske](#) (odl.), br. 49908/99, 2. ožujka 2006.
[Apap Bologna protiv Malte](#), br. 46931/12, 30. kolovoza 2016.
[Apostolakis protiv Grčke](#), br. 39574/07, 22. listopada 2009.
[Appolonov protiv Rusije](#) (odl.), br. 67578/01, 29. kolovoza 2002.
[Arcuri i drugi protiv Italije](#) (odl.), br. 52024/99, ECHR 2001-VII
[Arras i drugi protiv Italije](#), br. 17972/07, 14. veljače 2012.
[Ashby Donald i drugi protiv Francuske](#), br. 36769/08, 10. siječnja 2013.
[Athanasίου i drugi protiv Grčke](#), br. 2531/02, 9. veljače 2006.
[Aunola protiv Finske](#) (odl.), br. 30517/96, 15. ožujka 2001.
[Aygün protiv Turske](#), br. 35658/06, 14. lipnja 2011.
[Azas protiv Grčke](#), br. 50824/99, 19. rujna 2002.
[Azienda Agricola Silverfunghi S.a.s. i drugi protiv Italije](#), br. 48357/07 i tri druga predmeta, 24. lipnja 2014.

—B—

[Bäck protiv Finske](#), br. 37598/97, ECHR 2004-VIII
[Bahia Nova S.A. protiv Španjolske](#) (odl.), br. 50924/99, 12. prosinca 2000.
[Bakradze i drugi protiv Gruzije](#) (odl.), br. 1700/08 i dva druga predmeta, 8. siječnja 2013.
[Baláž protiv Slovačke](#) (odl.), br. 60243/00, 16. rujna 2003.
[Banfield protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.), br. 6223/04, ECHR 2005-XI
[Barcza i drugi protiv Mađarske](#), br. 50811/10, 11. listopada 2016.
[Baťa protiv Češke Republike](#) (odl.), br. 43775/05, 24. lipnja 2008.
[Bečvář i Bečvářová protiv Češke Republike](#), br. 58358/00, 14. prosinca 2004.
[Beinarovič i drugi protiv Litve](#), br. 170520/10 i dva druga predmeta, 12. lipnja 2018.
[Béláné Nagy protiv Mađarske](#) [VV], br. 53080/13, 13. prosinca 2016.
[Beller protiv Poljske](#), br. 51837/99, 1. veljače 2005.
[Bellet, Huertas i Vialatte protiv Francuske](#) (odl.), br. 40832/98 i dva druga predmeta, 27. travnja 1999.
[Belvedere Alberghiera S.r.l. protiv Italije](#), br. 31524/96, ECHR 2000-VI
[Berger-Krall i drugi protiv Slovenije](#), br. 14717/04, 12. lipnja 2014.
[Beyeler protiv Italije](#) [VV], br. 33202/96, ECHR 2000-I
[Bienkowski protiv Poljske](#) (odl.), br. 33889/96, 9. rujna 1998.
[Bimer S.A. protiv Moldavije](#), br. 15084/03, 10. srpnja 2007.
[Bistrović protiv Hrvatske](#), br. 25774/05, 31. svibnja 2007.
[Bittó i drugi protiv Slovačke](#), br. 30255/09, 28. siječnja 2014.
[Bivši kralj Grčke i drugi protiv Grčke](#) [VV], br. 25701/94, ECHR 2000-XII
[Blanco Callejas protiv Španjolske](#) (odl.), br. 64100/00, 18. lipnja 2002.
[Blečić protiv Hrvatske](#) [VV], br. 59532/00, ECHR 2006-III
[Blumberga protiv Latvije](#), br. 70930/01, 14. listopada 2008.
[Bock i Palade protiv Rumunjske](#), br. 21740/02, 15. veljače 2007.
[Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske](#) [VV], br. 45036/98, ECHR 2005-VI
[Bowler International Unit protiv Francuske](#), br. 1946/06, 23. srpnja 2009.
[Boyajyan protiv Armenije](#), br. 38003/04, 22. ožujka 2011.
[Bramelid i Malmström protiv Švedske](#), br. 8588/79 i 8589/79, odluka Komisije od 12. listopada 1982.,
OI 9, str. 64. i 82.
[British-American Tobacco Company Ltd protiv Nizozemske](#), 20. studenog 1995., Serija A br. 331
[Broniowski protiv Poljske](#) [VV], br. 31443/96, ECHR 2004-V
[Brosset-Triboulet i drugi protiv Francuske](#) [VV], br. 34078/02, 29. ožujka 2010.

[Brumărescu protiv Rumunjske](#) [VV], br. 28342/95, ECHR 1999-VII
[Bruncrona protiv Finske](#), br. 41673/98, 16. studenog 2004.
[Bucheň protiv Češke Republike](#), br. 36541/97, 26. studenog 2002.
[Buczkiewicz protiv Poljske](#), br. 10446/03, 26. veljače 2008.
[Budayeva i drugi protiv Rusije](#), br. 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 i 15343/02, ECHR 2008 (izvadci)
[Budina protiv Rusije](#) (odl.), br. 45603/05, 18. lipnja 2009.
[Buffalo S.r.l. u stečaju protiv Italije](#), br. 38746/97, 3. srpnja 2003.
[Buffalo SRL protiv Italije](#), br. 44436/98, 27. veljače 2001.
[Bulgakova protiv Rusije](#), br. 69524/01, 18. siječnja 2007.
[„Bulves“ AD protiv Bugarske](#), br. 3991/03, 22. siječnja 2009.
[Bunjevac protiv Slovenije](#) (odl.), br. 48775/09, 19. siječnja 2006.
[Burden protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], br. 13378/05, ECHR 2008
[Burdov protiv Rusije](#), br. 59498/00, ECHR 2002-III
[Burdov protiv Rusije \(br. 2\)](#), br. 33509/04, ECHR 2009
[Butler protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.), br. 41661/98, ECHR 2002-VI
[Buzescu protiv Rumunjske](#), br. 61302/00, 24. svibnja 2005.

—C—

[C.M. protiv Francuske](#) (odl.), br. 28078/95, ECHR 2001-VII
[Cacciato protiv Italije](#) (odl.) br. 60633/16, 16. siječnja 2018.
[Čakarević protiv Hrvatske](#), br. 48921/13, 26. travnja 2018.
[Cacucci i Sabatelli protiv Italije](#) (odl.), br. 29797/09, 17. lipnja 2014.
[Caligiuri i drugi protiv Italije](#), br. 657/10 i tri druga predmeta, 9. rujna 2014.
[Capital Bank AD protiv Bugarske](#), br. 49429/99, ECHR 2005-XII (izvadci)
[Carson i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], br. 42184/05, ECHR 2010
[CDI Holding Aktiengesellschaft i drugi protiv Slovačke](#) (odl.), br. 37398/97, 18. listopada 2001.
[Ceni protiv Italije](#), br. 25376/06, 4. veljače 2014.
[Centro Europa 7 S.R.L. i di Stefano protiv Italije](#) [VV], br. 38433/09, ECHR 2012
[Chabauty protiv Francuske](#) [VV], br. 57412/08, 4. listopada 2012.
[Chapman protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], br. 27238/95, ECHR 2001-I
[Chassagnou i drugi protiv Francuske](#) [VV], br. 25088/94 i dva druga predmeta, ECHR 1999
[Chengelyan i drugi protiv Bugarske](#), br. 47405/07, 21. travnja 2016.
[Chiragov i drugi protiv Armenije](#) [VV], br. 13216/05, ECHR 2015
[Chroust protiv Češke Republike](#) (odl.), br. 4295/03, ECHR 2006-XV
[Cichopek i drugi protiv Poljske](#) (odl.), br. 15189/10 i 1.627 drugih predmeta, 14. svibnja 2013.
[Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske](#), br. 72152/13, 6. rujna 2016.
[Cingilli Holding A.Ş. i Cingilioğlu protiv Turske](#), br. 31833/06 i 37538/06, 21. srpnja 2015.
[Connors protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 66746/01, 27. svibnja 2004.
[Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei protiv Moldavije](#), br. 39745/02, 3. travnja 2007.
[Cooperativa La Laurentina protiv Italije](#), br. 23529/94, 2. kolovoza 2001.
[Cvijetić protiv Hrvatske](#), br. 71549/01, 26. veljače 2004.
[Czajkowska i drugi protiv Poljske](#), br. 16651/05, 13. srpnja 2010.

—D—

[Da Conceição Mateus i Santos Januário protiv Portugala](#) (odl.), br. 62235/12 i 57725/12, 8. listopada 2013.
[Da Silva Carvalho Rico protiv Portugala](#) (odl.), br. 13341/14, 1. rujna 2015.
[Dabić protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) (odl.), br. 59995/00, 3. listopada 2001.
[Damayev protiv Rusije](#), br. 36150/04, 29. svibnja 2012.
[Davydov protiv Rusije](#), br. 18967/07, 30. listopada 2014.

[De Luca protiv Italije](#), br. 43870/04, 24. rujna 2013.
[Debelianovi protiv Bugarske](#), br. 61951/00, 29. ožujka 2007.
[Denev protiv Švedske](#) (odl.), br. 12570/86, 18. siječnja 1989.
[Denisova i Moiseyeva protiv Rusije](#), br. 16903/03, 1. travnja 2010.
[Depalle protiv Francuske](#) [VV], br. 34044/02, ECHR 2010
[Des Fours Walderode protiv Češke Republike](#) (odl.), br. 40057/98, ECHR 2004-V
[Di Marco protiv Italije](#), br. 32521/05, 26. travnja 2011.
[Dimitrov i Hamanov protiv Bugarske](#), br. 48059/06 i 2708/09, 10. svibnja 2011.
[Dimitrovi protiv Bugarske](#), br. 12655/09, 3. ožujka 2015.
[Dobrowolski i drugi protiv Poljske](#), br. 45651/11 i deset drugih predmeta, 13. ožujka 2018.
[Doğan i drugi protiv Turske](#), br. 8803/02 i 14 drugih predmeta, ECHR 2004-VI (izvadci)
[Đokić protiv Bosne i Hercegovine](#), br. 6518/04, 27. svibnja 2010.
[Dolneanu protiv Moldavije](#), br. 17211/03, 13. studenog 2007.
[Domalewski protiv Poljske](#) (odl.), br. 34610/97, ECHR 1999-V
[Döring protiv Njemačke](#) (odl.), br. 37595/97, ECHR 1999-VIII
[Draon protiv Francuske](#) [VV], br. 1513/03, 6. listopada 2005.
[Driza protiv Albanije](#), br. 33771/02, ECHR 2007-V). (izvadci)
[Društvo S. i T. protiv Švedske](#), br. 11189/84, odluka Komisije od 11. prosinca 1986., OI 50, str. 138.
[Družstevní záložna Pria i drugi protiv Češke Republike](#), br. 72034/01, 31. srpnja 2008.
[Durini protiv Italije](#), br. 19217/91, 12. siječnja 2014.

—E—

[East West Alliance Limited protiv Ukrajine](#), br. 19336/04, 23. siječnja 2014.
[Edoardo Palumbo protiv Italije](#), br. 15919/89, 30. studenog 2000.
[Edwards protiv Malte](#), br. 17647/04, 24. listopada 2006.
[Efsthathiou i Michailidis & Co. Motel Amerika protiv Grčke](#), br. 55794/00, ECHR 2003-IX
[Elsanova protiv Rusije](#) (odl.), br. 57952/00, 15. studenog 2005.
[Eskelinen protiv Finske](#) (odl.), br. 7274/02, 3. veljače 2004.

—F—

[Fabian protiv Mađarske](#) [VV], br. 78117/13, 5. rujna 2017.
[Fabris protiv Francuske](#) [VV], no. 16574/08, ECHR 2013 (izvadci)
[Fakas protiv Ukrajine](#) (odl.), br. 4519/11, 3. lipnja 2014.
[Fener Rum Erkek Lisesi Vakfi protiv Turske](#), br. 34478/97, 9. siječnja 2007.
[Ferretti protiv Italije](#), br. 25083/94, odluka Komisije od 26. veljače 1997.
[Flamenbaum i drugi protiv Francuske](#), br. 3675/04 i 23264/04, 13. prosinca 2012.
[Floroiu protiv Rumunjske](#) (odl.), br. 15303/10, 12. ožujka 2013.
[Fredin protiv Švedske \(br. 1\)](#), 18. veljače 1991., Serija A br. 192
[Freitag protiv Njemačke](#), br. 71440/01, 19. srpnja 2007.
[Frendo Randon i drugi protiv Malte](#), br. 2226/10, 22. studenog 2011.
[Frimu i drugi protiv Rumunjske](#) (odl.), br. 45312/11 i četiri druga predmeta, 7. veljače 2012.
[Fuklev protiv Ukrajine](#), br. 71186/01, 7. lipnja 2005.

—G—

[G. protiv Austrije](#), br. 10094/82, odluka Komisije od 14. svibnja 1984., OI 38
[G.I.E.M. S.R.L. i drugi protiv Italije](#) (osnovanost) [VV], br. 1828/06 i dva druga predmeta, 28. lipnja 2018.
[G.J. protiv Luksemburga](#), br. 21156/93, 26. listopada 2000.
[Gaćeša protiv Hrvatske](#) (odl.), br. 43389/02, 1. travnja 2008.

[Galtieri protiv Italije](#) (odl.), br. 72864/01, 24. siječnja 2006.
[Gashi protiv Hrvatske](#), br. 32457/05, 13. prosinca 2007.
[Gasus Dosier- und Fördertechnik GmbH protiv Nizozemske](#), 23. veljače 1995., Serija A br. 306-B
[Gayduk i drugi protiv Ukrajine](#) (odl.), br. 45526/99 i 20 drugih predmeta, ECHR 2002-VI (izvadci)
[Gaygusuz protiv Austrije](#), 16. rujna 1996., *Izvešća o presudama i odlukama* 1996-IV
[Geerings protiv Nizozemske](#), br. 30810/03, 1. ožujka 2007.
[Gellerthegy i drugi protiv Mađarske](#) (odl.) br. 78135/13 429/14, 6. ožujka 2018.
[Gerasimov i drugi protiv Rusije](#), br. 29920/05 i deset drugih predmeta, 1. srpnja 2014.
[Giavi protiv Grčke](#), br. 25816/09, 3. listopada 2013.
[Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), 24. studenog 1986., Serija A br. 109
[Giuran protiv Rumunjske](#), br. 24360/04, ECHR 2011 (izvadci)
[Gladysheva protiv Rusije](#), br. 7097/10, 6. prosinca 2011.
[Glas Nadezhda EOOD i Anatolij Elenkov protiv Bugarske](#), br. 14134/02, 11. listopada 2007.
[Grčke rafinerije Stran i Stratis Andreadis protiv Grčke](#), 9. prosinca 1994., Serija A br. 301-B

[Glod protiv Rumunjske](#), br. 41134/98, 16. rujna 2003.
[Gogitidze i drugi protiv Gruzije](#), br. 36862/05, 12. svibnja 2015.
[Goretzky protiv Njemačke](#) (odl.), br. 52447/99, 6. travnja 2000.
[Gorraiz Lizarraga i drugi protiv Španjolske](#), br. 62543/00, ECHR 2004-III
[Gratzinger i Gratzingerova protiv Češke Republike](#) (odl.), br. 39794/98, ECHR 2002-VII
[Grayson i Barnham protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 19955/05 i 15085/06, 23. rujna 2008.
[Grčki savez carinskih službenika, Gialouris i drugi protiv Grčke](#), br. 24581/94, odluka Komisije od 6. travnja 1995., OI 81-B, str. 123.
[Grishchenko protiv Rusije](#) (odl.), br. 75907/01, 8. srpnja 2004.
[Grozeva protiv Bugarske](#) (odl.), br. 52788/99, 3. studenog 2005.
[Grudić protiv Srbije](#), br. 31925/08, 17. travnja 2012.
[Guberina protiv Hrvatske](#) br. 23682/13, ECHR 2016
[Gubiyev protiv Rusije](#), br. 29309/03, 19. srpnja 2011.
[Guiso i Consiglio protiv Italije](#) (odl.), br. 50821/06, 16. siječnja 2018.
[Guiso-Gallisay protiv Italije](#) (pravična naknada) [VV], br. 58858/00, 22. prosinca 2009.
[Gustafsson protiv Švedske](#) [VV], presuda od 25. travnja 1996., *Izvešća* 1996-II, str. 658.

—H—

[H.F. protiv Slovačke](#) (odl.), br. 54797/00, 9. prosinca 2003.
[Hakan Ari protiv Turske](#), br. 13331/07, 11. siječnja 2011.
[Hamer protiv Belgije](#), br. 21861/03, ECHR 2007-V (izvadci)
[Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), 7. prosinca 1976., Serija A br. 24
[Hatton i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], br. 36022/97, ECHR 2003-VIII
[Haupt protiv Austrije](#) (odl.), br. 55537/10, 2. svibnja 2017.
[Hentrich protiv Francuske](#), 22. rujna 1994., Serija A br. 296-A
[Herrmann protiv Njemačke](#) [VV], br. 9300/07, 26. lipnja 2012.
[Honecker i drugi protiv Njemačke](#) (odl.), br. 53991/00 i 54999/00, ECHR 2001-XII
[Hornsby protiv Grčke](#), 19. ožujka 1997., *Izvešća o presudama i odlukama* 1997-II
[Hrvatska gospodarska komora protiv Srbije](#) (odl.), br. 819/08, 25. travnja 2017.
[Hunguest Zrt protiv Mađarske](#), br. 66209/10, 30. kolovoza 2016.
[Hüseyin Kaplan protiv Turske](#), br. 24508/09, 1. listopada 2013.
[Hutten-Czapska protiv Poljske](#), br. 35014/97, 22. veljače 2005.

—I—

[Ian Edgar \(Liverpool\) Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.), br. 37683/97, ECHR 2000-I

[latridis protiv Grčke](#) [VV], br. 31107/96, ECHR 1999-II
[Iqarienė i Petrauskienė protiv Litve](#), br. 26892/05, 21. srpnja 2009.
[Ilyushkin i drugi protiv Rusije](#), br. 5734/08 i 28 drugih predmeta, 17. travnja 2012.
[Immobiliare Saffi protiv Italije](#) [VV], br. 22774/93, ECHR 1999-V
[International Banka for Commerce and Development AD i drugi protiv Bugarske](#), br. 7031/05, 2. lipnja 2016.
[Interoliva ABEE protiv Grčke](#), br. 58642/00, 10. srpnja 2003.
[Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), 18. siječnja 1978., Serija A br. 25
[Ivanov protiv Ukrajine](#), br. 15007/02, 7. prosinca 2006.
[Ivanova i Cherkeзов protiv Bugarske](#), br. 46577/15, 21. travnja 2016.
[Iwaszkiewicz protiv Poljske](#), br. 30614/06, 26. srpnja 2011.

—J—

[J.A. Pye \(Oxford\) Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 44302/02, 15. studenog 2005.
[J.A. Pye \(Oxford\) Ltd i J.A. Pye \(Oxford\) Land Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], br. 44302/02, ECHR 2007-III
[J.L.S. protiv Španjolske](#) (odl.), br. 41917/98, ECHR 1999-V
[J.S. i A.S. protiv Poljske](#), br. 40732/98, 24. svibnja 2005.
[Jahn i drugi protiv Njemačke](#) [VV], br. 46720/99 i dva druga predmeta, ECHR 2005-VI
[Jahn i Thurm protiv Njemačke](#) (odl.), br. 46720/99, 25. travnja 2002.
[James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), 21. veljače 1986., Serija A br. 98
[Janković protiv Hrvatske](#) (odl.), br. 43440/98, ECHR 2000-X
[Jantner protiv Slovačke](#), br. 39050/97, 4. ožujka 2003.
[Jasinskij i drugi protiv Litve](#), br. 38985/97, odluka Komisije od 9. rujna 1998.
[Jasiūnienė protiv Litve](#), br. 41510/98, 6. ožujka 2003.
[Jeličić protiv Bosne i Hercegovine](#), br. 41183/02, ECHR 2006-XII
[Jokela protiv Finske](#), br. 28856/95, ECHR 2002-IV

—K—

[Karachalios protiv Grčke](#) (odl.), br. 67810/14, 24. siječnja 2017.
[Karner protiv Austrije](#), br. 40016/98, ECHR 2003-IX
[Katikaridis i drugi protiv Grčke](#), 15. studenog 1996., *Izvešća o presudama i odlukama* 1996-V
[Katte Klitsche de la Grange protiv Italije](#), 27. listopada 1994., Serija A br. 293-B
[Katolička crkva u Khaniji protiv Grčke](#), 16. prosinca 1997., *Izvešća o presudama i odlukama* 1997-VIII
[Katz protiv Rumunjske](#), br. 29739/03, 20. siječnja 2009.
[Keeagan protiv Irske](#), 26. svibnja 1994., Serija A br. 290
[Kehaya i drugi protiv Bugarske](#), br. 47797/99 i 68698/01, 12. siječnja 2006.
[Keriman Tekin i drugi protiv Turske](#), br. 22035/10, 15. studenog 2016.
[Kerimova i drugi protiv Rusije](#), br. 17170/04 i pet drugih predmeta, 3. svibnja 2011.
[Kesyán protiv Rusije](#), br. 36496/02, 19. listopada 2006.
[Khachatryan protiv Armenije](#), br. 31761/04, 1. prosinca 2009.
[Khodorkovskiy i Lebedev protiv Rusije](#), br. 11082/06 i 13772/05, 25. srpnja 2013.
[Khoniakina protiv Gruzije](#), br. 17767/08, 19. lipnja 2012.
[Kirilova i drugi protiv Bugarske](#), br. 42908/98 i tri druga predmeta, 9. lipnja 2005.
[Kjartan Asmundsson protiv Islanda](#), br. 60669/00, ECHR 2004-IX
[Klauz protiv Hrvatske](#), br. 28963/10, 18. srpnja 2013.
[Klein protiv Austrije](#), br. 57028/00, 3. ožujka 2011.
[Kleine Staarman protiv Nizozemske](#), br. 10503/83, odluka Komisije od 16. svibnja 1985., OI 42, str. 162.
[Koksál protiv Turske](#) (odl.), br. 30253/06, 26. studenog 2013.
[Kolesnyk protiv Ukrajine](#) (odl.), br. 57116/10, 3. lipnja 2014.

[Konstantin Markin protiv Rusije](#) [VV], br. 30078/06, ECHR 2012 (izvadci)
[Konstantin Stefanov protiv Bugarske](#), br. 35399/05, 27. listopada 2015.
[Kopecký protiv Slovačke](#) [VV], br. 44912/98, ECHR 2004-IX
[Kosmas i drugi protiv Grčke](#), br. 20086/13, 29. lipnja 2017., stavci 68. - 71.
[Kosmidis i Kosmidou protiv Grčke](#), br. 32141/04, 8. studenog 2007.
[Kotov protiv Rusije](#) [VV], br. 54522/00, 3. travnja 2012.
[Koua Poirrez protiv Francuske](#), br. 40892/98, ECHR 2003-X
[Koufaki i Adedy protiv Grčke](#) (odl.), br. 57665/12, 57657/12, 7. svibnja 2013.
[Kovalenok protiv Latvije](#) (odl.), br. 54264/00, 15. veljače 2001.
[Kozak protiv Poljske](#), br. 13102/02, 2. ožujka 2010.
[Kozacioğlu protiv Turske](#) [VV], br. 2334/03, 19. veljače 2009.
[Kozlovs protiv Latvije](#) (odl.), br. 50835/00, 23. studenog 2000.
[Kranz protiv Poljske](#) (odl.), br. 6214/02, 10. rujna 2002.
[Krivonogova protiv Rusije](#) (odl.), br. 74694/01, 1. travnja 2004.
[Kroon i drugi protiv Nizozemske](#), 27. listopada 1994., Serija A br. 297-C
[Krstić protiv Srbije](#), br. 45394/06, 10. prosinca 2013., stavak 83.
[Kuchař i Štis protiv Češke Republike](#) (odl.), br. 37527/97, 21. listopada 1998.
[Kukalo protiv Rusije](#), br. 63995/00, 3. studenog 2005.
[Kuna protiv Njemačke](#) (odl.), br. 52449/99, ECHR 2001-V (izvadci)
[Kunić protiv Hrvatske](#), br. 22344/02, 11. siječnja 2007.
[Kutlu i drugi protiv Turske](#), br. 51861/11, 13. prosinca 2016., stavak 58.
[Kyrtatos protiv Grčke](#), br. 41666/98, ECHR 2003-VI (izvadci)

—L—

[Łącz protiv Poljske](#) (odl.), br. 22665/02, 23. lipnja 2009.
[Lakićević i drugi protiv Crne Gore i Srbije](#), br. 27458/06 i tri druga predmeta, 13. prosinca 2011.
[Larkos protiv Cipra](#) [VV], br. 29515/95, ECHR 1999-I
[Lavrechov protiv Češke Republike](#), br. 57404/08, ECHR 2013
[Lederer protiv Njemačke](#) (odl.), br. 6213/03, ECHR 2006-VI
[Lenskaya protiv Rusije](#), br. 28730/03, 29. siječnja 2009.
[Lenz protiv Njemačke](#) (odl.), br. 40862/98, ECHR 2001-X
[Lenzing AG protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 38817/97, odluka Komisije od 9. rujna 1998.
[Lessing i Reichelt protiv Njemačke](#) (odl.) br. 49646/10 i 3365/11, 16. listopada 2012.
[Levanen i drugi protiv Finske](#) (odl.), br. 34600/03, 11. travnja 2006.
[Likvidējamā p/s Selga i Vasilevska protiv Latvije](#) (odl.), br. 17126/02 i 24991/02, 1. listopada 2013.
[Lindheim i drugi protiv Norveške](#), br. 13221/08 i 2139/10, 12. lipnja 2012.
[Liseytseva i Maslov protiv Rusije](#), br. 39483/05 i 40527/10, 9. listopada 2014.
[Lisnyy i drugi protiv Ukrajine i Rusije](#) (odl.), br. 5355/14 i dva druga predmeta, 5. srpnja 2016.
[Lithgow i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), 8. srpnja 1986., Serija A br. 102
[Lizanets protiv Ukrajine](#), br. 6725/03, 31. svibnja 2007.
[Ljaskaj protiv Hrvatske](#), br. 58630/11, 20. prosinca 2016.
[Ljubljanska banka d.d. protiv Hrvatske](#) (odl.), br. 29003/07, 12. svibnja 2015.
[Lo Tufo protiv Italije](#), br. 64663/01, ECHR 2005-III
[Lungoci protiv Rumunjske](#), br. 62710/00, 26. siječnja 2006.
[Luordo protiv Italije](#), br. 32190/96, ECHR 2003-IX

—M—

[M.A. i 34 druga predmeta protiv Finske](#) (odl.), br. 27793/95, lipanj 2003.
[Machard protiv Francuske](#), br. 42928/02, 25. travnja 2006.

[Maggio i drugi protiv Italije](#), br. 46286/09 i četiri druga predmeta, 31. svibnja 2011.
[Mago i drugi protiv Bosne i Hercegovine](#), br. 12959/05 i pet drugih predmeta, 3. svibnja 2012.
[Maioli protiv Italije](#), br. 18290/02, 12. srpnja 2011.
[Malama protiv Grčke](#), br. 43622/98, ECHR 2001-II
[Malhous protiv Češke Republike](#) (odl.) [VV], br. 33071/96, ECHR 2000-XII
[Malik protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 23780/08, 13. ožujka 2012.
[Malinovskiy protiv Rusije](#), br. 41302/02, ECHR 2005-VII (izvadci)
[Von Maltzan i drugi protiv Njemačke](#) (odl.) [VV], br. 71916/01 i dva druga predmeta, ECHR 2005-V
[Mamatas i drugi protiv Grčke](#), br. 63066/14 i dva druga predmeta, 21. srpnja 2016.
[Manushage Puto i drugi protiv Albanije](#), br. 604/07 i tri druga predmeta, 31. srpnja 2012.
[Marckx protiv Belgije](#), 13. lipnja 1979., Serija A br. 31
[Maria Atanasiu i drugi protiv Rumunjske](#), br. 30767/05 i 33800/06, 12. listopada 2010.
[Marija Božić protiv Hrvatske](#), br. 50636/09, 24. travnja 2014.
[Marini protiv Albanije](#), br. 3738/02; 18. prosinca 2007.
[Matheis protiv Njemačke](#) (odl.), br. 73711/01, 1. veljače 2005.
[Matheus protiv Francuske](#), br. 62740/00, 31. ožujka 2005.
[Matos e Silva, Lda., i drugi protiv Portugala](#), 16. rujna 1996., *Izvješća o presudama i odlukama* 1996-IV
[Maurice protiv Francuske](#) [VV], br. 11810/03, ECHR 2005-IX
[Mauriello protiv Italije](#) (odl.), br. 14862/07, 13. rujna 2016.
[Mazurek protiv Francuske](#), br. 34406/97, ECHR 2000-II
[McCann protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 19009/04, ECHR 2008
[Megadat.com SRL protiv Moldavije](#), br. 21151/04, ECHR 2008
[Mellacher i drugi protiv Austrije](#), 19. prosinca 1989., Serija A br. 169
[Melnychuk protiv Ukrajine](#) (odl.), br. 28743/03, ECHR 2005-IX
[Meltex Ltd i Movsesyan protiv Armenije](#), br. 32283/04, 17. lipnja 2008.
[Metaxas protiv Grčke](#), br. 8415/02, 27. svibnja 2004.
[Microintellect OOD protiv Bugarske](#), br. 34129/03, 4. ožujka 2014.
[Milhau protiv Francuske](#), br. 4944/11, 10. srpnja 2014.
[Mindek protiv Hrvatske](#), br. 6169/13, 30. kolovoza 2016.
[Mockienė protiv Litve](#) (odl.), br. 75916/13, 4. srpnja 2017.
[Morabito i drugi protiv Italije](#) (odl.), 58572/00, ECHR 7. lipnja 2005.
[Moskal protiv Poljske](#), br. 10373/05, 15. rujna 2009.
[Müller protiv Austrije](#), br. 5849/72, odluka Komisije od 1. listopada 1975., Odluke i izvješća (OI) 3
[Musa protiv Austrije](#), br. 40477/98, odluka Komisije od 10. rujna 1998.
[Mykhaylenko i drugi protiv Ukrajine](#), br. 35091/02 i devet drugih predmeta, ECHR 2004

—N—

[N.K.M. protiv Mađarske](#), br. 66529/11, 14. svibnja 2013.
[National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society i Yorkshire Building Society protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), 23. listopada 1997., *Izvješća o presudama i odlukama* 1997-VII
[Neij i Sunde Kolmisoppi protiv Švedske](#) (odl.), br. 40397/12, 19. veljače 2013.
[Nerva i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 42295/98, ECHR 2002-VIII
[Niemi protiv Njemačke](#), 16. prosinca 1992., Serija A br. 251-B
[Novoseletskiy protiv Ukrajine](#), br. 47148/99, ECHR 2005-II (izvadci)

—O—

[O'Sullivan McCarthy Mussel Development Ltd protiv Irske](#), br. 44460/16, 7. lipnja 2018.
[OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos protiv Rusije](#), br. 14902/04, 20. rujna 2011.
[O.N. protiv Bugarske](#) (odl.), br. 35221/97, 6. travnja 2000.
[Olaru i drugi protiv Moldavije](#), br. 476/07 i tri druga predmeta, 28. srpnja 2009.
[Olbertz protiv Njemačke](#) (odl.), br. 37592/97, ECHR 1999-V

[Olczak protiv Poljske](#) (odl.), br. 30417/96, ECHR 2002-X (izvadci)
[OGIS-Institut Stanislas, OGEC Saint-Pie X i Blanche de Castille i drugi protiv Francuske](#), br. 42219/98 i 54563/00, 27. svibnja 2004.
[Omasta protiv Slovačke](#) (odl.), br. 40221/98, 10. prosinca 2002.
[Öneryıldız protiv Turske](#) [VV], br. 48939/99, ECHR 2004-XII
[Orion-Breclav, S.R.O. protiv Češke Republike](#) (odl.), br. 43783/98, 13. siječnja 2004.
[Orlić protiv Hrvatske](#), br. 48833/07, 21. lipnja 2011.
[Ouzounoglou protiv Grčke](#), br. 32730/03, 24. studenog 2005.
[Öztürk protiv Turske](#) [VV] br. 22479/93, ECHR 1999-VI

—P—

[P. Plaisier B.V. protiv Nizozemske](#) (odl.), br. 46184/16 i dva druga predmeta, 14. studenog 2017.
[Paduraru protiv Rumunjske](#), br. 63252/00, ECHR 2005-XII (izvadci)
[Paeffgen GmbH protiv Njemačke](#) (odl.), br. 25379/04 i tri druga predmeta, 18. rujna 2007.
[Pančenko protiv Latvije](#) (odl.), br. 40772/98, 28. listopada 1999.
[Panchenko protiv Ukrajine](#), br. 10911/05, 10. prosinca 2010.
[Panfile protiv Rumunjske](#) (odl.), 13902/11, 20. ožujka 2012.
[Papachelas protiv Grčke](#) [VV], br. 31423/96, ECHR 1999-II
[Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke](#), 24. lipnja 1993., Serija A br. 260-B
[Paplauskienė protiv Litve](#), br. 31102/06, 14. listopada 2014.
[Parrillo protiv Italije](#) [VV], br. 46470/11, ECHR 2015
[Parvanov i drugi protiv Bugarske](#), br. 74787/01, 7. siječnja 2010.
[Pasteli i drugi protiv Moldavije](#), br. 9898/02 i tri druga predmeta, 15. lipnja 2004.
[Paulet protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 6219/08, 13. svibnja 2014.
[Perdigão protiv Portugala](#) [VV], br. 24768/06, 16. studenog 2010.
[Perre protiv Italije](#) (odl.), br. 32387/96, 21. rujna 1999.
[Phillips protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 41087/98, ECHR 2001-VII
[Philippou protiv Cipra](#), br. 71148/10, 14. lipnja 2016.
[Phocas protiv Francuske](#), 23. travnja 1996., *Izvešća o presudama i odlukama* 1996-II
[Pialopoulos i drugi protiv Grčke](#), br. 37095/97, 15. veljače 2001.
[Pietrzak protiv Poljske](#), br. 38185/02, 8. siječnja 2008.
[Pincová i Pinc protiv Češke Republike](#), br. 36548/97, ECHR 2002-VIII
[Pine Valley Developments Ltd i ostali protiv Irske](#), 29. studenog 1991., Serija A br. 222
[Pištorová protiv Češke Republike](#), br. 73578/01, 26. listopada 2004.
[Platakou protiv Grčke](#), br. 38460/97, ECHR 2001-I
[Plechanow protiv Poljske](#), br. 22279/04, 7. srpnja 2009.
[Poltorachenko protiv Ukrajine](#), br. 77317/01, 18. siječnja 2005.
[Poulain protiv Francuske](#) (odl.), br. 52273/08, 8. veljače 2011.
[Preda i drugi protiv Rumunjske](#), br. 9584/02 i sedam drugih predmeta, 29. travnja 2014.
[Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije](#), 20. studenog 1995., Serija A br. 332
[Preußische Treuhand GmbH & Co. KG a.A. protiv Poljske](#) (odl.), br. 47550/06, 7. listopada 2008.
[Knez Hans-Adam II. od Lihtenštajna protiv Njemačke](#) [VV], br. 42527/98, ECHR 2001-VIII
[Prodan protiv Moldavije](#), br. 49806/99, ECHR 2004-III (izvadci)
[Prokopovich protiv Rusije](#), br. 58255/00, ECHR 2004-XI (izvadci)
[Protsenko protiv Rusije](#), br. 13151/04, 31. srpnja 2008.
[Pyrantienė protiv Litve](#), br. 45092/07, 12. studenog 2013.

—R—

[R. Kačapor i drugi protiv Srbije](#), br. 2269/06 i pet drugih predmeta, 15. siječnja 2008.
[R & L, s.r.o., i drugi protiv Češke Republike](#), br. 37926/05 i četiri druga predmeta, 3. srpnja 2014.

[R.Sz. protiv Mađarske](#), br. 41838/11, 2. srpnja 2013.
[Radio France i drugi protiv Francuske](#) (odl.), br. 53984/00, ECHR 2003-X (izvadci)
[Radomilja i drugi protiv Hrvatske](#) [VV], br. 37685/10 i 22768/12, 20. ožujka 2018.
[Radovici i Stănescu protiv Rumunjske](#), br. 68479/01 i dva druga predmeta, ECHR 2006-XMI (izvadci)
[Raimondo protiv Italije](#), 22. veljače 1994., Serija A br. 281-A
[Ramaer i Van Villingen protiv Nizozemske](#) (odl.), br. 34880/12, 23. listopada 2012.
[Rasmussen protiv Poljske](#), br. 38886/05, 28. travnja 2009.
[Reisner protiv Turske](#), br. 46815/09, 21. srpnja 2015.
[Richardson protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.), br. 26252/08, 10. svibnja 2012.
[Riela i drugi protiv Italije](#) (odl.), br. 52439/99, 4. rujna 2001.
[Rosenzweig i Bonded Warehouses Ltd. protiv Poljske](#), br. 51728/99, 28. srpnja 2005.
[Rosiński protiv Poljske](#), br. 17373/02, 17. srpnja 2007.
[Rossitto protiv Italije](#), br. 7977/03, 26. svibnja 2009.
[Rousk protiv Švedske](#), br. 27183/04, 25. srpnja 2013.
[Rudzińska protiv Poljske](#) (odl.), br. 45223/99, ECHR 1999-VI
[Ruiz Mateos protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 13021/87, odluka Komisije od 8. rujna 1988., Odluke i izvješća (OI) 57
[Rummi protiv Estonije](#), br. 63362/09, 15. siječnja 2015.
[Ryabykh protiv Rusije](#), br. 52854/99, ECHR 2003-IX
[Rysovskyy protiv Ukrajine](#), br. 29979/04, 20. listopada 2011.

—S—

[S. protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.), br. 11716/85, 14. svibnja 1986.
[S.A. Dangeville protiv Francuske](#), br. 36677/97, ECHR 2002-MI
[S.C. Antares Transport S.A. i S.C. Transroby S.R.L. protiv Rumunjske](#), br. 27227/08, 15. prosinca 2015.
[Saccoccia protiv Austrije](#), br. 69917/01, 18. prosinca 2008.
[Saghinadze i drugi protiv Gruzije](#), br. 18768/05, 27. svibnja 2010.
[Salabiaku protiv Francuske](#), 7. listopada 1988., Serija A br. 141-A
[Saliba protiv Malte](#), br. 4251/02, 8. studenog 2005.
[Sargsyan protiv Azerbajdžana](#) [VV], br. 40167/06, ECHR 2015
[Savickas i drugi protiv Litve](#) (odl.), br. 66365/09 i pet drugih predmeta, 15. listopada 2013.
[Scagliarini protiv Italije](#) (odl.), br. 56449/07, 3. ožujka 2015.
[SCEA Ferme de Fresnoy protiv Francuske](#) (odl.), br. 61093/00, ECHR 2005-XIII (izvadci)
[SC Editura Orizonturi SRL protiv Rumunjske](#), br. 15872/03, 13. svibnja 2008.
[Schembri i drugi protiv Malte](#), br. 42583/06, 10. studenog 2009.
[Schirmer protiv Poljske](#), br. 68880/01, 21. rujna 2004.
[Schwengel protiv Njemačke](#) (odl.), br. 52442/99, 2. ožujka 2000.
[Scollo protiv Italije](#), 28. rujna 1995., Serija A br. 315-C
[Selçuk i Asker protiv Turske](#), 24. travnja 1998., *Izvješća o presudama i odlukama 1998-II*
[Şerife Yiğit protiv Turske](#) [VV], br. 3976/05, 2. studenog 2010.
[Sherstyuk protiv Ukrajine](#) (odl.); br. 37658/03, 18. rujna 2006.
[Shestakov protiv Rusije](#) (odl.), br. 48757/99, 18. lipnja 2002.
[Shesti Mai Engineering OOD i drugi protiv Bugarske](#), br. 17854/04, 20. rujna 2011.
[Shlepkov protiv Rusije](#), br. 3046/03, 1. veljače 2007.
[Shvedov protiv Rusije](#), br. 69306/01, 20. listopada 2005.
[SIA AKKA/LAA protiv Latvije](#), br. 562/05, 12. srpnja 2016.
[Sildedzis protiv Poljske](#), br. 45214/99, 24. svibnja 2005.
[Silickienė protiv Litve](#), br. 20496/02, 10. travnja 2012.
[Simonyan protiv Armenije](#), br. 18275/08, 7. travnja 2016.
[Sirc protiv Slovenije](#), br. 44580/98, 8. travnja 2008.

[Skibińscy protiv Poljske](#), br. 52589/99, 14. studenog 2006.
[Skorits protiv Mađarske](#), br. 58171/09, 16. rujna 2014.
[Skorkiewicz protiv Poljske](#) (odl.), br. 39860/98, 1. lipnja 1999.
[Skowroński protiv Poljske](#) (odl.), br. 52595/99, 28. lipnja 2001.
[Skrzyński protiv Poljske](#), br. 38672/02, 6. rujna 2007.
[Slivenko i drugi protiv Latvije](#) (odl.) [VV], br. 48321/99, ECHR 2002-II (izvadci)
[Smiljanić protiv Slovenije](#) (odl.), br. 481/04, 2. lipnja 2006.
[Smith Kline i francuski Laboratories Ltd protiv Nizozemske](#) (odl.), br. 12633/87, 4. listopada 1990.
[Sorić protiv Hrvatske](#) (odl.), br. 43447/98, 16. ožujka 2000.
[Sovtransavto Holding protiv Ukrajine](#), br. 48553/99, ECHR 2002-VII
[Špaček, s.r.o., protiv Češke Republike](#), br. 26449/95, 9. studenog 1999.
[Sporrong i Lönnroth protiv Švedske](#), 23. rujna 1982., Serija A br. 52
[Stankiewicz protiv Poljske](#), br. 46917/99, ECHR 2006-VI
[Statileo protiv Hrvatske](#), br. 12027/10, 10. srpnja 2014.
[Stec i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.) [VV], br. 65731/01 i 65900/01, ECHR 2005-X
[Stefanetti i drugi protiv Italije](#), br. 21838/10 i sedam drugih predmeta, 15. travnja 2014.
[Stere i drugi protiv Rumunjske](#), br. 25632/02, 23. veljače 2006.
[Străin i drugi protiv Rumunjske](#), br. 57001/00, ECHR 2005-VII
[Streletsov i drugi „vojni umirovljenici iz Novočerkasska“ protiv Rusije](#), br. 8549/06 i 86 drugih predmeta, 29. srpnja 2010.
[Stretch protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 44277/98, 24. lipnja 2003.
[Stummer protiv Austrije](#) [VV], br. 37452/02, ECHR 2011
[Sud Fondi srl i drugi protiv Italije](#) (odl.), br. 75909/01, 30. kolovoza 2007.
[Sud Fondi srl i drugi protiv Italije](#), br. 75909/01, 20. siječnja 2009.
[Sukhanov i Ilchenko protiv Ukrajine](#), br. 68385/10 i 71378/10, 26. lipnja 2014.
[Sukhobokov protiv Rusije](#), br. 75470/01, 13. travnja 2006.
[Suljagić protiv Bosne i Hercegovine](#), br. 27912/02, 3. studenog 2009.
[Sun protiv Rusije](#), br. 31004/02, 5. veljače 2009.
[Surugiu protiv Rumunjske](#), br. 48995/99, 20. travnja 2004.
[Süzer i Eksen Holding A.Ş. protiv Turske](#), br. 6334/05, 23. listopada 2012.
[Sveti samostani protiv Grčke](#), 9. prosinca 1994., Serija A br. 301-A, str. 34. - 35.
[Sypchenko protiv Rusije](#), br. 38368/04, 1. ožujka 2007.

—T—

[Taškaya protiv Turske](#), br. 14004/06, 13. veljače 2018.
[Tchokontio Happi protiv Francuske](#), br. 65829/12, 9. travnja 2015.
[Teteriny protiv Rusije](#), br. 11931/03, 30. lipnja 2005.
[Todorov protiv Bugarske](#) (odl.), br. 65850/01, 13. svibnja 2008.
[Törmälä protiv Finske](#) (odl.), br. 41258/98, 16. ožujka 2004.
[Toşcută i drugi protiv Rumunjske](#), br. 36900/03, 25. studenog 2008.
[Trajkovski protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije](#) (odl.), br. 53320/99, ECHR 2002-IV
[Tre Traktorer Aktiebolag protiv Švedske](#), 7. srpnja 1989., Serija A br. 159
[Tudor Tudor protiv Rumunjske](#), br. 21911/03, 24. ožujka 2009.

—U—

[Udovičić protiv Hrvatske](#), br. 27310/09, 24. travnja 2014.
[Ukraine-Tyumen protiv Ukrajine](#), br. 22603/02, 22. studenog 2007.
[Ünspeđ Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Ş. protiv Bugarske](#), br. 3503/08, 13. listopada 2015.
[Urbárska obec Trenčianske Biskupice protiv Slovačke](#), br. 74258/01, 27. studenog 2007.

—V—

[Valentin protiv Danske](#), br. 26461/06, 26. ožujka 2009.
[Valkov i drugi protiv Bugarske](#), br. 2033/04 i osam drugih predmeta, 25. listopada 2011.
[Van den Bouwhuisen i Schuring protiv Nizozemske](#) (odl.), br. 44658/98, 16. prosinca 2003.
[Van Marle i drugi protiv Nizozemske](#), 26. lipnja 1986., Serija A br. 101
[Van Offeren protiv Nizozemske](#) (odl.), br. 19581/04, 5. srpnja 2005.
[Varvara protiv Italije](#), br. 17475/09, 29. listopada 2013.
[Vasilescu protiv Rumunjske](#), 22. svibnja 1998., *Izvešća o presudama i odlukama 1998-III*
[Vasilev i Doycheva protiv Bugarske](#), br. 14966/04, 31. svibnja 2012.
[Vaskrsić protiv Slovenije](#), br. 31371/12, 25. travnja 2017.
[Vassallo protiv Malte](#), br. 57862/09, 11. listopada 2011.
[Vedernikova protiv Rusije](#), br. 25580/02, 12. srpnja 2007.
[Veits protiv Estonije](#), br. 12951/11, 15. siječnja 2015.
[Vékony protiv Mađarske](#), br. 65681/13, 13. siječnja 2015.
[Velikovi i drugi protiv Bugarske](#), br. 43278/98 i osam drugih predmeta, 15. ožujka 2007.
[Veloza Barreto protiv Portugala](#), 21. studenog 1995., Serija A br. 334
[Veselá i Loyka protiv Slovačke](#) (odl.), br. 54811/00, 13. prosinca 2005.
[Vijatović protiv Hrvatske](#), br. 50200/13, 16. veljače 2016.
[Vikentijevik protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije](#), br. 50179/07, 6. veljače 2014.
[Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske](#) [VV], br. 63235/00, ECHR 2007-II
[Vistiņš i Perepjolkins protiv Latvije](#) [VV], br. 71243/01, 25. listopada 2012.
[Vitiello protiv Italije](#), br. 77962/01, 23. ožujka 2006.
[Vodá i Bob protiv Rumunjske](#), br. 7976/02, 7. veljače 2008.
[Vrtar protiv Hrvatske](#), br. 39380/13, 7. siječnja 2016.
[Vulakh i drugi protiv Rusije](#), br. 33468/03, 10. siječnja 2012.

—W—

[Wallishauser protiv Austrije \(br. 2\)](#), br. 14497/06, 20. lipnja 2013.
[Wasa Liv Ömsesidiqt, Försäkringsbolaget Valands Pensionsstiftelse i skupina od približno 15.000 pojedinaca protiv Švedske](#), br. 13013/87, odluka Komisije od 14. prosinca 1988., OI 58, str. 186.
[Webb protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) (odl.), br. 56054/00, 10. veljače 2004.
[Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), 9. veljače 1995., Serija A br. 307-A
[Wendenburg i drugi protiv Njemačke](#) (odl.), br. 71630/01, ECHR 2003-II (izvadci)
[Werra Naturstein GmbH & Co Kg protiv Njemačke](#), br. 32377/12, 19. siječnja 2017.
[Wessels-Bergervoet protiv Nizozemske](#) (odl.), br. 34462/97, 3. listopada 2000.
[Wieczorek protiv Poljske](#), br. 18176/05, 8. prosinca 2009.
[Wysowska protiv Poljske](#), br. 12792/13, 23. siječnja 2018.

—Y—

[Yanakiev protiv Bugarske](#), br. 40476/98, 10. kolovoza 2006.
[Yaroslavtsev protiv Rusije](#), br. 42138/02, 2. prosinca 2004.
[Yershova protiv Rusije](#), br. 1387/04, 8. travnja 2010.
[Yetiş i drugi protiv Turske](#), br. 40349/05, 6. srpnja 2010.
[Yildirim protiv Italije](#) (odl.), br. 38602/02, ECHR 2003-IV
[Yuriy Lobanov protiv Rusije](#), br. 15578/03, 2. prosinca 2010.
[Yuriy Nikolayevich Ivanov protiv Ukrajine](#), br. 40450/04, 15. listopada 2009.

—Z—

[Zaklada Dassa i drugi protiv Lihtenštajna](#) (odl.), br. 696/05, 10. srpnja 2007.

[Z.A.N.T.E. - Marathonisi A.E. protiv Grčke](#), br. 14216/03, 6. prosinca 2007.
[Zamoyski-Brisson protiv Poljske](#) (odl.), br. 19875/13, 5. rujna 2017.
[Zanghi protiv Italije](#), 19. veljače 1991., Serija A br. 194-C
[Zastava It Turs protiv Srbije](#) (odl.), br. 24922/12, 9. travnja 2013.
[Zbaranskaya protiv Ukrajine](#), br. 43496/02, 11. listopada 2005.
[Zehentner protiv Austrije](#), br. 20082/02, 16. srpnja 2009.
[Zeibek protiv Grčke](#), br. 46368/06, 9. srpnja 2009.
[Zelenchuk i Tsytsyura protiv Ukrajine](#), br. 846/16, 1075/16, 22. svibnja 2018.
[Zhelyazkov protiv Bugarske](#), br. 11332/04, 9. listopada 2012.
[Zhigalev protiv Rusije](#), br. 54891/00, 6. srpnja 2006.
[Zielinski i Pradal i Gonzalez i drugi protiv Francuske](#) [VV], br. 24846/94 i 34165/96 do 34173/96, ECHR 1999-VII
[Ziya Çevik protiv Turske](#), br. 19145/08, 21. lipnja 2011.
[Zolotas protiv Grčke \(br. 2\)](#), br. 66610/09, ECHR 2013 (izvadci)
[Zouboulidis protiv Grčke \(br. 2\)](#), br. 36963/06, 25. lipnja 2009.
[Zrilić protiv Hrvatske](#), br. 46726/11, 3. listopada 2013.
[Zvolský i Zvolská protiv Češke Republike](#), br. 46129/99, ECHR 2002-IX